Gulam Hüseyin Sâedi

Bayel Ağıtçıları

ROMAN

Çevirenler: Makbule Aras Eivazi - Farhad Eivazi

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

BAYEL AĞITÇILARI

Gulam Hüseyin Sâedi (1936, Tebriz–1985, Paris) Türk kökenli memur bir ailenin çocuğudur. 18 yaşına gelmeden, çoğunu kendisinin kurduğu çeşitli gazete ve dergilerde çıkan yazıları nedeniyle mahkûm edildi. 20 yaşında Tıp Fakültesi'ne girdi. Psikiyatri alanında uzmanlığını yaptı. Bir hastanede çalışmaya başladı, aynı zamanda bir muayenehane açarak burada hastalara ücretsiz hizmet etti. Döneminin ünlü yazarlarıyla birlikte İran'ın modern edebiyatının oluşmasında önemli bir rolü oldu. Roman ve hikâyelerinin yanı sıra tiyatro oyunlarıyla ünlendi. Oyunları çağdaş İran tiyatrosunun ilk örneklerindendir. Senaryoları da bulunan yazarın *Gav (İnek)* adlı senaryosu, ünlü İranlı yönetmen Daryuş Mehrcui tarafından filme alındı. Çizdiği muhalif profilden ötürü İslam Devrimi'nin ardından göç etmek zorunda kaldığı Paris'te öldü. Pere Lachaise Mezarlığı'nda Sâdık Hidâyet'le yan yana yatmaktadır.

Makbule Aras Eivazi 1972'de doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu; aynı fakültede Eski Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans yaptı. Farsça öğrendi ve Türk edebiyatının yanı sıra İran edebiyatıyla da ilgilenmeye başladı. *Varlık*, *Kitap-lık*, *Notos*, *Virgül*, *Cumhuriyet Kitap*, *Öteki-siz*, *Ç.N.*, *Sıcak Nal*, *Duvar* gibi dergilerde deneme, eleştiri, inceleme, çeviri ve öykuleri yayımlandı. Çevirisini yaptığı kitaplar: *Yeryüzü Ayetleri*, Furuğ (2008, Can Yayınları); *Kör Baykuş*, Sâdık Hidâyet (2015, Kırmızı Yayınları); *Kış Uykusu*, Goli Taraghi (2016, YKY).

Farhad Eivazi 1975'te İran'ın Azerbaycan bölgesinde, Tebriz şehrinde doğdu. Tahran Üniversitesi'nde sinema eğitimi aldı. Belgesel filmler için yaptığı metin yazarlığıyla adını attığı kariyerine yönetmen asistanlığı ile devam etti. Bunu, senaryosunu yazıp yönettiği, insan hakları temasının öne çıktığı kısa kurmaca filmler ve belgeseller takip etti. Tahran'da başlayan sinema seruveni İstanbul'da devamı ederken, çeşitli film festivallerinde jüri üyesi olarak da sinemayla etkin bağını sürdürmekte; İran ve Türkiye arasındaki sanatsal bağlara katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Sinema kariyerine edebiyat da eşlik ederken, İran edebiyatı ve sineması üzerine çeşitli yayın organlarında yazıları, çevirileri yayımlanmaktadır.

GULAM HÜSEYİN SÂEDİ

Bayel Ağıtçıları

Roman

Çevirenler
Makbule Aras Eivazi
Farhad Eivazi

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4973
Edebiyat - 1426

Bayel Ağıtçıları / Gulam Hüseyin Saedi
Özgün adı: Ezadaran-e Bayel
Farsçadan çevirenler: Makbule Aras Eivazi, Farhad Eivazi

Kitap editörü: Cennet Türker
Düzelti: Ersel Topraktepe

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

Çeviriye temel alınan baskı: Intisharat-e Nil, 1964, Tahran
1. baskı: İstanbul, Ekim 2017
ISBN 978-975-08-4080-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 34433 Beyoğlu / İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Gökyüzü Salıncağında Bir Köy: Bayel

Pek çok İranlı sanatçının söylediği ve Gulam Hüseyin Sâedi'nin de katıldığı gibi 1961-1971 yılları arasındaki on yıllık süreç, İran'ın yazar ve edebiyatçılarının çiçek açma devridir. Modern edebiyata yön veren, pek çok ilki gerçekleştirip bugünkü İran edebiyatının şekillenmesinde büyük katkısı olan yazarlar, belki de en önemli eserlerini bu zaman aralığında verdiler. Sanatsal verimin zirvede olduğu bu yıllarda baskının olmadığı, özgürlüklerin hüküm sürdüğü de söylenemez; tam tersine ülke gündemi sık sık sansürler, kovuşturmalar, hapisler, işkencelerle sarsılır; Şah'ın sanatsal özgürlükler üzerindeki ambargosu her geçen gün daha da sertleşir.

Gulam Hüseyin 1936 Tebriz doğumlu, Türk kökenli bir aileye mensup. Yoksul bir çocukluk geçirir, tıp tahsilinin üstüne psikiyatride uzmanlığını yaptıktan sonra çalışma hayatına atılır ve bir yandan da ilkokulda başladığı yazma serüvenine devam eder. Ülkenin pek çok yerinde görev yapması, onun İran coğrafyasını çok yakından tanımasını sağlar. 1979 İran İslam Devrimi olarak adlandırılan devrimden sonra siyasi nedenlerle ülkesini terk eden yazar, Paris'te memleket hasreti içinde göçüp gider bu dünyadan. Kısa ömrüne çok sayıda eser sığdıran yazarın sosyalist düşüncelerinin, eserlerindeki genel karakteristiği belirlediği söylenebilir. Bütün ömrünü içinde yaşadığı topluma adayan, bu toplumu batıl düşüncelerden, tabulardan, cehâletten uyandırmaya vakfeden Gulam Hüseyin kelimenin tam anlamıyla bir aydındır. Yazarın, bu aydın kimliğinin biçimlenmesinde ve kaleminde, döneminin ileri gelen sanatçılarından Ahmed Şamlu, Cevad Mucabi, Muhammed Ali Sipanlu, Celâl Âl-i Ahmed, Samed Behrengi, Rıza Beraheni, Sâdık Hidâyet gibi isimlerin yanı sıra Rus yazarları, özellikle Çehov ve Dostoyevski etkili olmuştur.

Bayel Ağıtçıları 1964'te yayımlanır ve kısa sürede büyük bir başarıya imza atar. Öyle ki bu kitaptaki "Dördüncü Hikâye", *Gav* (*İnek*) adıyla ünlü yönetmen Daryuş Mehrcui ve Gulam Hüseyin Sâedi'nin ortaklığında senaryolaştırıldıktan sonra Mehrcui tara-

fından beyazperdeye aktarılır. Yazarın sinemaya aktarılan başka eserleri de vardır. Bunda eserlerinin sinematografik yapısının güçlü ve çekici olmasının büyük payı olduğu gibi İran'da, edebiyat ile sinemanın birbiriyle her zaman sıkı bir iletişim içinde olmasının da payı vardır. Nitekim dünya sinemasında önemli bir yeri olan İran sinemasının, son yıllarda Altın Ayı ve Oscar başta olmak üzere aldığı ödüllerle kendisinden sıkça söz ettiren ünlü yönetmeni Asghar Farhadi de edebiyat ile sinema arasındaki bu bağa dikkat çektiği, 2016'da Cannes'da aldığı iki ödül üzerine yaptığı teşekkür konuşmasında, "Dramayı ondan öğrendim ben, o İran'ın Arthur Miller'ıdır bana göre" diyerek sevgiyle andı Gulam Hüseyin Sâedi'yi.

Bayel Ağıtçıları birbirine bağlı sekiz hikâyeden oluşan bir romandır. Bu yönüyle sıra dışı bir yapısı olduğu söylenebilir. Nitekim her hikâye hem bir bütünün parçasıdır hem de o bütünden bağımsız olarak okunabilme imkânı sunar. Ancak onların bağımsız okunabilmeleri, başlı başına bir hikâye oldukları, hikâye türünün sınırları içinde değerlendirilebilecekleri sonucunu doğurmaz; zira her birinin, ana bütünle organik bir bağı da vardır. Nitekim yazar, hikâyelere ad vermemiş, onları bir bölüm gibi düşünerek ana yapıdan tümden koparmamayı tercih etmiştir. Eserin bu şekilde kurgulanması, yazarın her konuda olduğu gibi edebi türler konusunda da klişeleri kırma tavrının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bütün hikâyelerin ana mekânı Bayel'dir, ana karakterler sürekli karşımıza çıkar ve onların her hikâyede farklı yönlerini görerek, köyün sosyal yapısındaki rollerini kavrarız. Romanda bir köy halkının başından geçenler ele alınarak köyün kendisi de bir karakter gibi düşünülmüş, tıpkı ana karakterlerin ilk hikâyeden son hikâyeye dek yaşadıkları olaylarla dönüşüm geçirmeleri gibi o da bir dönüşüm geçirmiştir.

Gerçekçi bir çizgide yazılan bu eserde büyülü gerçekçi tonlar hikâyelerin içimize yaydığı rengi daha da kalıcı hale getirir. Yoksul, hem de oldukça yoksul bir köydür Bayel; ancak yoksulluk başlı başına bir toplumsal sorun olarak öne çıkartılmaz, odağa alınmaz. Yoksulluğun anlatılan mekânın kaçınılmaz parçası olduğunu düşünür, onu görür, hisseder, yaşarız; ancak yazar, öyle bir noktadan, öyle bir anlatıcı tavrıyla anlatır ki yoksulluğun bizi çelmelemesine ve Bayel'e dair hikâyelerdeki ana rengi dağıtmasına müsaade etmez. Bir gerçeklik olarak onu bütün açıklığıyla ortaya koyar; ancak ide-

olojik bir bakış eklemez buna, ideolojik okumayı okuruna bırakır. Nitekim Cevad Mucabi, Sâedi'ye dair yazdığı monografide şöyle der: "Sâedi yoksulluğu çok başarılı biçimde gösterir, anlatır; ama hiçbir zaman övmez."

Bayel, kimi kaynaklarda Tebriz'e birkaç kilometre uzaklıkta, bugünkü adı Beyg olan bir köydür. Kimi kaynaklar ise böyle bir köy olmadığını, Bayel'in hayali bir köy olduğunu belirtirler. Romanda, Bayel'in gerçek ile gerçeküstü arası bir yerde sallanıp durduğunu sanki gökyüzünün karanlığına asılmış olduğunu hisseder insan. Bazen onu, bizdeki köylere benzediği için hayalimizde canlandırmakta zorluk çekmezken bazen böyle bir köyün yeryüzündeki varlığının belirsizleştiğini hissederiz. Bu yanıyla Gulam Hüseyin'i, "O, İranlılar için Márquez'den önceki Márquez'dir" olarak niteleyen Ahmed Şamlu'nun ne demek istediğini daha iyi anlarız. Bayel ile Márquez'in köyünün, birbirinden kilometrelerce uzaklıktaki bu iki köyün, birbirine bunca yakınlaşmasına şaşırarak şahit oluruz.

Eserin adı, hem hikâyeler bağlamında hem de İran bağlamında oldukça önemli. *Bayel Ağıtçıları*'ndaki "ağıt" ve "ağıtçı" kelimelerini biraz daha derinlemesine incelemek, bunun için de İran'daki kültürel dokuya biraz daha yakından bakmak gerek. Elias Canetti, *Kitle ve İktidar*'da Islam dinini bir savaş dini olarak tanımlarken, Şii mezhebini de bir ağıt dini olarak niteler, "Şiilik, bir ağıt ve hüzün dinidir" der. Bu ağıt ve acı kültürünün kaynağına biraz daha yakından bakmak için çok kısaca tarihsel süreçten söz etmekte fayda var: Hz. Muhammed'in ölümünün ardından halifelikle ilgili bir tartışma başlar ve nihayetinde ilk halife Hz. Ali değil Hz. Ebubekir olur. Böylece mezhepsel olarak ilk ayrışma gerçekleşir ve Hz. Ali'nin Hariciler tarafından öldürülmesi bu ayrışmayı daha da keskinleştirir. Bundan sonraki süreçte siyasi kutuplaşmalar daha da dikkat çekici hale gelir. Hz. Hüseyin ve yandaşlarının Kerbela yakınlarında susuz bırakılması ve katledilmesi İslam tarihindeki en trajik olaylardan biri olarak kayda geçer. O günden beri Kerbela kenti Şii âleminin en önemli hac merkezlerinden biri olur. Kerbela olayını takiben Şiiler dinlerini On İki İmam denilen bir düzeneğe oturtmuşlardır. Tek bir istisna ile (son imam Hz. Muhammed Mehdi) On İki İmam'ın her biri bir şekilde öldürülmüştür.

İşte bu, İslam'ın ilk yıllarındaki trajik olayla başlayan yas kültürü, *Bayel Ağıtçıları*'nda hem köy halkının davranış kodlarında

kendini gösterir hem de yazarın ölüm izleğini sıkça kullanmasının ardındaki gerekçelere yönlendirir bizi. Ölüm, köyün gökyüzüne asılmıştır sanki, ağıt sesleri derinlerde bir yerlerde birikip birikip patlar. Bu yanıyla yazarın, aslında toplumsal yapıda, genel kültürel dokuda dinin etkisinin ne derece büyük olduğunu ortaya koyduğu görülecektir. "Bayel Ağıtçısı" yerine "Ağıtçıları" gibi çoğul bir adın seçilmesi ölümün çokluğuna işaret ettiği gibi, ağıt ve yas kültürünün herkesi bir ağıtçı yapmasına da işaret ediyor. Nitekim Gulam Hüseyin'in diğer eserlerinde de toplumu biçimlendiren dinsel kodları anlama ve ortaya koyma çabası dikkat çekicidir; ancak şunun altını kesinlikle çizmek gerekir ki yazar, Bayel'de, din ile batılın birbiri içine bunca girip kültürü biçimlendirmiş olmasının ne kadar akıl almaz olduğunu göstererek bizi hayrete düşürür. İşte bu hayret, eserin gücünü oluşturan zirvelerden biridir. Yazar ideolojik hiçbir vurgu yapmaksızın, bütün gerçekliğiyle anlatır Bayel'i, Bayellileri ve biz anlatılan gerçeğin akıl almazlığı karşısında hayrete düşerek sorgulamaya başlarız.

Bayel Ağıtçıları'ndaki pek çok hikâyede söz konusu olan ölüm izleğinin, Sâedi'nin hayatı boyunca peşini bırakmayan "ölüm"lerle de bir ilgisi olduğu düşünülebilir. Sâedi'nin yolu çocukken düşer mezarlığa, ilk hatıralarından biri, babasının diğer erkek kardeşiyle kendisini ellerinden tutup on bir aylıkken ölen, yüzünü hiç görmedikleri kız kardeşlerinin mezarını ziyarete götürmesidir. Bu periyodik kabristan ziyaretleriyle birlikte ölüme dair ilk imajlar oluşur Sâedi'nin zihninde. Henüz on yaşındayken büyükanne ve büyükbabasının telaşlı konuşmalarından, komşuları olan yaşlı bir adamın öldüğünü anlar ve "ölüm" kelimesi ilk defa o gün zihninde derin bir yara bırakır. Aileyi derinden etkileyen başka bir ölüm ise, büyükannenin ölümüdür. Hayatının ilerleyen yıllarında da sevdiklerinden, değer verdiklerinden birçoğunu kaybeder ve yazarın yolu sık sık mezarlığa düşer. Siyasi nedenlerle hapse düştüğü her defasında hapisten çıkar çıkmaz ziyaret ettiği ilk yer mezarlıktır, ölen ya da öldürülen arkadaşlarının mezarını ziyaret eder, onlar için gözyaşı döker. Öyle ki pek çok eserinde takma ad olarak kullandığı "Gevher Murad" adını bile bir mezarlık ziyaretinde gözüne takılan mezar taşının üstünde görüp seçer.

Bayel Ağıtçıları'nda kara rengin bu kadar çok karşımıza çıkmasının asli nedeni belki de ölüme yapılan vurgudur. İslam'ın keçisi

karadır, musalla taşı karadır, kadınların çadorları karadır, İsmail'in annesini beklemek için oturduğu taş karadır... "Bayel ne renktir?" diye sorulacak olsa, insan hiç düşünmeden "Karadır" deyiverir sanki. Renkler dışında sesler de kararttır Bayel'i, insanların cehaletleri ve kötülükleri de...

Bu ağıt ve yas kültürü dünyayı ve insanı kavramada da belirgin biçimde gösterir kendini. Köy halkı, her durumda göklerden gelecek bir çarenin arayışındadır ya da yas tutarak, acı çekerek karşı koymayı seçer kıtlığa, hastalığa, bilinmezliğe. Kimsede bir şeyin özündeki gerekçeyi kavrama, onu anlama, değiştirme çabası görülmez, tam tersine herkesin yuzu hurafeye ve batıla dönuktur. Günlük rutinin işleyip gitmesi, küçük dedikodular, birbirlerine takılmalar, bir sorunu çözme girişimleri... Her şey kendi gökyüzlerinin sınırları içindedir; başka bir gökyüzü yoktur onlar için, sınırlanmış bir zihinsel alanda yaşamaktan mutludurlar ya da yas tutmak ve acı çekmekten de. Acı çekmek varlıklarının en belirgin kanıtıdır çoğu kez.

Gelgelelim ölüm, bu kadar geniş yer kaplayan bir tema olarak ele alınmasına rağmen ürkütücü değildir, karamsarlık yaratmaz. Merkezdeki ölüme değil ölümü ortaya çıkaran koşullara, kişilere, olaya odaklanırız okurken; Bayel'de dolaşırız, o insanları, yıldızlı gökyüzünü, Papah'ı görür; cırcır böceklerini işitir, tandırda bir sevgili için pişirilen tavuğun kokusunu duyarız. Günlük hayatın bütün ritimleri, hareketleri öylesine cezbedici bir şekilde anlatılmıştır ki o dünyada olmanın tadıyla, acısıyla kuşatılırız her satırda.

Hikâyelerin her biri başka bir odaktan başlar yürümeye, başka bir iklime götürür bizi. Gece yarısı damlarda dolaşıp ellerindeki süpürgelerle her yana turbe suyu serpen yaşlı kadınlar, kıtlıkla savaşan köy halkı, bir köpeğe sebepsiz yere diş bileyen, onu acımasızca ortadan kaldırma planları kuran zalim köylüler, ineğine taparcasına bağlanmış bir adamın onun aniden ölümü üzerine aklını kaçıracak raddeye gelişi ve gerçekliği delip geçen bir gerçeklikle ölen ineğine dönüşmesi, dindar olduğu kadar sağlam ahlakıyla da köyü, başına gelen belalardan kurtarmak için canla başla çalışan İslam'ın, sonunda kıymet bilmez köylülerce bir dedikoduya kurban edilmesi ve acı sonu... İnsan denen mahlukun nankörlüğü karşısında umudumuzun tükendiğini duyarız bu hikâyeleri okudukça ama ne olursa olsun umutsuzluğa teslimiyetten de söz edemeyiz.

Bir mücadele vardır, umuda dair bir inanç vardır orada, Bayel'in evlerinin altındaki kurak toprakta hem de, çölde. Yazarın kalbidir belki de bunu sağlayan, yazarın Bayel toprağının altında güm güm atan kalbi.

Bayel Ağıtçıları, sekiz bölümün her birinde bambaşka bir dokunaklılıkla sarıp sarmalar insanı. Özellikle son bölümde köyün iyi kalpli İslam'ının başına gelenler, başlı başına bir ağıda dönüşür ve okuru, kolay kolay kurtulamayacağı duygusal bir derinliğe çeker. İslam'ın bütün hayatının geçtiği köyü yas elbiseleri içinde terk etmesi, şehrin kalabalığı içinde kayboluşu, bu kalabalıkların onu yutmak, parçalamak, onunla alay etmek için adeta yarışması, bütün bunların yarattığı duygu hızla "Beyaz Mantolu Adam"ı getiriyor insanın aklına. Nasıl da benziyor bu iki hikâyenin duygu dokusu, karakterleri.

Beyaz Mantolu Adam'ın denize doğru yürümesi ile İslam'ın evinin bacasını, penceresini çamurla sıvayıp köyünü terk edip gitmesi nasıl da aynı kırgınlık, hayal kırıklığı ve umutsuzluğu taşıyordu! Gulam Hüseyin biraz da Islam değil miydi, tıpkı Beyaz Mantolu Adam'ın biraz Oğuz Atay oluşu gibi. İkisi de benzer nedenlerle tutunamamışlardı bu hayata, ikisinin de isyanı sessizceydi. Gulam Hüseyin ile Oğuz Atay tanışma şansı yakalasalardı ne çok severlerdi birbirlerini, belki şu yeryüzünde yaslanacak bir sağlam sırt bulmanın umudu, diriltmeye yeterdi onları, kim bilir. Belki yılgınlıkla ellisinde göçüp gitmezdi bu hayattan Sâedi, belki daha uzun yaşardı Oğuz Atay. Kim bilir...

Gulam Hüseyin susmalar ustası bir yazardır demek yanlış olmaz. Nerede susacağını, hangi kelimeyi içinin duldasında tutarak bizi o hikâyenin derinliklerine götüreceğini biliyor. Sözü bu kadar ölçülü kullanan kaç yazar vardır? *Bayel Ağıtçıları* dilde hiçbir sanat kaygısının olmadığı, günlük yaşantı dilinin aktığı ama o doğallıkla okuru sımsıkı yakalayan bir kitap. Diyalog konusundaki ustalığı parmak ısırtıyor yazarın. Bunda çok sayıda oyun yazmasından kaynaklı bir pratiğin etkisi olduğu muhakkak. Diyalogların çokluğu esere müthiş bir canlılık ve tempo kattığı gibi, "dedim", "dedi" türünden sözcüklerin sıkça tekrarlanması, zaman zaman okurun dikkatinin dağılmasına da neden olmaktadır. Ancak söylemeden geçmemek gerekir ki diyaloglar uzun uzun, sayfalarca anlatılabilecek şeyleri bazen yarım bir cümleyle, bazen tek bir kelimeyle anlatmayı başa-

rabilecek kadar güçlü ve ölçülü olup çoğu zaman dramatik yapının temel taşlarına dönüşmektedirler.

Sâedi mecazı, deyim ve atasözünü çok kullanan bir yazar, elbette bunlar çevirinin zorlaştığı ama bir o kadar da tatlandığı yerlerdir. Farsçadaki bir deyimi, mecazı Türkçede hangi deyimle, mecazla karşılarsak anlamda yazarın yarattığı derinliği yaratır yahut mizahı yakalarız diye birlikte kafa yorarak ilerledik sevgili Farhad Eivazi'yle. Tabii bunda İranlı bir sanatçının kendi dilindeki bir kelimeyi ya da deyimi anlatırken yaşamdan örnekler vermesi, benim o kelime ya da deyimin Türkçe izdüşümünün ne olabileceğine dair daha doğru bir çıkarımda bulunmama katkıda bulundu ki bu, zaman zaman sözlüklerin sağlayamadığı bir eşleşme kurmamıza da olanak sundu. *Bayel Ağıtçıları* yerel renklerin yoğun biçimde kendini hissettirdiği bir eser, bu nedenle kültürel ve dinsel kodları çözmede, bunların dilsel yansımalarını Türkçeye aktarmada İranlı bir çevirmenle beraber çalışmak uzun tartışmalarla konunun özünü ve derinliğini kavrama avantajını yarattı. Öyle sanıyorum ki bu da, metnin aslındaki canlı dili, Türkçeye aktarma yolunda katkı sağladı bize.

Büyülü gerçekçiliğin eserin bütün dokusunda kendini gösterdiğini söyleyebiliriz. Metafor değeri kazanan nesneler ve hayvanlar sekiz hikâye boyunca dolaşırlar. Daha ilk hikâyeden, ilk birkaç sayfadan itibaren duyulmaya başlanan bir çıngırak sesi sekiz hikâye boyunca zaman zaman ortaya çıkar. İslam'ın kara keçisi köyün içinde, İslam'ın evinde, havuzun başında sürekli çıkar karşımıza. Gelip oturur, yürür, pencereden atlayıp dışarı çıkar. Günlük yaşantının çarklarından biridir sanki bu keçi. Müthiş bir sıcaklık yayar bütün metin boyunca, İslam'ın belki de tek dostudur o. Rutinin rahatlığı, kaygısızlığıdır bu keçi bazen, bazen de sıra dışılığın telaşı, heyecanıdır. Sanki "gün" denen kavramın maddeleşmiş halidir. Karalığının hikmeti de yine son hikâyede çıkar ortaya. Bir de at vardır hikâyeler arasında dolaşıp duran ve at da yine son hikâyede zirveye ulaşan bir metafor değeri kazanır. Hastalıklı atları iyileştiren İslam'ın atı da yiyip içmez olur ve suskunluğuyla bütün metne bir yas havasının hâkim olmasına neden olur. Sonra o atla kara keçi gelip yine bütün metin boyunca defalarca karşımıza çıkan siyah musalla taşını yalar, boynunu aşağı indirip öylece durur. Bunun, İslam'ın sonuna dair ipucu içeren müthiş sarsıcı bir eylem olduğu sonra anlaşılır. Öte yandan eserdeki bütün hayvanlar keçi, at, inek, köpek, kedi hepsi

bir karakter gibi ele alınmış, neredeyse hayvani özelliklerinin dışına çıkarılmışlardır, köydeki diğer insanlar gibi onlar da köy halkının bir parçasıdırlar, hayatın akışı içinde bir insanın kapladığı yere eş bir yer kaplarlar. Sâedi'nin bunu özellikle yaptığı, bu tavırla da insana ve hayvana dair algıları değiştirmeye çalıştığı söylenebilir. Nitekim, eserde söz konusu olan her hayvanın, sahibiyle kurduğu ilişkideki sıcaklık, sıra dışılık bizi, Sâedi'nin hayvanlara bakışındaki insani yaklaşıma götürür.

Bayel, mizahın da aşkın da tıpkı yokluk ve ölüm gibi dolanıp durduğu bir köydür. Köy halkının etrafında bir araya geldiği, sohbet edip karar aldığı, gülüp eğlendiği, çamaşır, bulaşık yıkadığı havuz, metin boyunca köye bir yerçekimi kazandırır adeta. Hikâyeden hikâyeye geçerken köy halkına daha çok aşina olur, Bayel'e dair ayrıntıları daha çok fark ederiz. Yazarın bu birkaç nesneyi, varlığı, bir köye dair bir imge yaratmada nasıl bu kadar etkili kullandığına şaşmamak doğrusu elde değil. Sekiz hikâye boyunca köye dair verilen ayrıntılara biraz daha yakından bakıldığında bunların çok özenle seçildiği ve bir süre sonra çok güçlü çağrışımlar yaratarak metni dokudukları fark edilecektir. Uzun tasvirler yapmaz yazar, köydeki hiçbir mekânı ayrıntılı anlatmaz, kişilere dair de bir iki ufak ayrıntı dışında tasvir yapmaz. Karakterleri davranışları, konuşmalarıyla tanırız, kara keçi, İslam'ın atı, arabası, Papah, köy havuzu, siyah musalla taşı, geleneksel bir yemek olan şile, çıngırak sesi, inek sesi, ağıt okuma... Bunlar ve birkaç ayrıntı daha sıklıkla karşımıza çıkarak metnin çağrışım gücünü ve metaforik derinliğini arttırırlar. Bayel'i, Bayel'dekileri görüp sevmeye ya da onlardan bazılarına öfkelenmeye başlarız bir süre sonra. Ve en nihayetinde, geceyle gündüz arasındaki salıncakta yokluğa, ölüme, acıya, aşka, tutkuya, bağlılığa, kardeşliğe doğru sallanıp duran bu küçük köy gelip yerleşir içimize, hiç çıkmamacasına...

Makbule Aras Eivazi

Birinci Hikâye

BÖLÜM: 1

Kethüda evden çıktı, Ağa'nın köpeği Papah bahçe duvarının üstünden havlamaya başladı ve sokağa atladı. Bayel'in alçak damlı evlerinde uyumakta olan diğer köpekler başlarını kaldırdılar, gerildiler ve iri cüssesiyle ay ışığında yürüyen Kethüda'yı[1] gördüler. Başlarını patilerinin üstüne koyup yeniden uyumaya başladılar.

Kethüda durup kulak verdi. Koyun dışından bir çıngırak sesi geliyordu. Boğuk ve tedirgin edici bir ses yaklaşıp uzaklaşıyor, köyün etrafında dönüp duruyordu. Pencerelerde ışık yoktu. Bayelliler uyumuştu, uyumamış olanlar ise karanlıkta oturmuş, mehtabı izliyorlardı.

Papah gelip Kethüda'nın yanında durdu, etrafı kokladı. Kethüda ayakta dikiliyordu, çıngırak sesi uzaklaşana dek kulak kabarttı. Havuzun[2] yanına geldi, Papah da onun peşinden gitti. Onlar havuzun yanına geldiklerinde küçük bir pencere açıldı, bir adam başını dışarı uzattı. Karanlıkta kımıldanan baş:

"Gece yarısı nereye gidiyorsun Kethüda?" dedi.

Kethüda durdu, Papah da durdu. Her ikisi de durup penceredeki başa baktılar. Kethüda:

"Ramazan'ın annesinin durumu kötü, onu şehre götüreceğim" dedi.

Başka bir pencere daha açıldı, bir baş uzandı dışarı ve "Akşam iyi değil miydi yahu?" dedi.

Kethüda:

"Akşam iyiydi ama şimdi kötü, iyi değil durumu. Ölürse ne yaparım İslam ha, ne yaparım, oğlanı ne yaparım!"

Islam:

"Peki şimdi durumu nasıl?" dedi.

---

1 İran'da köylerde halkın seçtiği, herkesin hürmet gösterdiği, akıl danışılan kişi. Bizdeki muhtarla benzerlikleri olmakla beraber resmi bir makam değildir. (ç. n.)

2 Köy meydanlarında, köy halkının etrafında oturup sohbet ettiği, etrafı taşlarla çevrilerek oluşturulan seyirlik su birikintisi. (ç. n.)

Kethüda:

"Ecel şerbetini içmeye az kaldı" dedi.

Camdan başını uzatan ilk adam eğilip, "Şehre mi götürüyorsun?" dedi. Sonra Kethüda'ya dönüp devam etti: "Sabaha kadar bekleseydiniz, daha iyi olmaz mıydı?" dedi.

Kethüda:

"Sabaha çıkamaz diye korkuyorum. Ben daha çok Ramazan'ı düşünüyorum. İhtiyarın işi bitmiş tamam, çocuk üzüntüsünden başına bir iş getirecek diye korkuyorum, o zaman ne halt ederim, ha! Ninesinin[3] yanı başına oturacak, ağlayıp inleyecek, dövünüp çırpınacak" dedi.

İslam:

"Nasıl götüreceksiniz peki şehre onu?" diye sordu.

Kethüda:

"Senin at arabasına atıp anayola çıkacağım, orada bir araba bulacağım" dedi.

Papah, Kethüda'nın sohbete daldığını görünce havuzun kenarına oturdu, burnunu patilerinin üstüne koyup gözlerini yumdu. Kethüda bir an dönüp geri baktı, Papah da başını kaldırıp karanlığa doğru baktı. İslam:

"Ne oldu?" dedi. Kethüda:

"Duymuyor musun, çıngırak sesi gelmiyor mu?"

İslam ve başını camdan uzatan ilk adam kulak kabarttılar; ama çıngırak sesini duyamadılar. İslam:

"Kethüda, ben de sizinle geleyim, at arabasını getireyim" dedi. İçeri girdi, lambayı yaktı, şapkasını taktı ve pencereden dışarı çıktı.[4] Cama ilk çıkan adam pencereyi kapattı, karısıyla beraber durup camdan el lambasının aydınlattığı Kethüda, İslam ve Papah'ın adımlarını izledi.

İslam:

"İşlerini ne yapacaksın?" diye sordu. Kethüda:

"Sana bırakıyorum, aklım Ramazan'da. Ninesi ölürse kendine bir şey yapacak diye korkuyorum."

Havuzun öbür yanına vardıklarında ellerindeki lambanın ışığı suya düştü. Balıklar havuzun kenarına doğru geldiler ve onları

3 Nine, anne yerine de kullanılan bir sözcüktür. Yazar, zaman zaman Ramazan'ın annesi, zaman zaman da ninesi sözcüğünü kullanmaktadır. (ç. n.)

4 İran köylerinde pencere de kapı gibi kullanılır, eve pencereden de girilip çıkılabilir. (ç. n.)

izlediler. Papah balıkları görmek için eğildi ama ayı görünce ürktü ve oradakilerin peşi sıra koşmaya başladı. Kethüda:

"Ramazan'ı da yanımda götürüyorum, eğer götürmezsem..." dedi.

Ayak sesleri sokakta yankılandı. Lambanın ışığını gören Bayelliler, Ramazan'ın ninesinin hakkın rahmetine kavuştuğunu düşündüler. Pencerelerden dışarı çıktılar. Evden çıkamayan ihtiyarlar ise pencereden başlarını uzatıp baktılar.

At arabasını hazırlayıp sokağın başına getirdiler, herkes sessizdi. İslam, Meşhedi[5] Cabbar, Abbas ve Moserha bir yorgana sardıkları Ramazan'ın ninesini getirip arabaya koydular. Hazırlardı. Ceketinin düğmesini iliklemekte olan Ramazan beliriverdi, koşa koşa geldi, arabaya atladı, annesinin yanına oturdu. Fatına Nine ve Hanım Nine ellerinde zemzem suyuyla arabanın yanına geldiler. Hanım Nine Ramazan'ın ninesinin ağzını açtı, Fatıma Nine de bir kaşık zemzemi onun ağzına akıttı. Başında büyük bir sarıkla, arabanın öbür tarafında ayakta durmakta olan imam hızlı hızlı dua ediyordu.

İslam ve Kethüda at arabasının sürücü yerine oturdular ve tütün çubuklarını temizleyip hazırlamaya giriştiler. Bayelliler havuza kadar arabaya eşlik ettiler, sonra durdular. Ramazan geri döndü ve onlara baktı. Bayelliler sessizce dua ediyorlardı.

Köyden çıktıklarında yol aydınlıktı. Papah nefes nefese peşlerinden koşuyordu, ansızın geri döndü, ağaçların altına gelip durdu ve gözünü at arbasına dikti. Uzaktan çıngırak sesleri geliyordu. Bir müddet gittikten sonra ay alçalmaya başladı ve büyüdü. Ramazan dönüp arkasına baktı, Bayel ellerini açmış kendileri için dua ediyordu.

BÖLÜM: 2

İslam ve Kethüda oturmuş, kendi kendine gitmesi için atı bırakmışlardı. Ramazan ninesinin yanına uzanmış, elini de onun başının altına koymuştu. İkide bir uzanıp ninesine dokunuyor:

5 Şii mezhebinde On Iki Imam'dan biri olan Imam Rıza'nın mezarı Meşhed şehrindedir. Buraya ziyarete gidenlere "Meşhedi" denir. Aynı şekilde Kerbela'da Imam Hüseyin'in şehit edildiği yeri ziyarete gidenlere de "Keblâi" (Kerbelai) denir. (ç. n.)

"Nine, nine, daha iyi misin?" diye soruyordu. Göğsüne neden olduğu anlaşılmayan bir ağrı saplanmış olan nine sancılandığı halde:

"Daha iyiyim" diyordu. Ramazan seviniyordu. Kethüda sessizce ve tevekkülle gidiyor, sabaha bir şey kalmadığını düşünüyordu. Birden ninenin sesi duyuldu:

"Başımı yukarı kaldır, başımı yukarı kaldır" diyordu. Ramazan, annesinin başını yukarı kaldırdı, nine açılmış gözleriyle çöle ve karanlığa doğru baktı. Ramazan:

"Ne istiyorsun? Nine, nineciğim ne istiyorsun?" diye sordu. Nine:

"Şurdaki nedir, söylesenize" dedi. Ramazan:

"Hangisi?" dedi.

İslam ve Kethüda geri dönüp baktılar. Ramazanın ninesi:

"Şu işte, sesi gelen" dedi.

Arabayı durdurdular. Uzaktan bir çıngırak sesi geliyordu. Kethüda İslam'ı dirseğiyle dürttü ve:

"Duyuyor musun İslam?" diye sordu. İslam:

"Ses mi, çingenelerdir, dağın öte yanından dönüyorlar, ayaklarındaki halhallar böyle çın çın öter" dedi. Kethüda:

"Yok, çingeneler değildir, onların ortaya çıkmalarına daha çok var" dedi. İslam:

"Puruslular[6] olmasın sakın, dinle bak, vadinin derinliklerinden geliyor ses, çaldıkları koyunları götürüyorlardır." Kethüda:

"Puruslular hiçbir zaman böyle patırtı kütürtü çıkarmazlar, gölge gibi gelir, gölge gibi giderler" dedi. Ramazan:

"Eminim gelen Papah, kesin o!" dedi ve parmağıyla karanlığı işaret etti. Ramazan'ın ninesi:

"Papah değil... Papah...ın...çıngırağı yok" dedi.

Ses uzaklaştı ve kesildi. Kethüda kamçısını şaklattı, at yeniden yola koyuldu. Yine epeyce gittiler, İslam konuşmak istiyordu:

"Ben bu sesleri çok duyuyorum, bu ilk değil. Geceleri dama çıktığımda orada da duyuyorum, iyice kulak kesildiğimde daha da çok duyuyorum" dedi.

Ramazan kollarını ninesinin boynuna doladı ve:

"Nineciğim korkma, bak Meşhedi İslam bu sesleri çok duyuyormuş. Bir şey kalmadı, varmak üzereyiz, iyi olacaksın" dedi.

---

6 Yazar Purus adlı hayali bir yer adı türetmiştir. Hırsız sözcüğü yerine bu sözcüğü kullanmakta, böylece hırsızların kimliğine ilişkin belirsizliği artırmaya çalışmaktadır. (ç. n.)

Yaşlı kadın inledi ve:

"Ölüyorum" dedi. Ramazan gözyaşlarına boğuldu, ninesini daha sıkı kucakladı:

"Ölmene izin vermeyeceğim, bırakmayacağım seni nine" dedi. İslam:

"Merak etmeyin, şimdi anayola çıkıp bir araba buluruz" dedi. Sonra dönüp Kethüda'ya:

"Senin Ramazan kaç yaşında?" diye sordu. Kethüda:

"On ikiyi bitirdi" dedi. İslam:

"Maşallah! Koskoca adam ağlıyor! Sırası mı şimdi, ne diye ağlıyorsun?" dedi. Ramazan:

"Ninem ölecek diye korkuyorum" dedi. İslam:

"Ninen ölmeyecek, korkma; ama eninde sonunda bir gün ölecek, o zaman ne yapacaksın? Bak bizim hiçbirimizin ninesi hayatta değil, hepimizinki öldü, benimki, Kethüda'nınki. Öyle değil mi Ramazan'ın ninesi?" dedi. Kimse cevap vermedi. İslam:

"Kethüda, şehirden döndüğünde artık Ramazan'ı evlendirmen lazım, köy kız dolu. Ve Meşhedi Baba'nın kızı etli butlu, yanakları kırmızı, teni bembeyaz..." dedi.

Sözünü bitirmedi. Çıngırak sesi daha da yakından gelmeye başlamıştı. Dördü birden dikkat kesilmiş, kulaklarını dikmişlerdi. Kethüda arabayı durdurdu. İslam:

"Kör olası Abbas çıngırakları getirip arabanın altına bağlamış" dedi. İnip arabanın altına girdi, eliyle dört bir yanını yokladı ama çıngırakları bulamadı.

Yola koyulmuşlardı ki İslam:

"Üzülmeyin hava aydınlanınca çıngırakların nerede olduğu da çıkar ortaya" dedi.

Epey bir yol aldılar. Hava aydınlanınca çıngırak sesi kesildi ve uzaktan anayol göründü.

BÖLÜM: 3

İslam yola yakın bir yerde at arabasını durdurdu, yolcularına bir araç bulmak için oturup bekledi. Sonra da kamçısını havada şaklatıp rüzgâr gibi uçtu Bayel'e doğru.

Kethüda ve Ramazan, nineyi kamyonun kasasına bindirdiler, pirinç çuvallarının üstüne uzattılar. Ramazan'ın ninesinin durumu

daha da kötüleşmişti. Gözbebekleri kayıp gitmişti, kesik kesik nefes alıyordu. Kethüda, yaşlı kadının arabada ecel şerbetini içmesinden korkuyordu. Bir şekilde Ramazan'ı ninesinden uzak tutmaya çabalıyordu ama Ramazan ninesinin dermansız ve cansız ellerini avucuna almış, bir adım öteye gitmiyordu; yorgun gözlerini uyku bürümüştü, kulakları sesleri güçlükle duyuyordu. Ramazan artık ne annesini görüyor ne yolun tozunu toprağını ne de yakınlardan gelen çıngırak sesini duyuyordu.

Öğlen, yolun dönemecinde, dağın oluşturduğu bir karış gölgede kamyonu durdurdular. Sofralarını kurdular. Ramazan bir parça ekmek kesti ve içine buğday lapası koydu. Ninesinin kıpırdamaya mecali olmayan dudaklarını araladı ve lapayı ağzına döktü. Kethüda:

"Yiyemez, rahat bırak, uğraşma" dedi. Şoför geldi ve şiş gözlerle kamyonun köşesinden baktı:

"Ne oldu?" diye sordu. Kethüda:

"Hasta" dedi. Şoför:

"Nereye götüreceksiniz, hastaneye mi?" dedi. Kethüda:

"Evet, başka ne yapabiliriz?" dedi. Şoför:

"Hastaneye götürüp de ne yapacaksınız, bırakın köyünde huzur içinde ölsün" dedi. Ramazan ve Kethüda birbirlerine baktılar. Ninenin nefes alıp verişleri cansızlaşmış, gözünün feri sönmüştü. Dudaklarının etrafına kara sinekler toplanmıştı. Kethüda:

"Keşke yanımıza bir Kuran alsaydık" dedi. Ramazan ağlayarak:

"Hayır, hayır ölmeyecek" dedi. Kethüda:

"Biliyorum, biliyorum" dedi. Şoför:

"Oğlu mu?" diye sordu. Kethüda sofrayı toplamaktaydı:

"Evet" dedi, "Oğlu, benim de oğlum." Şoför başını salladı ve:

"Bu zamanda ninesinin ölümüne üzülecek çocuk az bulunur. Ben de bu çocuk gibiydim, annem on yıl önce öldü ama onu hiç unutamadım." Sonra Ramazan'a döndü ve:

"Korkma, hiçbir şey olmayacak, ölmeyecek, iyi bir hastaneye götüreceğim sizi. Oraya yetiştirdiniz mi sağlığına kavuşur, ayaklanır" dedi.

Ramazan kalkıp oturdu, gözyaşlarını tuttu.

Tam tepedeki güneş biraz aşağı inmiş, hararetini azaltmıştı ve ayaklarının altındaki vadi kara, iri taştan ağzını açmıştı. Ramazan:

"Baba bak, duyuyor musun, orada!" dedi. Kethüda çıngırak sesini işitti. Şoför:

"Neden söz ediyorsunuz" diye sordu. Ramazan:

"Sesi duymuyor musun, çıngırak sesini?" dedi. Şoför:

"Çıngırak sesi mi? Bu taraftan hiçbir zaman duyulmaz. Bazen cırcır böcekleri gelip yolun kenarına toplanırlar, o da geceleri. Şimdiyse öğlen sıcağı" dedi.

Kamyon hareket edince cırcır böceklerinin sesi kesildi.

BÖLÜM: 4

İslam Bayel'e vardığında köylüler havuzun etrafına toplanmışlardı. İslam arabadan indi ve kalabalığa doğru yürüdü:

"Gittiler" dedi. Söğüt ağacının altında oturmakta olan Meşhedi Baba:

"Yaşlı kadın ölüyor, Kethüda gamsızdır, hiçbir şey olmamış gibi dönüp gelecek köye ama o çocuk ne olacak, kim bilir başına neler gelecek!" dedi. Erkeklerin arasından Baba Ali:

"Dua edin de iyi olsun" dedi. Meşhedi Sefer'in oğlu Meşhedi Cafer:

"Hiçbir şey olmayacak, artık kadıncağızın Azrail'e bir osuruk borcu kalmış. Ramazan da göz açıp kapayıncaya dek unutur gider annesini, hayallere dalar" dedi. İslam:

"Yok Meşhedi Baba, hepimiz biliyoruz ki Ramazan'ın ninesi ölecek sonra da Kethüda oğlunun elinden tutup köye geri dönecek. Ramazan annesizliğe dayanamayacak ve işte o zaman Kethüda'yla ben gelip senden kızını isteyeceğiz. Hele biz bir evlendirelim onu, anne acısını unutur gider Ramazan" dedi.

Havuzun öbür tarafında toplanmış olan kadınlar fısıldaştılar. İmam Nebi'nin türbesini ziyaretten henüz dönmüş olan Meşhedi Baba'nın kızı diğer kadınların arkasına saklandı. Meşhedi Baba:

"Kethüda'nın kendisi mi söyledi bunu" diye sordu. İslam:

"Yok ben söyledim, o da kabul etti. Kethüda köye döndükten sonra birlikte size geleceğiz" dedi. Meşhedi Baba:

"Kısmet..." dedi.

İslam arabaya bindi, atı dehledi ve köyün dışına doğru hareket etti. O gittikten sonra kadınlar safları sıklaştırıp bir halka oluşturdular. Meşhedi Baba tütün çubuğunu temizledi ve dalıp gitti. Kızı duvar dibinden koşa koşa eve gitti. Aynanın önünde durdu ve gözlerine sürme çekti.

BÖLÜM: 5

Hastane kapısındaki görevli kapıyı açtı. Kethüda eşini kucaklamış, yerde oturuyordu. Hastane kapısına yaslanmış olan Ramazan, kapı açılınca içeri daldı. Hademe kızarak:

"Nereye?" dedi. Kethüda:

"Karım, şu çocuğun annesi ölmek üzere" dedi. Ramazan sessiz gözyaşları döktü. Baştan ayağa toz toprak içindeydi. Hademe kapının iki kanadını açtı, içeri girdiler. Koridor karanlık ve rutubetliydi. Gözleri açık kalakalmış, son nefeslerini alıp vermekte olan yaşlı kadını bankın üstüne yatırdılar. Hademe:

"Onu başka bir hastaneye götürmeniz daha iyi olurdu. Bu hastaneye bu haldeki hastaları kabul etmiyorlar" dedi. Ramazan daha yüksek sesle ağlamaya başladı. Kethüda:

"Başka bir yeri nereden bulacağız?" dedi. Hademe:

"Bizim hastanede ceset taşıyıcı filan yok. Hepi topu birkaç odamız ve bir doktorumuz var. Eğer iyileşmezse ne yapacaksınız? Oraya nasıl götüreceksiniz?" dedi. Kethüda ve Ramazan yalvardılar. Hademe:

"Peki bakalım" dedi. Ramazan'ın annesini kaldırdılar, girişten geçerek büyük bir avluya, onu da geçip ikinci bir koridora vardılar. Orada basamaklardan yukarı çıktılar. Basamaklara pamuk, sargı bezleri, çerçöp, tentürdiyot dökülmüştü.

Beyaz gömlekli zayıf bir kadın, yanında iki çocukla basamaklarda durmuştu, bir çocuk da kucağındaydı. Onları görünce:

"Bu mevtayı ne diye yukarı çıkarıyorsunuz?" dedi. Kethüda:

"Bırakın da çıkaralım, henüz canlı" dedi. Ramazan hıçkıra hıçkıra ağladı. Kadın yaklaşıp yaşlı kadının gözlerine baktı ve:

"Gitmiş" dedi. Ramazan'ın annesi derin bir nefes aldı. Kadın:

"Pekâlâ yukarı çıkarın onu, hastaları hep buraya getirmeyin artık, bizim de elimizden bir şey gelmiyor!" dedi.

Kapıyı açtılar, bir oda çıktı karşılarına. Tavana bir kandil asılmıştı, kandilin içinde küçük bir mum yanıyordu. Nişe de pek ışık vermeyen bir lamba konmuştu. Odanın üç köşesindeki üç boş yatakta sargı bezleri, pamuklar birbirine karışmıştı. Hademe hemşireye:

"Yine mum mu yaktın?" dedi. Hemşire:

"Gazyağı biter de karanlıkta kalırız diye korkuyorum" dedi. Ramazan'ın annesini yatağa uzattılar. Ramazan ve Kethüda dönüp kapının yanına oturdular. Hademe:

"Niye oturdun, kalkın, gidip doktora haber verelim" dedi. Kethüda ayağa kalktı, hademeyle beraber dışarı çıktılar. Ramazan kalkıp annesinin yanına geldi, onun kandile dikilmiş gözlerine baktı. Kendi kendine, "Bak iyi olacak, ışığa bakıyor" dedi. Hemşire sordu:

"Ne zamandır hasta?" Ramazan:

"Bilmiyorum, Meşhedi İslam'ın at arabasıyla anayola çıktık, oradan da bir kamyonla buraya getirdik" dedi. Hemşirenin çocukları kapının yanında durmuş yaşlı kadına, onun yavaş yavaş yatağın yanından aşağı sallanan ellerine ve oğluna bakıyorlardı.

BÖLÜM: 6

Kethüda ve hademe ilk koridora girdiler ve koridorun diğer ucundaki merdivenlerden çıktılar, dikdörtgen bir dehlize vardılar; duvara, büyük meydana bakan bir pencere açılmıştı. Hademe kapıyı çaldı. Bir erkek sesi öksürerek sordu:

"Kim o? Yine kim geldi?" Hademe:

"Bir hasta getirdiler" dedi. Keçe papuçları yırtılmış, beyaz gömlekli, zayıf bir adam çıktı dışarı. Cebinde, kordonu sarılıp dolanmış bir steteskop vardı, çekirdek çitlemekteydi, dışarı çıkınca Kethüda'ya hayretle bakarak:

"Bu hasta değil ki" dedi. Hademe:

"Hasta aşağıda Âzer'in odasında" dedi. Doktor suratını astı:

"Ne diye oraya götürdünüz? Her dakika o mezbeleye gitmeye tahammül edemiyorum!" dedi. Sonra basamaklardan aşağı indi. Kethüda ve hademe de onu takip etti. Koridoru, avluyu ve ikinci koridoru geçip aşağı indiler. Çocuğunu kucaklamış, kapının önünde durmakta olan Âzer kenara çekildi. Odanın ortasında birer kemiği kemirmekte olan diğer iki çocuk dönüp baktılar. Ramazan korkarak pencerenin önüne gitti. Doktor, Âzer'e:

"Yine mi bu sıpaları hastaneye getirdin, çıkar şunları dışarı!" dedi. Âzer işaret edince çocuklar kemikleri yere atıp koridora çıktılar. Âzer gidip kapının arkasında durdu ve sürgülü kapının arasından baktı. Doktor ileri gelip Ramazan'ın annesinin üstündeki yorganı çekip kenara attı. Hastanın yüzünü kaplayan, aşinası olduğu sinekleri gördü. Gözleri kurumuş, son saatin tozu yaşlı kadının suskun bakışlarına dolmuştu. Doktor Kethüda'ya ve oğluna:

"İkiniz de dışarı çıkın" dedi. Ramazan, Kethüda ve hademe dışarı çıktılar. Hademe:

"Durumu çok kötü" dedi. Kethüda hademeyi bir kenara çekip:

"Eğer yaşlı kadın ölürse oğlum kendini öldürür. Bundan eminim! Ne halt edeceğim ben?" dedi. Hademe:

"Öyle mi diyorsun?" dedi. Kethüda:

"Evet, on gündür gece gündüz annesinin kucağından öteye gitmiyor. Yaşlı kadının vadesinin dolduğunu ben de biliyorum. Ocağına düştüm, bir şey yap da çocuk anlamasın!" dedi. Hademe:

"Peki" dedi. Doktor odayı boşaltınca hastanın göğsünü açtı. Yaşlı kadının yeşile çalan bedeni soğumaktaydı. Doktor kulağını hastanın göğsüne dayadı. Kalp durmuştu ama boğuk, belirsiz sesler işitiliyordu. Doktor sinirlenerek geri döndü, kapıyı açıp Âzer'e bağırdı:

"Sana kaç kez dedim, ben hastaları görmeye geldiğimde çocukların eline oyuncak verme diye!"

Âzer merdivenlerde sessizce oturmakta olan çocukları gösterdi. Doktor geri döndü ve kulağını, hastanın göğsüne dayadı. Çıngırak sesi yavaş yavaş uzaklaştı ve...

Çölün sonsuzluğunda yitip gitti.

BÖLÜM: 7

Meşhedi Baba'nın kızı gözlerine sürme çekti ve gelip damın üstüne oturdu. Bayellilerden kimse dışarıda değildi. Papah Kethüda'nın evinin önündeki duvara çıkıp oturmuş, başını patilerinin üstüne koyup uyumuştu.

Meşhedi Baba odada uzanmış, kınalı sakallarıyla oynuyor, tavandaki delikten kızının kırmızı fistanına bakıyordu.

İslam arabasıyla geldi köye ve havuzun yanına yanaştı, kovayı suyla doldurup atının önüne koydu. At su içti. İslam'ın kara keçisi pencereden dışarı çıktı, arabanın yanına gitti ve arabanın tekerine yapışıp kalmış, ezilmiş yoncaları yaladı. Karanlık çökmüştü. Herkes başını pencerelerden dışarı uzatmış, kulak kesilmiş vaziyette bakıyordu. Sokak sessizdi. Meşhedi Baba'nın kızı üzüntülü, damın saçağına oturmuştu.

BÖLÜM: 8

Ramazan memnun, hademenin odasında ekmekle yoğurt yiyordu. Annesi sessizleşmişti, inlemiyordu. Çarşafı yüzüne çekmişlerdi. Hademe ertesi gün yola çıkarak onu, başka bir hastaneye götürmek üzere hazırlanmaları gerektiğini söylemişti. Üçü de hademenin odasında kaldılar. Akşam yemeğini bitiren Ramazan, uzanıp uykuya daldı; ama Kethüda ve Hademe ta gece yarısına kadar oturup sohbet ettiler. Hademe ne yapacaklarını, nasıl yapacaklarını anlattı Kethüda'ya. Lambayı söndürüp uzandılar. Dışarıda rüzgâr esiyordu, badem ağacının dalları sabaha kadar cama vurup durdu.

Hademe ve Kethüda kalktılar, parmaklarının ucuna basa basa odadan çıktılar. Ramazan'ın annesini Âzer'in odasından alıp aşağı indirdiler, koridordaki banka koydular. Kapıyı açıp yola çıktılar ve ölüyü kabristana götürmek için araba beklemeye koyuldular, tam o sırada Ramazan uyanıp dışarı çıktı. Hademe:

"Anneni ameliyat etmeleri için başka bir hastaneye göndermek istiyoruz" dedi. Ramazan:

"Ben de sizinle geleceğim" dedi. Hademe:

"Oraya girmene izin vermezler" dedi. Ramazan:

"Eğer izin vermezlerse dönerim, ben de geleyim" dedi.

Kiralık[7] bir siyah araba bulundu, hademe pazarlık yaptı ve Kethüda Ramazan'ın annesini kucaklayıp arabaya götürdü, oturdu. Ramazan da onun yanına oturdu. Araba hareket etti, hademe arkalarından baktı. Yolun başına ulaştıklarında güneş doğdu ve sürücü dönüp:

"Hastayı ne diye böyle sarıp sarmaladınız? Yoksa... ha?... yoksa?" dedi. Kethüda:

"Şu sokağın başında ineceğiz, Benefşezar Sokağı'nın başında" dedi. Sürücü bir şey söylemedi, gitti, gitti. Küçük, tenha bir meydanda durdu. Yolcular indi. Karşılarına uzun, toz toprak içinde bir sokak çıktı. Siyah, düzgün, iri bir taş vardı sokağın bir köşesinde. Taşın üstünde ise tepesinde Fatıma Ana Hazretleri'nin eli olan küçük bir bayrak asılıydı. Kethüda Ramazan'a:

"Sen burada otur, ben anneyi götürüp geleyim" dedi. Ramazan:

"Ben de seninle geleyim, annemi görmek istiyorum" dedi. Yorganın altından ölünün elini tutmak üzere elini uzattı. Kethüda:

7 Taksi plakası almadan taksi gibi hizmet veren özel araçlar. (ç. n.)

"Ona dokunma! Uyanırsa iyi olmaz, sen burada kal. Sen gelirsen ve bu yüzden içeri girmemize izin vermezlerse ne yaparız?" dedi.

Ramazan siyah taşın üstüne oturdu. Çıkınındaki ekmekle yoğurdu dizinin üstüne koydu. Kethüda, Ramazan'ın annesini sırtlayıp sokağa girdi. Annenin kararmış ayakları yorgandan dışarı çıkıyordu. Uzun, birbirinden ayrılmış vaziyetteki ayak parmakları sokağın yumuşak toprağına sürünerek derin izler bırakıyordu yerde. Ramazan, babası yürüdükçe uzayan bu izlere bakıyordu. Güneş yakıcıydı. Kötü kokular getiren bir rüzgâr esiyor, Ramazan'ın başının üstündeki bayrağı dalgalandırıyordu. Sokakta tekerlek sesleri, çıngırak sesleri yankılanıyordu. Ramazan kenara çekildi, iki besili atın çektiği dört tarafına küçük çıngıraklar asılmış siyah bir fayton belirdi, gelip küçük meydanda durdu. Atlar nefeslerini tazelediler ve Şeleng Caddesi tarafına döndüler, çıngıraklar çın çın öttü. Fayton meydandan çıkarken perdesinin köşesinden yeşil renkli, büyük bir mum düştü yere, tekerlekler mumun yanından geçtiler.

BÖLÜM: 9

İslam ve Meşhedi Baba at arabasına binmişlerdi. Meşhedi Baba'nın kızı gözlerinde sürme, arabanın dip tarafında oturmuştu. Anayolun yakınında hazır bekliyorlardı. İslam:

"Geç kalacaklarını sanmam. Yaşlı kadının hali haraptı, daha arabaya bindirirlerken çenesi gevşemişti, düşüp duruyordu. Handiyse gelirler" dedi. Meşhedi Baba:

"Kethüda insan evladıdır, ölüyü kefenleyip defnetmeden dönmez" dedi. Yol tenhaydı, Meşhedi Baba'nın kızı bekleyen gözlerle şehir istikametine doğru bakıyordu. İslam dönüp hayretle yola baktı. İki iri fare yavaş yavaş kendisine doğru yaklaşıyordu. İslam arabadan inince fareler yön değiştirip yoldan çıkarak Bayel'e doğru gitmeye başladılar. İslam ellerini birbirine vurarak farelere doğru gitti. Önde giden farenin ağzında büyük, yeşil bir mum vardı. İslam gülerek Meşhedi Baba'ya seslendi. Meşhedi Baba da geldi, eğilip baktılar. İslam:

"Dümbükler Bayel'e mum götürüyorlar" dedi. Meşhedi Baba:

"Bir mum götürüp iki eşek yükü buğday yiyecekler" dedi. İslam farelere bir tekme attı. Öndeki fare mumu bıraktı ve kaçtı. İkinci

fare ise İslam'ın ayağının altında, can havliyle nefes alıp veriyordu. Meşhedi Baba mumu aldı, baktı, kokladı ve:

"Ne yapayım bunu?" dedi. İslam:

"Götürüp kızına verelim, düğün gecesi için iyi olmaz mı?" dedi. Meşhedi Baba:

"Hem de çok iyi olur" dedi. Dönüp geldiler ve mumu genç kıza verdiler. Tütün çubuklarını doldurup hazırladılar, oturdular, keyiflendiler.

BÖLÜM: 10

Kethüda ne yaptıysa Ramazan'ı köye dönmeye razı edemedi. Taşın üstüne oturmuş, "Bekleyelim annem gelsin, beraber gidelim" diyordu. Kethüda:

"Annen şimdi gelemeyecek, on gün sonra gelecek" dedi. Ramazan:

"On gün sonra yola çıkalım o zaman" dedi. Kethüda:

"Köydeki işlerim ne olsun peki?" dedi. Ramazan:

"Sen istiyorsan git, ben kalıp bekleyeceğim" dedi. Kethüda oturup terini sildi. Yaşlı kadının giysileri koltuğunun altındaydı. Ayağa kalktı, bu sefer de:

"Burada oturulmaz ki, hadi kalk gidelim hademenin yanına, hastaneye gidelim, orada bekleyelim" dedi. Kalkıp hademenin yanına gittiler. Hademe silip süpürdüğü kapının önüne bir sandalye atmış oturuyor, marul yiyordu. Kethüda:

"Hastaneye götürdük." Göz kırptı ve devam etti:

"On gün sonra çıkabilir dediler ama Ramazan köye dönmek istemiyor" dedi. Ramazan:

"Sen git, ben annemle gelirim" dedi. Hademe:

"Gayet güzel Kethüda, sen git. Ramazan burada kalıp bana yardım eder, bir hafta sonra ben onu gönderirim, gelir" dedi. Kethüda, Ramazan'ın annesinin giysilerini, Ramazan'ın yol parasını hademeye verdi ve ondan gelecek hafta Ramazan'ı Bayel'e göndereceğine dair söz aldı. Ramazan ve hademe içeri girdiler. Hademe:

"Sen annen dönene kadar işte burada, benim odada kalırsın" dedi. Ramazan, içinde yoğurt ve ekmek olan çıkını hademenin yatağının altına koyup pencerenin önüne oturdu. Hademe, Ramazan'ın

yol parasını lambanın altına sakladı ve yatağına uzanıp uyudu. Ramazan dışarı çıkıp kapının önündeki sandalyeye oturdu, marul yemeğe başladı.

BÖLÜM: 11

Kethüda köye döndü. İslam havuzun yanı başında at arabasını yıkıyordu. Papah duvarın üstünden zıpladı, havlaya havlaya koşup geldi, Kethüda'yı karşıladı, kokladı. Meşhedi Baba'nın kızı dama çıktı ve Kethüda'nın döndüğünü, İslam'la konuşmakta olduğunu gördü. Dönüp geldi, tabakları aldı, aceleyle sokaklardan geçti, havuzun yanına geldi. Bulaşık yıkamaya, kaplara su doldurmaya girişti. İslam:

"Ramazan niye gelmedi?" dedi. Kethüda:

"Mademki annem gelmiyor ben de gelmiyorum" dedi. İslam hayretten donakalarak balıklara baktı ve sordu:

"Bu durumda ne zaman gelecek yani?" dedi. Kethüda:

"Hademe bir hafta sonra gönderirim dedi." Meşhedi Baba'nın kızı hesap yaptı. Bir hafta yani kaç gün? Gözleri yaşla doldu. İslam:

"Keşke getirseydin onu. Biliyorsun ki yolunu gözleyenler var" dedi ve Meşhedi Baba'nın kızını işaret etti. İkisi de o tarafa doğru baktılar. Meşhedi Baba'nın kızı kalktı, tabakları aldı, yürüyüp gitti. Sokağa girince Papah'ın ve İslam'ın kara keçisinin durup kendisine baktıklarını gördü.

BÖLÜM: 12

Hademe geceleri uyuyordu, bir hasta gelip kapıyı çaldığında Ramazan kalkıp kapıyı açıyordu. Hademe, Kethüda'ya Ramazan'ı hafta başında gönderme sözü vermişti. Sekizinci gün Ramazan'a:

"Hastaneye gitmiştim, anneni bu kadar erken taburcu etmiyorlar. Baban da sana harçlık bırakmadı. Sen iyisi mi yarın köye git de harçlık al gel" dedi. Ramazan kabul etti, ertesi sabah gün doğmadan yola çıkması kararlaştırıldı. Gece her zamankinden erken başladı. Ramazan'la hademe de erkenden odaya girdiler, uyumak üzere kapıyı kapattılar. Rüzgâr esiyordu. Âzer'in kapıdan, bazen de pencereden gelen sesi işitiliyordu. Çocuklarına diyordu ki:

"Bakalım başımıza ne iş açacak rüzgâr!"

Rüzgâr kiri pası, kullanılmış pis pamukları avludan kaldırıp havalandırıyor, dışarı götürüyordu. Hademe akşam yemeği yemedi, battaniyeyi başına çekip uyudu. Ramazan duvar dibinde oturdu, dalları cama vuran badem ağacını izledi. Sesler kesilmişti ve birkaç dakikada bir, üst kattan doktorun sesi geliyordu. Kapıyı açıyordu, merdivenlerde öksürüyordu, küfrediyordu. Ramazan kulağı seslerde, uykuya daldı. Gece yarısı birden uyanıverdi. Bir ses geliyordu, tanıdık bir ses. Rüzgârla beraber çıngırak sesi geliyordu. Kulak verdi, ses yaklaştı, daha da yaklaştı ve gelip kapının önünde duruverdi. Ardından bir el usulca kapı tokmağını kavradı ve yavaşça kapıyı çaldı. Ramazan baktı, hademe uyanmamıştı. Odanın kapısı açıktı, koridora çıktı, doktorun sesini işitti, yatağında öksürüyordu. Ramazan ileri doğru yürüdü, kapının önünde birinin nefes alıp verdiği duyuluyordu. Kapıyı açınca yepyeni giysiler içinde annesini gördü Ramazan, mutlulukla dışarı çıkıp onun elini tuttu. İkisi beraber hızlıca uzaklaştılar. Sert esen rüzgâr onları önüne katmış sürüklüyordu. Çok uzaklardan başka çıngırak sesleri geliyordu. Ramazan:

"Nereye gidiyoruz anne, Bayel'e mi?" dedi. Anne:

"Bayel'e gitmiyoruz, Benefşezar'a gidiyoruz" dedi.

BÖLÜM: 13

Ertesi sabah Kethüda, Meşhedi Baba ve İslam arabaya bindiler ve anayolun yakınına gidip beklemeye başladılar. Papah ve İslam'ın kara keçisi de gidip at arabasının yanında durdular. Bayelliler sık sık dışarı çıkıyor, havuzun yanından yola bakıp geri dönüyorlardı. Günbatımına doğru, Meşhedi Baba kaşları çatık sordu:

"Yoksa gelmedi mi? Gelecek dememiş miydiniz?" Kethüda kaygılı:

"Göndereceğini söylemişti, şu vakit oldu gelmedi" dedi.

Gece oldu, Meşhedi Baba'nın kızı damdan aşağı indi; büyük, yeşil mumu aldı ve dışarı çıktı. Zirvesinde mumu yakmak üzere tepeye doğru gitti.

İkinci Hikâye

BÖLÜM: 1

Kethüda duvarın üstünden geldiğinde erkekler oturdukları yerden kalkıp ayaklandılar. Kethüda eğilip ay ışığında erkeklere baktı. Aşağı atladı, İslam'a doğru gidip elini tuttu onun, karanlıkta duvarın bitiminden döndüler ve İslam'ın evine gittiler. Kethüda pencerenin önünde durdu, İslam içeri girdi, kilimi toplayıp pencereden dışarı çıkardı. Birlikte yürüyüp havuzun yanına geldiler. Söğüdün altında durdular ve birkaç dakika fısıltıyla konuştular, sonra erkeklere doğru geldiler. Önce Kethüda sonra İslam duvardan yürüyüp yukarı doğru gittiler ve duvarın öbür tarafından aşağı zıpladılar.

Birkaç saniye sonra yeniden ortaya çıktılar, ikisi de duvarın üstüne geldiler ve oradakilere baktılar. Kethüda kısık sesle:

"Fatiha!" dedi. O zaman herkes anladı, şaşkın ve afallamış bir biçimde fatiha okudular. Sonra birer birer duvarın üstünden yürüyüp gittiler ve az ileride oturdular. İslam'ın kilimini ölünün üstüne çektiklerini gördüler. Küçük bir gaz lambası vardı ölünün yanında ve bir küçük kâse de su, büyük kanatlı sinekler lambanın etrafında dönüp duruyorlardı. İslam ve Kethüda yeniden duvarın bu tarafına geçtiler. Meşhedi Safer'in oğlu ile Meşhedi Cabbar'ı çağırdılar. Kethüda Meşhedi Cabbar'a:

"Seyyidabad'a gitmeniz lazım" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Şimdi mi?" dedi. İslam:

"Evet, hemen şimdi" dedi. Kethüda:

"İslam'ın arabasına atlayıp yola düşün ve Seyyidabad'a gidin, Hoca Efendi'yi bulun ve ona Ağa'nın öldüğünü söyleyin, gelip namazını kıldırsın, alın gelin onu. Ağa'nın kendi vasiyeti bu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar birbirlerine baktılar ve İslam'ın evine doğru gittiler. İslam:

"Atı ahırdan çıkarırken dikkat edin, keçi dışarı çıkmasın" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Dikkat ederiz" dedi ve gittiler. İslam ve Kethüda havuzun yanına geldiler ve siyah musalla taşının bulunduğu çukurlukta durdular. Meşhedi Baba gelip onların yanında durdu ve Kethüda'ya sordu:

"Hoca Efendi'nin gelebileceğini düşünüyor musun?" Kethüda:

"Neden gelemesin ki? Eğer Ağa'nın öldüğünü duyarsa kesin gelir" dedi. Meşhedi Baba:

"Yahu Seyyidabad'a kıran girmiş, millet dökülüp Geda Hanım'ın evine gelmiş, her gün üç dört ölü çıkıyor evden!" dedi. Kethüda:

"Kim diyor bunu?" dedi. Meşhedi Baba:

"Mir[8] İbrahim'in karısı Ağa'nın oğluyla birlikte kendi kızını şehre götürmüştü. Dönerken görmüşler, Seyyidabad kalabalıkmış" dedi. İslam:

"Sahi Ağa'nın oğlu nerede? Babası ölmüş, herif ortalarda yok!" dedi. Kethüda:

"Teyzesinin evine girmiş çıkmıyor" dedi. Meşhedi Baba:

"Teyzesi kadınların arasında değil miydi?" dedi. Kethüda:

"Dün gece gittim baktım teyzesine, bizimki iyice yerleşmiş oraya" dedi. İslam:

"Niye, Ağa ölmeden önce haber vermedin mi sen ona?" dedi. Kethüda:

"Haber verdim. Mir İbrahim'in karısının ne münasebetsiz olduğunu bilmiyor musun? Karşıma geçip ne dese iyi: Kız kardeşimin çocuğunun ödünü patlatmanıza müsaade edemem!" dedi. Meşhedi Baba:

"Haber vermeyerek en iyisini yapmışsın!" dedi. Kethüda:

"Haber vermedim. Ağa son nefesini verdiğinde ben tektim orada. Bir baktım göğsü inip kalkmıyor, lambayı yanaştırınca gördüm ki vadesi tamam olmuş. Yukarı geldim (başıyla Islam'ı gösterdi) gidip kilimi getirdik" dedi. Meşhedi Baba:

"Şimdi sabaha kadar ne yapacağız?" dedi. Kethüda:

"Hepimiz uyanık kalalım" dedi. İslam:

"Evet, uyumak olmaz. Sabaha bir şey kalmadı" dedi. Üçü birlikte yürüdüler ve havuzun yanından ileri doğru gittiler. Erkeklerin geldiğini gören kadınlar, safları sıklaştırıp halka oldular, onlara baktılar. Papah da uyanmıştı, şaşkın şaşkın bakarak kadınların yanında duruyordu. Meşhedi Baba:

---

8 İran'da anne tarafı Hazreti Muhammed'e dayanan kişilere verilen unvan. Baba tarafından peygamber soyuna dayananlara ise "seyyid" unvanı verilir. (ç. n.)

"En iyisi gidip Nasır Ağa'yı bulalım" dedi. İslam:

"Evet gidelim" dedi. Kethüda biraz önden, İslam ve Meşhedi Baba onun arkasından gittiler, Ağa'nın evinin avlu duvarına vardılar. Erkekler henüz çepeçevre duvarların üstüne oturmuş, avludan içeri bakıyorlardı. İslam duvarın üstüne çıkıp avluya baktı. Ölünün göğsü yavaş yavaş yukarı kalkıyormuş gibi geldi ona. Döndü, aşağı atladı. Kethüda:

"Hayırdır, bir şey mi var?" dedi. İslam:

"Hiç" dedi. Üçü birlikte ilk sokağı geçip Mir İbrahim'in evine doğru gittiler. Sokak tenhaydı, üçünün ayak sesinden başka ses yoktu. İslam evin küçük kapısını açtı, avluda kimse yoktu. Geri dönüp evin sokağa bakan penceresini açtılar. Pencerenin ardındaki iri kedi kalktı, gerindi, dışarı gitti. İslam:

"Ağlıyor mu?" dedi. Kethüda:

"Nereden anladın?" dedi. Islam kibrit yaktı, oda aydınlandı. Odanın dip tarafında biri, yatakta hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Önce Kethüda girdi içeri, sonra İslam. Meşhedi Baba durdu. Kethüda ve İslam karanlıkta durdular. Meşhedi Baba dışarıdan:

"Ağa, Nasır Ağa!" dedi. Karaltı öksürdü. Kethüda:

"Ağa, senin için geldik, eve dönmen lazım, biliyorsun" dedi. Karaltı yeniden öksürdü. İslam:

"Evet, soyuna kurban, evine dönmen lazım, artık köyün büyüğü, ağası sensin!" dedi. Karaltı karanlıkta yüksek sesle ağladı.

BÖLÜM: 2

Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar, Islam'ın arabasına binip Seyyidabad'a doğru aceleyle yola koyuldular. Gece yarısına kadar yokuş aşağı gittiler. Hızla gidiyorlardı. Daha erken varmak için tekerlekler atlara yardım ediyordu. Yalnız Şur'dan sonra atlar onları çekmeye başlamıştı, arabayı ve ağır tekerlekleri. Köyden çıktıklarında Meşhedi Cabbar:

"Ağa'ya yazık oldu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evet yazık oldu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Nasır Ağa daha çok küçük, Ağa'nın yerini dolduramaz" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evet, çok küçük" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Cenazenin başında da yoktu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Doğru yoktu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Teyzesinin evinden dışarı çıkmamış diyorlar" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evet, Mir İbrahim'in evine postu sermiş" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Teyzesinin kızını hastaneye götürdükleri gün de aynı böyle afallayıp kalmış diyorlar" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evet, annem de öyle diyordu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Kızın dizinden ibrikten akan su gibi iltihap akıyormuş, artık yürüyemiyormuş diyorlar" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Yok canım yürüyebiliyor ama iltihap meselesi dediğin gibi, dışarı akıyor, hem de nasıl!" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Bak hele! Nasır Ağa teyzesinin kızına vurulmuş olmasın?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben ne bileyim! Belki de dediğin gibidir ama kız hasta ve gidici, anlıyor musun?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Kaderin cilvesi. Nasır Ağa'nın ağzı daha süt kokuyor" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ağzının süt koktuğu filan yok, yaşı da on beşi bulmuş" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Bazıları on beş yaşında da çocuk oluyor" dedi. Sonra ikisi de sustular. Gittiler... Gittiler... Yol kenarında duran, minbere benzeyen, uzun, dört köşe bir taşa rast geldiler. Meşhedi Cabbar arabadan indi, tekerleklere baktı, bir şey olmadığından emin olunca:

"Gidelim" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Gidelim" dedi. İkisi de arabaya atladılar, atın başını çevirdiler, yoldan çıkıp düzlükten büyük dağa doğru gittiler. Meşhedi Cabbar:

"Keşke bizimle beraber yaşlılardan biri de gelseydi, daha iyi olurdu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evet, çok iyi olurdu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hoca Efendi'ye ters gelmesin, ayıp olmasın diye diyorum" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evet, haklısın ters gelebilir." Meşhedi Cabbar:

"Allah vere de Seyyidabad'da ola" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Allah vere!" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hoca Efendi Ağa'nın hasta olduğunu biliyor muydu?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Yok bilmiyordu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Nasıl söyleyeceğiz?" dedi.

Şafak sökerken Seyyidabad'a yaklaştılar. Evler, dağın eteğinden yukarı doğru sıralanmışlardı. Bütün evlerin ortasında kalan bir eve yüzlerce bayrak asılmıştı, rüzgâr estikçe bayraklar dalgalanıyordu. Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar arabada ayaktaydılar ve onlara ev kendi kendine hareket ediyormuş gibi geldi. Seyyidabadlı, büyük kafalı biri göründü, Meşhedi Cabbar seslendi, adam kendilerine doğru yaklaştı. Meşhedi Cabbar:

"Hoca Efendi köyde mi?" dedi. Seyyidabadlı:

"Evet, köyde ama hasta" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hasta mı, niye?" dedi.

Seyyidabadlı:

"Çok kişi hasta, bir haftadan çok oldu hastalık geldi, bugüne kadar da ondan fazla kişi öldü" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Niye?" dedi. Seyyidabadlı:

"Allah bilir niyesini, bütün hastalar şifa bulmak için oraya toplandılar" dedi. Bayrakları gösterdi. Meşhedi Cabbar:

"Hoca Efendi orada mı?" dedi. Seyyidabadlı:

"Önceki geceye kadar kendi evindeydi, ancak dün oraya gitti" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Durumu iyi, değil mi?" dedi. Seyyidabadlı:

"Evet iyi ama onun başka bir meselesi daha vardı" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ne olmuştu?" dedi. Seyyidabadlı:

"Oğlu, Meşhedi Ümmet, Ali'nin kızıyla kaçmış. Hoca Efendi'nin durumu üzüntüden daha beter olmuş. Kalkıp oraya gitmiş. Aramızda kalsın, oraya gidince milletin içinde anlatmayın bunları" dedi. Üçü de bayraklara baktılar. Meşhedi Cabbar:

"Sen köye gitmiyor musun?" dedi. Seyyidabadlı:

"Niye gitmeyeyim, gidiyorum" dedi. Meşhedi Cabbar:

"O zaman atlasana" dedi. Seyyidabadlı da bindi arabaya, üçü beraber yola koyuldular. Geniş bir sokağa girdiler, içi çamur ve kille dolu büyük bir çukur vardı sokağın tam ortasında. Çukurun etrafına taş yığılmıştı. Arabadan indiler ve taşların üstünden geçtiler, o tarafa doğru gittiler. Meşhedi Cabbar:

"Biz Bayel'den geliyoruz" dedi. Seyyidabadlı:

"Biliyorum, bu araba da İslam'ın değil mi?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet, Hoca Efendi'yi çağırmaya geldik. Şimdi oraya gitmemiz lazım değil mi?" dedi ve eliyle bayrakları gösterdi. Meşhedi Cabbar:

"Orası neresi?" dedi. Seyyidabadlı şaşkın onlara baktı:

"Neresi olacak, Geda Hanım'ın evi" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar:

"Haaa! Geda Hanım'ın evi!" dediler.

BÖLÜM: 3

Sabah olunca Kethüda ve İslam duvarın üstüne geldiler. İslam:

"Kethüda gidip bakalım Hoca Efendi gelmediyse işleri bir hal yoluna koyalım" dedi. Kethüda:

"Evet, gidelim" dedi. Kethüda, Meşhedi Baba ve iki genç Kethüda'nın evine gittiler, kazma, kürek ve merdiveni aldılar, kabristana doğru gittiler. İslam, Abbas ve iki kişi daha İslam'ın evine gidip süpürgeyi, keçi derisinden su kabını, toprak kâseyi ve keseyi alıp havuzun yanına geldiler. İslam ve Abbas ellerindekileri söğüdün dibine koydular ve tam zamanında siyah musalla taşının durduğu çukurluğa gittiler. İslam ve Abbas taşı köşelerinden tutup kaldırdılar. Küçük bir yılan fırladı dışarı, kendini suya attı. İki kişi daha gelip yardım etti ve taşı çukurdan çıkardılar, kıbleye doğru koydular, altını küçük taşlarla sağlamlaştırdılar. İslam:

"İyi oldu" dedi. Abbas:

"Artık hareket etmez" dedi. İslam kendi kendine:

"Her geçen gün daha da sağlamlaşacak" dedi. Kadınlar havuzun öbür tarafına toplanmışlardı ve havuza bakıyorlardı. Kıvrık, kızıl saçları kulaklarına dökülen, şapkasız genç bir çocuk çıkıp geldi sokaktan ve içinde bir bohça olan siniyi getirip İslam'a verdi ve:

"Ağa'nın!" dedi. İslam:

"Biliyorum" dedi. Ve siniyi alıp ağacın dibine koydu, bohçanın üstüne de rüzgâr uçurmasın diye bir taş koydu. Kızıl saçlı, havuzun yanından yürüyüp uzaklaştı, Meşhedi Safer'in evinin arkasına gitti. Meşhedi Safer, başını damdaki delikten dışarı çıkarmış, havuzu izliyordu. Kızıl saçlı, sokaklardan ve söğütlükten geçip kabristana ulaştı. Taştan aslanın sağında mezar kazmakta olan Meşhedi Baba ve Kethüda'yı gördü. Yanlarına gidip aslanın üstüne oturdu ve onları izlemeye koyuldu. Toprağı dışarı atan Meşhedi Baba:

"Daha kazayım mı?" dedi. Kethüda:

"Şimdi sen dışarı gel, geriye kalanı ben kazayım!" dedi. Meşhedi Baba dışarı çıktı, Kethüda indi çukura. Meşhedi Baba'dan daha kısa olan Kethüda, mezar çukurunda kayboldu. Yalnızca kazmanın aşağı yukarı hareket eden ucu görünüyordu. Meşhedi Baba küreği Kethüda'ya verdi. Toprağı dışarı atan Kethüda sırlı bir testi buldu. Tozunu toprağını silip yukarı koydu onu, herkes başına yığıldı testinin. Sırlı testi maviydi ve kırmızı balıklar vardı üzerinde. Kethüda testiyi alıp ters çevirdi, salladı, yumuşak toprak döküldü içinden yere ve kenara çekilip fatiha okumakta olan Meşhedi Baba dışında herkes öksürmeye başladı.

BÖLÜM: 4

Mir İbrahim'in kızını, teyze oğlu ile annesi ta sabahtan hastaneye getirmişlerdi ama henüz bir yer bulunamamıştı ona. Büyük bir ağacın altında kalmıştı. Beyaz saçlarını mavi bir başlık altında toplamış olan uzun boylu, yaşlı hizmetli ona öğlenleri çorba, akşamları da lepeyle[9] pilav getiriyordu.

Bütün ağrılarını, öksürüklerini unutmuştu. Bir şekilde buradan kaçıp Bayel'e dönmek istiyordu. Ağa'nın öldüğü gece, rüyasında şunu görüyordu: Ölmüş olan Ağa'nın bir ayağına ip bağlamışlar, kalabalık bir insan grubu onu kuyunun dibinden çekip çıkarmaya çalışıyor. Ağa'nın damına kargalar gelip toplanmışlar, kanatlarını açıp kapatıyorlar. İslam'ın arabası sokağın başında durmuş. Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar arkadaşlar. Meşhedi Safer'in oğlu elinde küçük bir kâse tutuyor, kâsenin içinde de kırmızı bir sıvı var.

Bunları görünce sıçrayıp uyandı, ağlamaya başladı. Hönküre hönküre ağlayışı bütün bahçeyi doldurdu. Gün doğarken yaşlı bir kadın geldi. Koridorlardan bir grup dışarı fırladı ve hepsi öksürdü. Yaşlı kadın:

"Niçin ağlıyorsun?" dedi. Mir İbrahim'in kızı:

"Ağrıyor" dedi. Yaşlı kadın:

"Neresi ağrıyor?" dedi. Genç kız elini kaldırıp havada döndürdü önce, karnına koydu sonra, göğsüne, ardından başına ve sonra

9 İran'da yemeklerde sıkça kullanılan, kabuğu soyulup ortadan ikiye bölünmüş bir tür nohut. (ç. n.)

havada asılı kalan elini getirip sargılarından dışarı iltihap çıkmış olan dizine koydu. Yaşlı kadın:

"Evet anladım zavallı küçüğüm" dedi.

Hava aydınlanıyordu. Sabah rüzgârı estikçe bir kuruluk getiriyordu. Koridorlardan tek tük öksürük sesleri yükseliyordu, herkes yerine çekilmişti. Yaşlı kadın:

"Ağlama anneciğim, şimdi gidip doktoru bulacağım, bakalım ne yapabiliriz?" dedi. Güneş yükselene dek öylece oturdu. Kapıcı dış kapıyı açtı ve demir parmaklıkların ardında duran kalabalık inleyerek hücum etti. Kapıcı önlerini kesti ve kapıyı yarım açtı. İnsanlar gidip demirlere yapıştılar, asıldılar. Öksürüyorlardı. Karanlık koridorlara, bahçeye merakla baktılar. Doktorlar geldi. Yaşlı kadın Mir İbrahim'in kızını elinden tutup merdivenlerden yukarı çıkardı ve ağzında mendil, öksürerek aynanın önünde duran zayıf, uzun boylu doktorun karşısına çıkardı. Yaşlı kadın:

"Ne yapalım buna, söyleyin, ne yapalım?" dedi. "Bu çocuk bir haftadan çoktur güneşin altında çaresiz kalmış. Buna Allah razı olur mu?" dedi. Doktor gözyaşlarını sildi ve:

"Git koğuşlara bak, eğer bir köşede boş yer bulursan yatır, ama biliyorum ki kadınların koğuşunda yer yok" dedi. Yaşlı kadın:

"Yer bulamazsak ne yapalım?" dedi. Doktor omuzlarını yukarı kaldırdı, beyaz bir gömlek giymişti:

"Ben ne bileyim? Eğer gücünüz yetiyorsa birini kaldırın, onun yerine yatırın!" dedi. Yaşlı kadın:

"Gidip bakalım" dedi. Doktor:

"Bir dakika Fatıma Nine, senin hakkında söylenen doğru mu?" dedi. Yaşlı kadın:

"Ne diyorlar?" dedi. Doktor:

"Diyorlar ki her gün dışarı çıkarken büyük torbanı ekmekle, yemekle doldurup gidiyormuşsun." Yaşlı kadın:

"Evet, doğru" dedi. Doktor:

"Niçin yapıyorsun bunu?" Yaşlı kadın:

"Insanların dökmek istediklerini, kalmış yiyecekleri toplayıp götürüyorum" dedi. Doktor:

"Demek miden o kadar büyük, öyle mi?" Yaşlı kadın:

"Benim mi? Allah bilir!" Sonra Mir İbrahim'in kızıyla merdivenlerden aşağı indiler. Birbirine yapışık banklar ve gözleri dışarı uğramış şaşkınlıkla bakan zayıf, kemikli kadınlarla dolu uzun, havasız

ilk koridoru geçtiler. Bir kadın elindeki kaba öksürüyordu, yaşlı kadın ve kız kendisine doğru yaklaştıklarında dışarı çıkmak üzere ayağa kalktı. Yaşlı kadın durdu, kadının kalktığı yere baktı, kızın elini sıktı. Derken kızın elini bıraktı ve ilerledi, kadının elindeki kanla dolu tası boşaltmaya gittiğini gördü. İlk koridordan çıktılar. Daha kalabalık olan ikinci koridora gittiler. Hastalardan üçü, birini yakalamış, dışarı götürüyordu. İkinci koridor, hatta yatakların altı bile doluydu. Dışarı çıktılar. Yaşlı kadın:

"Şimdi seni güzel bir yere götüreceğim" dedi ve onu bahçenin bir köşesine, dalları bahçenin dışına doğru uzanmış, büyük bir ağacın altına götürdü. Ağacın yanında bir oyuk vardı ve oyuğun dibine ekmek ve yemekle dolu bir çıkın bırakılmıştı. Yaşlı kadın:

"Burası çok güzeldir" dedi. Kız hiçbir şey söylemedi. Yaşlı kadın:

"Bekle, sana güzel bir yer açayım" dedi. Gitti ve iki çuvalla döndü, onları ağacın altına yaydı, kızı bunların üstüne yatırdı ve:

"Daha iyi mi?" dedi. Kız hiçbir şey söylemedi. Yaşlı kadın:

"Acıktığın zaman şunlardan yiyebilirsin" dedi, çıkını işaret etti. Dalların arasından sızan güneş her ikisinin de yüzüne vuruyordu.

BÖLÜM: 5

Geda Hanım'ın evi kalabalıktı; basamaklarda, bahçede ve odalarda hatta duvar diplerinde bile insanlar uyuyordu. Evden, arı kovanını andıran sesler geliyordu. Herkes bir diğerine yapışık vaziyetteydi. Ağlayıp inliyor, bayrakları öpüyorlardı.

Geda Hanım'ın iki gözü de kördü ve odanın ortasındaki kürsinin[10] üzerinde oturmaktaydı. Başını yavaşça döndürüp ağlayanlara kulak verdi. Ağlama sesi bir tarafta kesilse hemen öbür tarafta başlıyordu.

Aşağıdaki odanın kapısında erkekler toplanmıştı, odanın başköşesinde Hoca Efendi oturmuştu. Yüzü gözü, karnı şişmiş, ötekilerin birkaç katı olmuştu. Şişip büyümüş ayaklarını odanın ortasına doğru uzatmıştı, büyük ahşap tesbihini boynuna asmıştı. Gözleri odanın tavanını kazıyordu. Sırtında yeşilli, siyahlı elbisesiyle bir saka, cemaatin arasından geçip oturanlara su veriyordu. Meşhedi

10 Altına mangal konan kısa ayaklı masa. Masanın üstüne bir kilim ya da battaniye örtülür, çevresine oturanlar ayaklarını bu örtüden içeri sokarak ısınır. (ç. n.)

Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar odanın kapısında durmuşlardı. Seyyidabadlı yukarı çıktı, kalabalığı yara yara geçip merdivenin başından odaya uzattı başını, yüksek sesle:

"Hoca Efendi" dedi. İnleme sesleri kesildi ve Hoca Efendi başını ileri doğru uzattı. Pencereye merakla baktı. Seyyidabadlı bir kez daha:

"Hoca Efendi" diye seslendi. "İki kişi geldi, sizi soruyor." Hoca Efendi başını çevirdi ve Seyyidabadlı'ya geçmesini işaret etti. Seyyidabadlı yüksek sesle:

"İki kişi gelmiş sizi soruyor, Bayel'den gelmişler" dedi. Seyyidabadlı, Hoca Efendi'nin yanına gitti ve Hoca Efendi kısık sesle sordu:

"Ne istiyorlar?" Seyyidabadlı:

"Bilmiyorum, İslam'ın arabasıyla gelmişler, ben kendilerini tanımıyorum, gençler" dedi. Hoca Efendi:

"Çağır gelsinler" dedi. Seyyidabadlı gitti, Bayellileri alıp geldi. Meşhedi Safer'in oğlu ve Seyyidabadlı başlarını içeri uzattılar. Meşhedi Cabbar insanların arasından geçip hocanın şişmiş ayaklarının ucunda durdu. Hoca Efendi ona bakıp:

"Ne var?" dedi. Meşhedi Cabbar, Kethüda ve Meşhedi Baba selam söylediler size, Bayel'e gelmenizi rica ettiler" dedi. Hoca Efendi:

"Böyle mi geleyim?" diye sordu, ayaklarını ve karnını gösterdi. Meşhedi Cabbar:

"Ağa rahmetli oldu" dedi. Hoca Efendi bu sefer davranıp yarı doğruldu, inleme sesi kesildi. Kendisine yardım etsin diye elini Meşhedi Cabbar'a uzattı. Saka da geldi, ikisi beraber Hoca Efendi'yi kaldırdılar, yavaş yavaş pencereye doğru gitti. Oradan da bahçeye geçti, abasını ve sarığını uzattılar. Meşhedi Safer'in oğlu, Seyyidabadlı, Meşhedi Cabbar ve saka dördü birden bahçe kapısından dışarı çıkabilmesi için Hoca Efendi'ye yardım ettiler. Sokağı geçip arabanın bulunduğu yere ulaştılar. İslam'ın atı başını aşağı indirmiş uyukluyordu. Arabaya büyük bir tabut yaslamışlardı. Meşhedi Safer'in oğlu ve saka tabutu alıp duvarın dibine koydular. Hoca Efendi'nin abasını arabaya yayıp sarığını da üstüne koydular. Hoca Efendi'ye arabaya binip uzanması için yardım ettiler. Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar sürücü yerine oturdular ve Meşhedi Cabbar dönüp Hoca Efendi'ye baktı. Hoca Efendi gözlerini gökyüzüne dikmiş, şişmiş büyük ayaklarını at arabasının kenarından aşağı

sarkıtmıştı. Saka ve Seyyidabadlı çukurun öbür tarafına gitmiş, gözlerini kısarak onlara bakıyorlardı. Güneş yükselmişti, öğleye bir şey kalmamıştı.

BÖLÜM: 6

Kethüda ve Meşhedi Baba kabristandaki işlerini tamamlayıp köye döndüler. Havuzun kenarına oturmuş, tütün çubuklarını tüttürmekte olan Islam ve Abbas'ı gördüler. Güneş dalların üzerine yayılmıştı, balıklar suyun yüzüne doğru gelmişler, kabarcıklar çıkarıyorlardı. Kethüda:

"Bir haber yok mu?" dedi. İslam:

"Hayır daha gelmediler" dedi. Kethüda:

"Biz işimizi bitirdik. Her şey tamam" dedi. İslam:

"Daha epey iş var, Abbas'la burayı hazırladık" dedi. Kethüda:

"Cenazeyi getirelim şimdi" dedi. Meşhedi Baba:

"Yok, en iyisi önce gidip Nasır Ağa'yı bir şekilde çekip dışarı çıkaralım o evden, Hoca Efendi gelip de Ağa'nın oğlunun hazır olmadığını görürse Bayel'in şerefi elden gider" dedi. Kethüda:

"Pekâlâ!" dedi. Gençler yürüyüp bahçeye doğru gittiler ve duvardan yukarı çıkarak diğerlerinin yanına oturdular. Kethüda, Meşhedi Baba ve İslam, teyzenin evine doğru gittiler. Pencere açıktı, yaşlı kadın gelip pencerenin önüne oturmuştu, kedi de yanındaydı, onları görünce kalktı, gerindi ve uzaklaştı. Kethüda:

"Teyze Hanım, Mir Nasır Ağa nerede?" dedi. Teyze:

"Orada bir yerde" dedi. Üçü de uzanıp baktılar, Nasır aynı şekilde ayaklarının ucunda durmuş, başını nişe koymuştu. Kethüda Nasır'a:

"Artık geç olacak dışarı çık!" dedi. Mir Nasır Ağa cevap vermedi. Meşhedi Baba:

"Herkes size başsağlığında bulunmak istiyor, dışarı gelin" dedi. İslam, Kethüda ve Meşhedi Baba'ya:

"Gece çökmeden, ne olursa olsun dışarı çıkmalı" dedi. Teyze, Kethüda'ya:

"Kendini yorma, oradan dışarı çıkmaz, rahat bırak onu" dedi. Meşhedi Baba:

"Dışarı çıkacağını sanmıyorum" dedi. Geri döndüler, Kethüda yolda:

"Niye dışarı çıkmıyor?" diye sordu. Meşhedi Baba:

"Kızın derdini kendine dert edinmiş" dedi. İslam:

"Şu Allah'ın işine bak, babası ölmüş umurunda değil, kızın tasasına düşmüş" dedi. Kethüda:

"Babasının öldüğünü biliyor mu ki acaba?" dedi. Dönüp yine teyzenin yanına geldiler. Kedi gelmişti ama onları görünce kalkıp gitti. Kethüda:

"Teyze Hanım, çocuk babasının öldüğünü biliyor mu?" dedi. Teyze:

"Muhtemelen biliyor" dedi. Kethüda:

"O halde neden dışarı çıkmıyor?" dedi. Teyze:

"Önceki gece rüyasında teyzesinin kızının hastanede öldüğünü görmüş" dedi. Kethüda:

"Onu bu rüyanın etkisinden kurtarmak için ne yapabiliriz?" dedi. Teyze:

"Kalkıp şehre gitmemiz, kızı bulmamız lazım ki ölmediğini anlayalım" dedi. Kethüda:

"Ne zaman gidiyorsunuz?" dedi. Teyze:

"Hemen bugün" dedi. Kethüda:

"Ağa'nın defnedilmesini beklemeden mi?" dedi. Teyze:

"Bu işleri siz halledersiniz, o yapamaz" dedi. İslam:

"Araba Hoca Efendi'yi getirmeye gitti, siz neyle gideceksiniz?" Teyze:

"Geçen sefer gittiğimizde de senin arabanla gitmedik, Meşhedi Safer'den iki eşek alıp öyle gitmiştik. Zira kız yürüyemiyordu ama bu sefer biz ikimiz yürüyerek de gideriz" dedi. Kethüda:

"Yolunuz açık olsun, hayra karşı gidin" dedi. Dönüp bahçeye geldiler. Güneş tam tepedeydi. Kethüda ve Meşhedi Baba duvarın üstüne çıktılar. İslam allak bullak olmuştu, kendine gelmek için gidip söğüdün altına oturdu. Meşhedi Baba ölünün şişmekte olduğunu gördü, Kethüda dün geceden bu yana ölünün bir hayli büyüdüğünü düşündü. Meşhedi Baba gençlere:

"Artık günah, gece yarısından bu yana cenaze burada duruyor, en iyisi götürüp yıkayalım, ne yapılacaksa yapalım, nasılsa bir hoca bulunur" dedi. Kethüda:

"Evet işe girişelim, günah" dedi ve merdivenden aşağı, bahçeye indi, durup düşündü ve yüksek sesle:

"Bunu nasıl yukarı çıkaracağız?" dedi. Meşhedi Baba yukarıdan

baktı ve bahçeden dışarı küçük bir çıkıştan başka yol olmadığını gördü. Kethüda'ya sordu:

"Buraya nereden getirmiştin bunu?" Kethüda eğildi, küçük çıkış kapısını açtı ve:

"Buradan" dedi. Dar, karanlık bir koridor göründü. Meşhedi Baba:

"Nasıl gelmişti buradan?" dedi. Kethüda:

"Geldiğinde diriydi, kapıyı açıp eğilmiş, serin ve rahat diye geçip buraya gelmişti ama şimdi nasıl dışarı çıkaracağız bunu?" dedi. Meşhedi Baba başını salladı. Abbas:

"Çok kolay, tabutu aşağı götürüp ölüyü içine koyacağız, oradan da yukarı taşıyacağız, suyun yanına götüreceğiz" dedi. Kethüda:

"Tabut büyük bahçeye sığmaz ki ama bir getirin bakalım" dedi. Abbas ve Moserha tabutu getirdiler ve yukarıdan bahçeye, avluya soktular. Meşhedi Baba da merdivenden aşağı indi. Kethüda ile beraber iki kişi daha tutup tabutu aşağı çekti ama tabutun tutamakları o kadar uzundu ki duvara sıkışıp kaldı, aşağı inmedi. Kethüda:

"Demedim miydim!" dedi. Abbas:

"Kolayı var, biraz keseceğiz testereyle" dedi. Kethüda:

"Faydası olmaz, başka bir şey düşünün" dedi. Meşhedi Baba:

"Kethüda doğru diyor, tabutu içeri sokamayız, birkaç tane uzun tahta getirin, ölünün altına koyup iple bağlayalım sonra da yukarı çekelim" dedi. Kethüda:

"Meşhedi Baba haklı, böyle çok kolay olur" dedi. Abbas:

"İyi madem öyle yapalım, bizim aklımıza gelmemesi kabahat değil ya!" dedi.

Herkes sustu. Moserha ve Abbas birkaç parça tahta ve biraz halatla geri döndüler.

Kethüda ve Meşhedi Baba kilimi uçlarından tutup topladılar. Erkekler önce halatları ölünün altına yaydılar, tahtaları da halatların üzerine koydular ve köşelerinden tutup duvarın üstünde duranlara uzattılar. Kethüda:

"Yukarı yavaşça çekin, eğer hızla çekerseniz hepiniz yukarıdan aşağı düşersiniz, biliyorsunuz" dedi. Halatları tutup çektiler. Meşhedi Baba:

"Bekleyin biz de gelelim yukarı" dedi. Halatları çekmeyi bıraktılar, önce Kethüda sonra Meşhedi Baba merdivenlerden yukarı çıktılar ve her biri duvarın bir yanında durup halatın kalanını çek-

tiler. Cenaze yukarı çıktıkça hafifliyordu, ölünün şişmiş iri ayakları duvardaki örümcek ağlarını topluyor, sürtünerek geçtiği yerlerde iz bırakıyordu.

BÖLÜM: 7

Ölüyü yıkayıp kefenlediklerinde vakit öğleyi geçmişti. Yorgun düşerek havuzun etrafında dizilip oturmuşlar, sudaki balıklara bakıyorlardı. Ölü tabuttaydı, tabut ise gölgede. İslam'ın kilimini merdivenlere bıraktıklarından beri kimse konuşmuyordu. Herkes düşüncelere dalıp gitmişti. Papah'ın havlamaları duyuldu, koşa koşa geldi köpek, sokağın başında durdu, yeri eşelemeye başladı. Herkes dönüp baktı. Derken İslam'ın arabası göründü. Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar sürücü yerinde oturmuşlardı, arabanın arkasında oturan Hoca Efendi ise büyük, hayli büyük görünüyordu. Erkekler ayağa kalktılar. Abbas, Moserha'ya:

"Ne hale gelmiş" dedi. Moserha:

"Şişip kocaman olmuş" dedi. Abbas:

"Evet, kendisi de şişmiş, elleri ve karnı da şişmiş" dedi. Moserha:

"Bir dağ olmuş" dedi. Abbas:

"Sarığı, sarığı bile büyümüş" dedi. Araba gelip cenazenin yanında durdu, Kethüda ve Meşhedi Baba ileri doğru yürüyüp selam vermek istediler ama yapamadılar. Durup oturduğu yerden ileri doğru uzanarak dehşet içinde tabuta bakan Hoca Efendi'yi izlediler. İslam da ileri gelip durdu. Hoca Efendi sarığını alıp yere çırptı ve feryat etti. Erkekler ona yaklaştılar ve Hoca Efendi'nin gözlerinin dolduğunu gördüler. Bu, Ağa'nın ölümüne dökülen ilk gözyaşıydı. Kendilerine gelmiş olan erkekler ağlayıp inlemeye başladılar, kadınlar da evlerde aynı şekilde feryat figan ediyorlardı. Bütün Bayel'de kadınların zılgıtlı inleyişleri yükseldi. İslam'ın kara keçisi ve Papah kaçıp Meşhedi Safer'in evinin arkasına gittiler ve Meşhedi Safer'i gördüler. Başını, evinin damındaki delikten dışarı çıkarmış, ellerini yukarı kaldırmış, gözlerini havuza dikmiş, zırıl zırıl ağlıyordu.

BÖLÜM: 8

Köye dönüp geldiklerinde günbatımına bir şey kalmamıştı, gençlerden birkaçı, Hoca Efendi'nin koluna girip yürümesine yardım ettiler. Hoca Efendi sarığını açıp boynuna atmıştı, gözleri sönmüştü, güçlükle nefes alıyordu. Havuzun kenarına geldiklerinde kadınların, meydanı çepeçevre bayraklarla donattıkları ve siyah çadorlarıyla[11] söğüdün altına oturduklarını gördüler. Kadınlar, erkekleri görünce daha yüksek sesle ağlayıp inlemeye başladılar ama erkekler metindiler, Ağa'nın evine doğru gittiler. İlk sokağı geçip ikinci sokağın başına, Ağa'nın evine ulaştılar. Kapı kapalıydı, kapının önüne bir torba saman dökmüşlerdi. İslam gidip torbayı kenara koydu, kapının yanındaki aralıktan elini uzatıp kapıyı açtı. Önce kendisi girdi içeri, pencerenin önüne yığılmış kerpiçleri aldı. Tozlu, rutubet kokan hol aydınlatıldı. Hoca Efendi'yi içeri getirdiler ve evin tenha bir odasına gittiler; büyük, karanlık bir odaydı bu, yalnızca tavandaki delikten zayıf bir tan kızıllığı doluyordu içeri.

İslam nişteki gaz lambasını alıp yaktı, getirip odanın ortasına koydu. Odada iki kilim, bir Kuran, bir kâse, biraz soğan ve kuru ekmek vardı. Birkaç döşek ve yastık da üst üste yığılmıştı. Erkekler holde durdular, Hoca Efendi yere oturup ayaklarını yavaşça uzattı, kendisi de uzandı. Göğsü hızlı hızlı inip kalkıyor, dudakları titriyordu. Herkes hazır bekliyordu, Hoca Efendi:

"Oğlunu çağırın, gelsin" dedi. Kethüda:

"Bugün öğlen şehre gitti" dedi. Hoca Efendi kımıldandı ve:

"Zavallı Ağa" dedi. Kimse konuşmadı. Hoca Efendi:

"Boğuluyorum, avluya çıkarın beni!" dedi. Meşhedi Baba duvar dibindeki küçük kapıyı açtı, dar ve karanlık bir koridor göründü. Önce kendisi girdi içeri, sonra sıkıntıdan iki büklüm olmuş Hoca Efendi ve Kethüda. Diğerleri odada hazır beklediler. İslam, Abbas'a:

"Hoca Efendi acıkmış, git Meşhedi Safer'in evinden biraz et suyu al gel" dedi. Abbas dışarı çıktı, diğerleri de çıkıp dışarıda durdular. Kethüda ve Meşhedi Baba, Hoca Efendi'yi avluya çıkardılar, merdi-

---

11 İran'da kadınların, dışarı çıkarken üstlerine alıp sarındıkları, bizdeki çarşafı andıran dikişsiz, tek parça siyah örtü. Bunun açık renkte, desenli olanları da vardır ve bunlar daha çok cami, mescit, türbe gibi kutsal mekânları ziyaret ederken, daha temiz olmak amacıyla, ikinci bir örtü olarak bürünülen çarşaf işlevi görür. (ç. n.)

ven hâlâ duvara dayalı duruyordu. Ağa'nın kilimi ve yastığı da aynı şekilde yerde dağınık vaziyette kalmıştı.

Hoca Efendi kilime uzandı, Ağa'dan daha iriydi. Meşhedi Baba baktı, lambanın fitili sonuna kadar yanıp bitmişti. Su kâsesi sinek doluydu, Meşhedi Baba taze su getirmek için kâseyi alıp içindeki suyu yere döktü. Kethüda:

"Meşhedi Baba lambayı da alıp gelsene" dedi. Meşhedi Baba:

"Getiriyorum" dedi. Lambayı da aldı ve eğilip koridora girdi. Kethüda, Hoca Efendi'nin şişmiş gövdesine baktı ve:

"Aman Allahım Ağa'ya ne kadar da benzemiş" dedi.

BÖLÜM: 9

Hava kararmıştı, hastanenin bahçesine gelmiş, koridorların önünde toplanmışlardı, grup grup dışarı çıktılar. Yaşlı kadın sabahtan beri ortada yoktu. Meşhedi İbrahim'in[12] kızı demir parmaklıkların orada durmuş, dışarıyı izliyordu ve kapıcı kendi odasına gidince diğerleri dışarı çıktı, dışarıdaki hava daha sıcaktı. Yolun dönemecinden geçerken içi geçti, bayılacak gibi oldu, bir evin merdivenine oturup düşünceye daldı.

Akşam olalı bir saat olmuştu, yaşlı kadın sokağın dönemecinde belirdi, iki kat olmuştu, heybesi sırtındaydı. Gelip onun önünde durdu, heybesini yere koydu, bir parça ekmek kesti, bir avuç pilav koydu ve onu tanımayarak diğer dilencilerin payını vermek üzere yolun öbür tarafına geçti.

BÖLÜM: 10

Akşam olunca herkes karalar giyip havuzun yanına geldi, temiz bir ay ışığı düşmüştü söğütlerin üzerine, evlerin damlarına. Her yer aydınlıktı, İslam ve Meşhedi Cabbar beraber siyah taşı kaldı-

12 Burada sözü edilen kişi, metinde daha önce de geçen Mir İbrahim'dir. Anne tarafından soyu Hazreti Muhammed'e dayananlara verilen "Mir" unvanının yanı sıra o kişinin başka sıfatları da olabilir. Nitekim buradaki İbrahim hem "Mir"dir hem de Meşhed'e gidip hacı olduğundan "Meşhedi" unvanını almıştır, o yüzden metinde bazı yerlerde "Mir" bazı yerlerde "Meşhedi" olarak geçmektedir. (ç. n.)

rıp çukura koydular, Kethüda'nın gelip İslam'a işaret vermesini beklemeye başladılar. İslam gidip taşın üstünü temizledi ve ağıt yakmaya koyuldu. Erkekler gömleklerinin düğmelerini açıp ağlamaya, kadınlar damların üstüne gelip ay ışığında başlarını sallaya sallaya dinlemeye başladılar, önce Papah sonra Bayel'in bütün köpekleri dışarı çıkıp Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki küçük meydana gittiler, kulaklarını dikip durdular. Bayel o gece sabaha dek ağıt yaktı.

BÖLÜM: 11

Teyze ve Mir Nasır Ağa, sabah erkenden şehre ulaştılar ve kalabalık bir meydanda indiler. İkisi de acıkmıştı, yürüyecek halleri kalmamıştı. Mir Nasır Ağa duvarın dibine, duvara takılı eski bir şemsiyenin altına oturdu. Sarığı köyde kalmıştı, başına yeşil bir bez bağlamıştı. Teyze:

"Acıktın mı?" dedi. Mir Nasır Ağa bir şey söylemedi, öksürdü. Teyze:

"Yiyecek hiçbir şeyimiz yok, biliyor musun?" dedi. Mir Nasır Ağa yeniden öksürdü. Teyze:

"Bir şey yememiz lazım ki gücümüz, kuvvetimiz yerine gelsin. Sen burada kal, ben gidip dileneyim, belki de bir şey bulabiliriz" dedi. Teyze çadorunu beline bağladı, iki kat olup yola düştü. Ellerini arkadan, belinde birleştirmişti, zorla yürüyor, ayaklarını yerde sürüyordu. Mir Nasır Ağa yüzünü ellerinin arasına almıştı, ateşler içinde yanıyordu, öksürmeye devam ediyor; kalabalığa karışıp giden ve geri gelmeyeceği aşikâr olan teyzesini izliyordu.

BÖLÜM: 12

Hastane bahçesinde dolaşan doktor, Mir Nasır Ağa'yı gördü, parçalanıp yırtılmış giysileriyle sağa sola koşuşturup duruyor, her yere başını uzatıp bakıyordu. Doktor hemşireye seslendi:

"Bakın bakalım bu çocuk kimin nesi?" Mir Nasır Ağa hiçbir şey söylemedi, sadece öksürdü. Hemşire doktora:

"Konuşmuyor" dedi. Doktor öksürdü:

"Sor bakalım hangi koğuştanmış" dedi. Hemşire koğuşları gösterdi ve:

"Bunların hangisindensin?" dedi. Mir Nasır Ağa öksürdü ve:

"Zehra'yı istiyorum" dedi. Hemşire:

"Zehra mı? Zehra da kim?" dedi. Mir Nasır Ağa öksürdü ve hiçbir şey söylemedi. Hemşire eğilip Mir Nasır Ağa'nın gözlerine baktı ve yavaşça sordu:

"Zehra kim?" Mir Nasır Ağa başını salladı, bir şey demedi. Doktor:

"Götür onu, yatıp uyusun" dedi. Hemşire Mir Nasır Ağa'yı insan dolu karanlık koğuşa götürdü, kilimin bir köşesini gösterdi ve dışarı çıktı. Aceleyle bahçenin öbür ucuna gitmekte olan yaşlı kadını gördü, önünü kesip:

"Fatıma Nine, akşam yemeği yememiş bir hasta var, bir şeyin var mı ona verecek?" dedi. Yaşlı kadın:

"Evet var" dedi. Hemşireyi bahçede bir köşeye götürdü, gazete kağıdına bir avuç pilav, onun üstüne de bir parça ekmek kesip koydu, hemşireye verdi.

BÖLÜM: 13

Kethüda duvarın üstüne çıkınca erkekler ayağa kalktılar. Güneş vuruyor, Bayel ışıldıyordu. Kethüda onlara baktı ve duvardan aşağı atlayıp İslam'a doğru yürüdü, kalabalığın arasından geçip İslam'ın evine gittiler. Kethüda pencerenin hemen önünde durdu, İslam içeri girip kilimi topladı, getirip pencereden dışarı uzattı. Birlikte duvar dibine gittiler, önce Kethüda sonra İslam zıplayıp duvardan yukarı çıktılar ve küçük avluya atladılar. Birkaç dakika sonra yeniden duvarın üstüne çıktılar, Kethüda kısık sesle:

"Fatiha!" dedi. Erkekler birbirlerine baktılar, gözyaşlarını tutarak fatiha okudular. İslam, Meşhedi Safer'in oğlu ve Meşhedi Cabbar'a seslendi:

"Arabaya atlayıp Seyyidabad'a gidin, olup biteni Geda Hanım'a anlatın, sonra ağzından girip burnundan çıkın, bir şekilde ikna edip Hatunabad'a, Mir Hüccet Ağa'ya götürün. Hoca Efendi'nin rahmetli olduğunu söyleyin, namazını kıldırması için alıp buraya getirin onu" dedi. Meşhedi Safer'in oğluyla Meşhedi Cabbar birbirlerine baktılar ve İslam'ın evine doğru yürüdüler. İslam:

"Dikkat edin de keçi, dünkü gibi dışarı kaçmasın" dedi. Meşhedi Cabbar öksürdü, bir şey demedi. İslam ve Abbas siyah musalla taşını almak üzere çukura doğru gittiler. Kethüda ve Meşhedi Baba da Kethüda'nın evine gittiler, kazma küreği aldılar, kabristana doğru yollandılar ve sol taraftaki aslan heykeliyle oyalandılar.

Bayelliler de duvarın üstüne çıkıp dizi dizi oturdular; avluda durup şişmekte olana bakmaya başladılar.

Üçüncü Hikâye

BÖLÜM: 1

Fatıma Nine günbatımı yönünde dama oturmuş, Seyyidabad'dan gelmekte olan büyük karaltıyı izliyordu. Fatıma Nine Seyyidabad'da yine birinin öldüğünü ve Seyyidabadlıların Meşhedi Rukiye'nin arabasıyla geldiklerini, Hoca Efendi'yi camiden alıp cenaze namazı için kendi köylerine doğru götüreceklerini düşündü; ama karaltı yaklaştıkça büyüyor, genişliyordu. Nebi Ağa Tepesi'ne ulaştığında Fatıma Nine, beyaz bir şey getiren, kara, kirli bir rüzgâr gördü. Koşa koşa Meşhedi Safer'in damına gitti:

"Hanım Nine, Hanım Nine, hele yukarı gelin bir, bu Bayel'e doğru gelen de ne böyle?" dedi. Yeniden kendi damına döndü, ayaklarını damdaki delikten içeri salladı, elleriyle deliğin kenarına yapıştı ve gözünü dikip karaltıya baktı.

Meşhedi Safer'in evinin damından, önce Hanım Nine'nin başı göründü sonra da Meşhedi Safer'in. Yavaş yavaş dışarı çıktılar. Hanım Nine hızlı hızlı dört bir yanı gözden geçirdi, ama bir şey göremedi. Afallamıştı. Fatıma Nine:

"Haaa, o Seyyidabad'dan gelmiş, şuraya bak, Nebi Ağa o, bak!" dedi. Rüzgâr Nebi Ağa'nın etrafında dönüyor, beyaz bir şeyi de kendisiyle beraber döndürüyordu. Hanım Nine:

"Ne zamandan beri orada dönüp duruyor?" dedi. Fatıma Nine:

"Daha şimdi çıktı ortaya" dedi. Hanım Nine gözlerini kısıp dua etti ve Bayel'e doğru üfledi, geri dönüp Fatıma Nine'ye:

"Ocağımız söndü!" dedi. İkisi de düzlükten yola doğru gelmekte olan karaltıya dehşetle baktı. Fatıma Nine yüksek sesle:

"Hanım Nine beyazlıkları görüyor musun?" dedi.

Hanım Nine:

"Evet görüyorum" dedi. Fatıma Nine:

"Gittikçe büyüyor, buraya varasıya bütün Bayel'i kaplayacak" dedi.

Kötü, ağır bir koku her yere yayıldı, sonra rüzgâr köye girdi; beraberinde getirdiği çulu çaputu sokaklara, damlara saçtı. Hanım Nine:

"Aşağı in Fatıma Nine, bu leş kokusu öldürür adamı!" dedi. Fatıma Nine:

"Gel aşağıya, havuzun kenarına bakalım ne halt edeceğiz?" dedi. İkisi de aşağı indiler. Köy tenhaydı, kadınlar ve erkekler köyde değillerdi. Fatıma Nine ve Hanım Nine dört duvar bir pencereden ibaret Baba Ali'nin evinin önüne geldiler. İçeriden Baba Ali'nin ağlayıp inlemeleri geliyordu. Hanım Nine:

"Kalk Meşhedi, ne yapacağız biz?" dedi. Fatıma Nine:

"Dışarı gidenler, geri gelip köyü bulamayacaklar diye korkuyorum" dedi. Hanım Nine:

"Bunları görüyor musun?" dedi. Eğildi ve rüzgârın getirip ortalığa saçtığı çul çaputu gösterdi. Fatıma Nine:

"Sanki bir mezarlıktan toplayıp getirmiş bunları. Dehşet içinde, titreyerek, siyah musalla taşının üstüne oturdu, söğüt ağacına yaslandı. Hanım Nine de oturdu ve rüzgârın getirdiği çul çaput dolanmasın diye cılız bacaklarını çadorunun altına aldı. Fatıma Nine:

"Her şeyin kıyameti geldi. Önce kıtlık vardı şimdi de bu" dedi. Baba Ali'nin dört duvarın içinden gelen inlemeleri daha da yükseldi. Hanım Nine eliyle işaret edip:

"Görüyor musun?" dedi. Fatıma Nine:

"Kalkıp gidelim, herkese haber verelim" dedi. Hanım Nine:

"Köyde kimse kalmadı. Meşhedi İslam'ın gelip herkese haber vermesi lazım" dedi. Fatıma Nine:

"Kaygılıyım, hem de çok, Haseni gitti, geri gelmedi" dedi. Hanım Nine:

"Benim oğlum da gitti, merak etme hepsi geri gelecek. Kalk eve gidelim" dedi. Lambayı yakıp dama çıkalım ki kaybolanlar Bayel'i görebilsinler" dedi. Gitmek üzere ayağa kalktılar, Ağa'nın bahçesinin köşesinde bir karaltı belirdi, elinde bir sepet vardı. Kamburunu çıkarmış parmaklarının ucuna basa basa duvar dibinden ileri doğru yürüyordu. Fatıma Nine, Hanım Nine'nin elini tuttu ve:

"Hemşire bu kim?" dedi. Hanım Nine:

"Ben de tanımıyorum" dedi. Karaltı gelip geçti ve ilk sokağa girdi. Fatıma Nine:

"Çıt çıkarmadan yürüyor, benim eve gidiyor olmasın bu?" dedi. Hanım Nine:

"Gel peşinden gidelim" dedi. İki ihtiyar kadın, kalkıp karaltının peşinden sokağa girdiler, sokağın sonundan döndüler. Karaltının, Meş-

hedi Cabbar'ın evinin önünde durduğunu ve öksürdüğünü gördüler. Kapı açıldı ve Meşhedi Cabbar'ın kız kardeşi Meşhedi Reyhan bir lambayla kapıda belirdi. Karaltı kenara çekildi, Meşhedi Reyhan lambayı yukarı kaldırdı. Lambanın ışığı sokağa düştü ve oraya buraya yapışmış, sallanıp durmakta olan çul çaput göründü. Fatıma Nine ve Hanım Nine kenara çekildiler, karanlıkta durup beklediler. Fatıma Nine:

"Bu kim?" dedi. Hanım Nine:

"Meşhedi Cabbar'ın kız kardeşi" dedi. "Meşhedi Reyhan, kocası ölen vardı ya."

Birkaç adım ileri gelip durdular, karaltı kolunda asılı sepete elini attı, ayaklarından tutarak, kesilmiş bir tavuk çıkardı ve lambanın ışığına doğru yaklaştırdı. Meşhedi Cabbar'ın kız kardeşi elini uzattı, tavuğu ayaklarından tuttu, içeri gidip kapıyı kapattı. Karaltı yeniden yola koyuldu, sokağın sonuna doğru gitti. Hanım Nine ve Fatıma Nine de onun peşinden. Karaltı, Fatıma Nine'nin evine varınca durdu, duvara mıhlanmış kısa halata yapışıp yukarı tırmandı. Fatıma Nine:

"Nereye gidiyor bu?" dedi. Hanım Nine:

"Bekle bakalım" dedi. Karaltı dama çıktı, eğildi ve sepetini damdaki delikten içeri attı. Sonra da ayaklarını sarkıttı bu delikten ve yavaş yavaş aşağı çekti kendisini. Dışarıda yalnız başı kalmıştı ki durup havuza baktı ve Fatıma Nine:

"Şimdi ne yapacağız?" dedi. Hanım Nine:

"Gel, gel de gidip bir lamba alalım" dedi. İkisi de döndüler, el ele tutuşup koşa koşa havuzun kenarına geldiler. Çul çaput parçaları söğüdün dallarından sallanıyordu, ellerinde sepetleriyle karanlığın içinden çıkıp gelen birkaç kişi göründü. Fatıma Nine ve Hanım Nine, birlikte Hanım Nine'nin evine geldiler. Meşhedi Safer kürsinin üstündeydi, bütün vücudu odadaydı artık, yalnız damdaki delikten dışarı çıkmış olan başı görünmüyordu.

Hanım Nine ve Fatıma Nine sandık odasına gidip iki lamba aldılar, odaya gelip ikisini de yaktılar. Hanım Nine, diğer kürsiye basıp yukarı çıktı ve lambanın birini dama koydu. Hareketsiz duran Meşhedi Safer kımıldadı, parmakları hareket etmeye başladı. Fatıma Nine ve Hanım Nine diğer lambayı alıp dışarı çıktılar. Havuzun etrafı kalabalıktı, Bayelliler ellerinde yarısı dolu sepetler, köye giriyorlardı. İslam arabasında oturuyordu, düşüncelere dalıp gitmişti. Hanım Nine arabanın yanına geldi:

"Meşhedi Islam, biri gelip Fatıma Nine'nin evine girdi" dedi. İslam:

"Haseni köyde değil mi?" dedi. Fatıma Nine:

"Değil" dedi. İslam:

"O halde ben sizinle geleyim" dedi. Fatıma Nine'nin evine gelince İslam lambayı alıp kapıyı açtı. Önce kendisi girdi içeri, ardından ihtiyar kadınlar. Oda karanlıktı, pencereyi açtılar. İslam lambayı içeri götürdü. Biri duvara yaslanmış, karanlıkta onları izliyordu. Islam:

"Kimsin?" dedi. Karaltı:

"Benim, Meşhedi İslam" dedi. İslam Lambayı yukarı kaldırdı ve:

"Sen?" dedi. Karaltı ileri geldi, kolunda bir sepet vardı, üçü de ona doğru yaklaştılar. Fatıma Nine:

"Sen misin Haseni?" dedi. Haseni elini sepete daldırdı, ayaklarından tutarak, kesilmiş bir tavuk çıkardı sepetten. Tavuğun başı gövdesinden ayrılmış, incecik derisinin ucunda asılı kalmış, sallanıyordu. İslam:

"İyi, oğlunmuş" dedi. Lambayı Hanım Nine'ye verdi ve aceleyle dışarı çıktı. Fatıma Nine elini uzatıp tavuğu aldı. Haseni:

"Bir taneden fazla bulamadım" dedi, kahkahalarla güldü. İhtiyar kadınlar korkarak geri çekildiler.

BÖLÜM: 2

Erkeklerin çoğu eli boş dönmüştü. Meşedi Cabbar, Hatunabad'da biraz patates bulup almıştı ve o gelmeden önce Meşedi Reyhan kesilmiş tavuğu odunların arkasına saklamıştı. Meşhedi Cabbar:

"Hatunabad çok kalabalıktı" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Bayel'de değişen bir şey yok" dedi. Meşhedi Cabbar:

"E nihayetinde orada bir şeyler bulunur" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Meşhedi Baba Hılıcan'a gitmişti, eli boş döndü" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Pek çoğu eli boş döndü. Abbas, Seyyidabad'dan bir avuç pilav getirmişti, yarısını kendisi ve kız kardeşi için ayırıp kalanını Baba Ali'ye verdi" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Meşhedi Hasan sadece bir kucak yonca bulmuştu, onu da ahıra götürüp ineğin önüne koydu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Henüz dönmeyen kim kaldı?" Meşhedi Reyhan:

"Şimdi ne yapmak niyetindesin?" Meşhedi Cabbar:

"Bu gece Purus'a gideceğim, bakarsın bir şeyler bulurum" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Tek başına mı gideceksin?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet, kiminle gidebilirim ki?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Tek başına gidemezsin, gece yarısından beri o tarafa Puruslular toplanıp köylerini korumak için bekliyorlar" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ne olursa olsun gideceğim, intikamımı alacağım, çalınan koyunlarımın kefaretini ödeyecekler" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Hayır, yalnız gitme" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hiç kimseyle gidemem. Bayel'de ne kadar adam varsa dileniyor, ağlayarak sadaka istiyorlar ama kimse hırsızlık yapmıyor. Puruslular aç kalsalar dilenmez, sadaka istemez, hırsızlık yapmaya devam ederler" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Biliyorum ama bakarsın birini bulursun beraber gidecek" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Kim gelecek yahu benimle!" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Niye gelmesin ki, Fatıma Nine'nin oğlu gelir" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Haseni'yi mi diyorsun?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Evet, ona söylersen kesin gelir seninle" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Sen nereden biliyorsun?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Biliyorum, bir saat önce geldi köye, gördüm. Bir de tavuk getirmişti" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Yani diyorsun ki Purus'a gitmişti öyle mi?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Evet, sen otur yemeğini ye, ben çağırıp geleyim onu" dedi.

Meşhedi Cabbar odunların önüne oturup lambayı yanı başına koydu. Meşhedi Reyhan ekmekle bir bağ buğday getirdi ona, sonra da dışarı çıktı. Rüzgâr durmaksızın esiyordu. Erkekler havuzun yanına toplanmışlar, namaz kılıyorlardı. Kısa duvarın ardında bir kadın grubu başlarını uzatmış, erkekleri izliyorlardı. Ağa'nın bahçesinde biri ağlıyordu.

Meşhedi Reyhan, Haseni'nin evine vardığında Fatıma Nine ve Hanım Nine'nin ellerinde türbe suyu kâseleriyle dışarı çıktıklarını gördü. Meşhedi Reyhan kenara çekildi. Fatıma Nine ve Hanım Nine sokağa girdiler. Fatıma Nine elindeki küçük süpürgeyi türbe

suyuna daldırıp evin kapısına, duvarlarına doğru silkeliyor, dua okuyordu. Hanım Nine hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Yaşlı kadınlar sokağı dönene kadar Meşhedi Reyhan karanlığın içinden çıkıp kapıyı açtı ve içeri girdi.

Haseni, pencerenin önünde lambanın karşısına oturmuş, taze buğday yiyordu. Meşhedi Reyhan içeri girdi ve:

"Haseni, Haseni!" dedi. Haseni:

"Niye geldin?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Kalk gel" dedi. Haseni:

"Nereye geleyim?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Meşhedi Cabbar Purus'a gitmek istiyor, tavuk hırsızı da seninle geliyor dedim" dedi. Haseni:

"Gece vakti nasıl gideceğiz?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Meşhedi Cabbar gitmek istiyor, eğer sen de onunla gidersen erken dönersiniz ve o zaman sen de bizim evde kalabilirsin" dedi. Haseni:

"Meşhedi Cabbar sizde kalmama bir şey demez mi?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Demez, gündüz olsa izin vermez ama" dedi. Haseni:

"İyi öyleyse gelirim" dedi. İkisi de dışarı çıktılar. Haseni, elinde akşam yemeğinden kalan son lokmayı ağzına attı ve:

"Sen git, ben arkandan geliyorum" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Eğer istersen köyden dışarı çıkabiliriz ve Ağa'nın bahçesinin arkasından dolanıp Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki küçük meydana çıkarız, oradan da ilk sokağa girip bizim eve varırız" dedi. Haseni:

"Gidelim" dedi.

Sokağın sonundan köyün dışına çıktılar. Hava oldukça soğuktu. Nebi Ağa'da yanan birkaç mumun aydınlığı göze çarpıyordu. Meşhedi Reyhan:

"Karnın acıktığında bana gel, ben kendime de sana da bir şeyler ayırırım" dedi. Haseni:

"Acıktığımda sana gelirim" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Köyün dışı pek sakin, pek kuytu" dedi. Haseni:

"Evet." Meşhedi Reyhan:

"Şu taşın üstüne oturalım" dedi. Dar, karanlık bir vadide, büyük bir taşın üstüne oturdular. Meşhedi Reyhan:

"Purus'tan döndükten sonra bizim eve geleceksin, değil mi?" dedi. Haseni:

"Evet, geleceğim" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Meşhedi Cabbar'ın uykusu çok ağırdır, top atsan uyanmaz!" dedi.

Vadinin karanlığında iri bir adam belirdi, cılız bir koyunu peşi sıra çekip götürüyordu. Ay, bulut parçalarının arasından göründü. Meşhedi Reyhan ve Haseni, Kethüda'yı tanıdılar.

BÖLÜM: 3

Hanım Nine ve Fatıma Nine havuzun yanına geldiklerinde erkekler namazı bitirmişlerdi. İslam siyah musalla taşının üstünde ağıt okuyordu. Söğüdün yanında iki lamba yanmaktaydı, yaşlı kadınları gören İslam sustu, erkekler de sustular. Fatıma Nine türbe suyuna süpürgeyi batırıp önce İslam'ın başına, sonra tek tek diğer erkeklerinkine silkeledi. Hanım Nine:

"Başımıza geleni görüyorsunuz değil mi, bir yandan kıtlık ve açlık bir yandan da bu yeni bela?" dedi. Meşhedi Baba öksürdü ve İslam yüksek sesle:

"Sana sığınıyoruz ya Rabbel âlemin!" dedi. Erkekler başlarını önlerine eğdiler ve ağladılar. Hanım Nine:

"Şimdi ne yapacaksınız?" dedi. Duvarın arkasından başlarını uzatmış olan kadınlar biraz daha uzandılar. Meşhedi Baba:

"Sağlam olanlar ellerinden geleni yapmak, başkalarını da düşünmek zorundalar" dedi. Abbas:

"Meşhedi Baba doğru söylüyor; ama herkes bulduğunu kendi ağzına atıyor" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Abbas demek istiyor ki bugün Baba Ali'ye bir avuç pilav vermiş, ey cemaat hepiniz duyun!" dedi. Meşhedi Hasan:

"Bırakın bunları, yarın ne yapacağız?" dedi. İslam:

"Birkaç kişi toplayıp Hatunabad'a yollayalım, patates ve buğday alsınlar" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Seyyidbadlılar ve Hasanabadlılar dökülüp Hatunabad'a gitmişler ve ne var ne yok toplayıp götürmüşler" dedi. Islam:

"Biz de gidelim, belki bir şeyler buluruz" dedi. Meşhedi Hasan:

"Koyunumuzu, ineğimizi de düşünmeliyiz" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Dur hele önce insanların karnını doyuralım, sonra" dedi. Abbas:

"İyi de Hatunabad'a neyle gitmeyi düşünüyorsunuz?" dedi. Islam:

"Arabayla, benim arabam ne güne duruyor?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Kiminle gideceksin? dedi. İslam:

"Yarın erkenden yola düşeceğim, kim isterse benimle gelebilir" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben seninle gelirim" dedi. Abdullah henüz ulaşmıştı köye:

"Ben de gelirim" dedi. İslam:

"Üç kişiden fazlasını götüremem" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, üç kişi yeter, yarın para toplayalım, çuvalı da size verelim. Yarın sabah Allah'ın izniyle yola çıkın" dedi. Meşhedi Hasan:

"İslam, sana para vereyim de bulursan benim inek için de bir çuval saman al" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben gidersem İslam'ı bırakmam sana saman almaya" dedi. İslam, Meşhedi Hasan'a işaret etti ve o da hiçbir şey demedi, sustu. Abdullah:

"Ne zaman çıkarız yola?" dedi. İslam:

"Erkenden, gün doğmadan" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Eğer geç kalırsam birini gönder de beni uyandırsın" dedi. İslam:

"Tamam olur" dedi. Sohbet sona erince herkes sessiz kaldı. Hanım Nine biraz ileri geldi:

"Mesele halloldu öyle mi, patates ve azık bulsunlar diye üç genci yollayacaksınız, peki ya diğerleri ne yapacak, yine dilencilik mi yapacaklar?" dedi. Meşhedi Baba:

"Ne yapalım Hanım Nine, bir şekilde karnımızı doyurmak zorundayız" dedi. Hanım Nine:

"Hayır, yarın kimse köyden çıkıp bir yere gitmeyecek, yarın yalvarıp yakaracağız, ağlayacağız, ağıt okuyacağız. Belki de Hazret[13] insafa gelir ve bizi bağışlar da bu belayı Bayel'den uzaklaştırır. Fatıma Nine söğüt ağacını gösterdi. Çul çaput parçaları sarkıyordu dallardan, kısık sesle:

"Görüyor musunuz?" dedi ve ağlamaya başladı, süpürgeyi türbe suyuna batırıp erkeklerin başlarının üstünde salladı. İslam yüksek sesle:

13 Hazret'le kast edilen ya Hazreti Hüseyin ya da İmam Rıza'dır. (ç. n.)

"Sana sığınıyoruz ya Rabbel âlemin!" dedi. Erkekler başlarını önlerine eğdiler ve duvarın üstüne dizilmiş olan kadınlar yeniden duvarın arkasına geçtiler. Ağlama sesleri yükseldi. Hanım Nine:

"Yalvarıp yakarmadıkça imamlar[14] bizi bağışlamayacaklar" dedi. Fatıma Nine:

"Hanım Nine'yle gidip bütün köye türbe suyu serpeceğiz, sonra alemhaneye[15] gidip alemleri çıkaracağız" dedi.

Yaşlı kadınlar, erkeklerin yanından geçerek ilk sokağa doğru gittiler. Ağa'nın bahçesinden Papah'ın inleme sesi geliyordu. Yaşlı kadınlar sokağa daldılar ve Baba Ali'nin büyük elini gördüler. Dört duvar arasından çıkıp sokağın ortasına gelmişti, toprağı eşeliyor, bir şeyler arıyordu. Hanım Nine:

"Allahım sen acı bize" dedi. Fatıma Nine:

"Sana sığınıyoruz ya Rabbel âlemin!" dedi.

Sokağın sonunda Kethüda göründü, cılız bir koyunu çekip götürüyordu.

BÖLÜM: 4

Meşhedi Reyhan ve Haseni vadinin yamacındaki taşın üstüne oturmuşlardı ki ellerinde türbe suyu ve süpürgeyle iki yaşlı kadın çıktı ortaya. Hanım Nine dua ediyor, Fatıma Nine türbe suyunu köyün etrafına saçıyordu. Meşhedi Reyhan:

"Peyda oldular, kalk gidelim" dedi. Haseni:

"Kim?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Yaşlı kadınlar geldiler, kalk gidelim" dedi. İkisi de kalktılar. Meşhedi Reyhan, Haseni'nin elini tuttu ve onu vadiye doğru çekti. Haseni:

"Nereye? Vadinin derinlikleri epey karanlık" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Gel, bekle gitsinler sonra eve döneriz" dedi. Haseni ve Meşhedi Reyhan vadinin karanlık iç kısımlarına doğru giderken bulutların yırtılmış deliklerinden ay görünüverdi; yaşlı kadınlar vadinin derinliklerinde yürümekte olan iki karaltı gördüler. Hanım Nine:

---

14 On İki İmam (ç. n.)

15 Camilerin müştemilatında yer alan bölümlerden biridir. Aşura merasiminde kullanılan çeşitli alemler ve diğer malzemeler burada muhafaza edilir. (ç. n.)

"Gördün mü şunları?" dedi. Fatıma Nine:

"Evet gördüm" dedi. Hanım Nine:

"Kim olabilirler ki? dedi. Fatıma Nine:

"Allah bilir" dedi. Hanım Nine:

"Gel bakalım, türbe suyu nasılsa yanımızda, bir şey olmaz" dedi. Fatıma Nine:

"Vadinin içlerine gitmem" dedi. Hanım Nine:

"Ben de gitmem, şuradan yukarıdan bakalım ve türbe suyunu vadiye dökelim" dedi. Yaşlı kadınlar parmaklarının ucuna basa basa taşın yanına gelip oturdular ve sonra her ikisi de vadiye doğru uzandılar. Haseni ve Meşhedi Reyhan vadinin iç kısmında yan yana oturmuşlardı. Meşhedi Reyhan elini Haseni'nin dizine koymuştu. İkisi de yukarı doğru baktıkları sıra, vadinin yamacından iki baş görünüverdi. Haseni:

"Aşağı geliyor olmasınlar?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Gelemezler." Haseni:

"Ya gelirlerse?" Meşhedi Reyhan:

"Bu taraftan kaçıp gideriz" dedi. Haseni:

"Kalk gidelim." Meşhedi Reyhan:

"Bekle geçsinler" dedi. Hanım Nine vadinin yukarısından bağırdı:

"Kimsiniz?" Haseni ve Meşhedi Reyhan cevap vermediler. Fatıma Nine:

"Cevap vermiyorlar" dedi. Hanım Nine:

"İn misiniz cin misiniz, kimsiniz, cevap verin!" dedi. Haseni ve Meşhedi Reyhan yine cevap vermediler. Fatıma Nine süpürgesini türbe suyuna batırıp vadiye doğru serpti. Haseni:

"Bu annem!" dedi. Meşhedi Reyhan!

"Diğeri de Meşhedi Safer'in karısı" dedi. Sustular, Fatıma Nine vadinin yamacından yürüyor, türbe suyunu etrafa serpiyordu. Hanım Nine bir kez daha vadiye uzandı ve yüksek sesle:

"Kimsiniz, in misiniz cin misiniz, kimsiniz? Buralardan, Bayel'den çıkıp gidin Allah aşkına!" dedi. Yaşlı kadınlara cevap vermeksizin geri döndüler. Fatıma Nine:

"Çabuk gidelim, çok işimiz var Hanım Nine" dedi. Fatıma Nine kendi kendine mırıldandı:

"Meşhedi Cafer'in Hatunabad'a İslam'la gitmesi iyi oldu, Meşhedi Safer de şimdi uyuyordur. Meşhedi Reyhan benim oğlanın altına yatmasın!"

Bir sokağa girecekken vazgeçip geri döndüler ve durup baktılar. Vadinin derinliklerinden çıkıp gelen iki karaltı yine taşın üzerine oturdu.

BÖLÜM: 5

Meşhedi Reyhan ve Haseni eve geldiklerinde Cabbar yorgana bürünüp odunların önünde uykuya dalmıştı. Meşhedi Reyhan yaklaşıp dürttü, Cabbar uykulu:

"Ne var?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Kalk, Fatıma Nine'nin oğlu geldi" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ne yapayım!" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Purus'a gitmeyecek miydiniz?" dedi. Cabbar uyandı ve:

"Nerede?" dedi. Haseni kapının ağzında durmuştu:

"Buradayım, Meşhedi Cabbar" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ben Purus'a gidiyorum, geliyor musun sen de?" dedi. Haseni:

"Gidip ne yapacağız orada?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Purus'a gidip ne yapılır, hırsızlık yapacağız!" dedi. Haseni:

"Yani gidip hırsızlık yapalım diyorsun" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet, hatırlıyor musun, benim üç dört koyunumu çalmışlardı" dedi Haseni:

"Hatırlıyorum" dedi. Meşhedi Cabbar:

"İşte biz de gidip kefaret niyetine onları alacağız" dedi. Haseni:

"Halat lazım, biliyorsun" dedi. Cabbar kalktı, iki halat getirdi, birini Haseni'ye verdi diğerini de kendisi aldı. Haseni:

"Gidelim" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Halatı beline dola!" dedi. Haseni:

"Öyle yapıyorum" dedi. Cabbar Meşhedi Reyhan'a:

"Gün doğmadan döneriz" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Daha erken dönün" dedi. Haseni ve Cabbar dışarı çıktılar. Sokağı geçip havuzun yanına geldiler. Erkekler gitmişti, yalnızca üç beş kişi kalmıştı, onlar da havuzun kenarına oturmuş, laflıyorlardı. Bulutların yırtıklarından ay, havuza yansıyor, balıklar gelip hava kabarcıkları çıkarıyordu. Haseni ve Meşhedi Cabbar, Ağa'nın bahçesine vardıklarında Meşhedi Safer'in oğlu, elinde birkaç çuvalla göründü. Cabbar ve Haseni sessizce onun yanından geçti. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İyi geceler, böyle gece gece nereye?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"İşimiz var" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu güldü ve:

"Ne işiniz olduğunu biliyorum" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ne yapalım yani, biliyorsan bil" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Demem o ki hırsızlığa gittiğinizi biliyorum" dedi. Meşhedi Cabbar:

"İyi o zaman, sen gelmiyor musun?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Asla!" dedi. Meşhedi Cabbar:

"O vakit çeneni de tutarsın artık!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu korktu ve güldü. Meşhedi Cabbar:

"Git o zaman, hemen herkese yay, Cabbar ve Haseni hırsızlığa gidiyor de." Meşhedi Safer'in oğlu henüz uzaklaşmamıştı ki bağırdı:

"Korkmayın kimseye söylemeyeceğim!" Haseni ve Cabbar köyden çıktılar. Cabbar beline bağladığı halatı açıp sırtına attı, Haseni de aynısını yaptı, düzlükten doğru yürüyüp gittiler. Meşhedi Cabbar:

"Eğer Meşhedi Safer'in oğlu bir daha böyle konuşursa vurup dişini kıracağım onun!" dedi. Haseni:

"Boşver uğraşma onunla, hep böyle ileri geri konuşur" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Sonuçta biz hırsızlığa gitmiyoruz, çalınan koyunlarımızın yerine alacağız onları" dedi. Haseni:

"Koyun bulamazsak tavuk çalarız" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Aynen öyle yaparız" dedi. İlk tepeyi aşınca, yanlarından Seyyidabad'dan çaldıkları bir koyunla köylerine doğru giden üç Purusluyla karşılaştılar. Meşhedi Cabbar:

"Allah kolaylık versin" dedi. Puruslulardan biri:

"Yürü git yoluna!" dedi.

BÖLÜM: 6

Hanım Nine ve Fatıma Nine alemhanenin ağır kapısını ittiler. Hanım Nine lambayı içeri götürdü; kısa, karanlık koridora baktı. Fatıma Nine kucağında türbe suyu kâsesi ve süpürgeyle içeri girdi, yavaş yavaş ilerlediler. Lamba koridorun duvarlarını aydınlatıyordu, çeşit çeşit rahleler ve yırtılıp kopmuş Kuran sayfaları vardı etrafta. Holün sonuna ulaştıklarında küçük, kısa bir kapı

belirdi önlerinde. Kapının üstüne nazar boncukları asılmıştı. Hanım Nine dua etmeye başladı, Fatıma Nine süpürgesini suya batırıp kapıya doğru silkeledi. Hanım Nine kapının sürgüsünü açtı, karanlık bir mahzen çıktı karşılarına. İki yaşlı kadın birkaç saniye durup karanlığa baktılar. Önce Hanım Nine ardından da Fatıma Nine girdi içeri, içeride bir rutubet ve çürük kokusu vardı. Fatıma Nine:

"Kaç alem çıkaralım?" dedi. Hanım Nine:

"Havuzun etrafını çepeçevre alemle donatacağız" dedi. Fatıma Nine:

"İkimiz götürebilecek miyiz bunları dışarı?" dedi. Hanım Nine:

"Elbette götürebiliriz" dedi. Fatıma Nine kâseyle süpürgeyi yere bıraktı. Hanım Nine lambayı ileri götürdü, odanın dört yanına alemleri yaslamışlardı. Fatıma Nine ellerini göğsüne koydu. Hanım Nine dizilmiş alemlerin önünden geçerken dua okuyup üflüyordu. Fatıma Nine:

"Bunlar dokunmaya gelmez; çürümüş, dökülüyor hepsi" dedi. Hanım Nine:

"Onlarla işimiz yok" dedi. İki tarafa yaslanmış alem yığınının arasından geçip duvarın dibinde duran küçük zerihe[16] ulaştılar. Zerihin iki yanındaki boşluğa oturdular. Hanım Nine başörtüsünün bir köşesini yırtıp zerihe bağlarken:

"Ya Fatımat'üz Zehra senden yardım diliyoruz, bunu bağladım ki belayı Bayel'den uzaklaştırasın" dedi. Fatıma Nine mırıldanarak tekrarladı:

"Ya Fatımat'üz Zehra senden yardım diliyoruz" dedi. Çadorunun ucundan yırtıp zerihe bağladı, ikisi beraber kalktılar. Fatıma Nine:

"Alemleri götürecek miyiz?" dedi. Hanım Nine:

"İşte şimdi götürelim" dedi. Fatıma Nine:

"Hangilerini götürelim?" dedi. Hanım Nine:

"Şunları, şemailin[17] arkasındakileri" dedi. Sonra lambayı yere

16 İmam Huseyin'in ya da İmam Rıza'nın türbesine "zerih" adı verilir. Aşura merasimlerinde bu türbelerin maketleri ortaya konur, bunların etrafında ağıtlar okunur. Sembolik olarak bu iki imamın türbelerini işaret eden bu maketlere de zerih denir. (ç. n.)

17 Üzerinde Hazreti Ali'nin ya da İmam Hüseyin'in resmi olan alemdir. On İki İmam'dan biri olan İmam Ebulfazl'ın eli de bu alemin baş kısmındadır. Kerbela'da susuz kalan Huseyin'in çocuklarına su getirmeye gittiğinde Yezid tarafından kolu oklanan imamdır Ebulfazl, bu alemlerde kullanılan metalden yapılma el onun yaralanan kolunu, elini simgeler. (ç. n.)

koydu, ikisi beraber aleme yaslanmış olan büyük şemaile doğru gittiler. Fatıma Nine şemailin örtüsünü öptü ve:

"Sana sığınıyorum ya Hazret!" dedi. Fatıma Nine:

"Sana sığınıyorum ya Hazret, Bayel'i kurtar!" dedi. Örtüyü kaldırınca Hazret ortaya çıktı, iki kılıcıyla ayakta duruyordu. Fatıma Nine ve Hanım Nine şemaili kaldırdılar ve götürüp zerihin önüne koydular, lambanın ışığı yeni alemleri aydınlattı. Yaşlı kadınlar alemlere doğru gittiler, Fatıma Nine:

"Ey İmam Zaman[18] sana sığınıyoruz" dedi. Hanım Nine:

"Sana sığınıyoruz ya Rabbel âlemin" dedi.

BÖLÜM: 7

Meşhedi Reyhan mutfağın ortasında oturmuş, tavuğu sıcak suya koymuş, tüylerini yoluyordu. Odunların üstünde ortalığı iyice aydınlatan bir lamba duruyordu. Papah gelip açık pencerenin önüne oturmuş, dilini sarkıtıp gözünü Meşhedi Reyhan'ın eline dikmişti. Meşhedi Reyhan'ın keyfi yerindeydi ve dışarının kalabalığı da onu iyice keyiflendiriyordu. Tavuğun karnını yarınca Papah başını pencereden içeri uzattı. Meşhedi Reyhan elini tavuğun karnına sokup bağırsaklarını çıkardı, baktı. Kalkıp hepsini Papah'ın başının üstünden dışarı attı. Papah fırladı aşağıya, Meşhedi Reyhan tavuğu parçaladı, hepsini bakır bir tencereye koyup tandırın içine astı.

Akşam yemeğini yedikten sonra Cabbar için odunların bu tarafına, Haseni için de öbür tarafına yatak serdi, sonra gelip damdaki pencerenin altında durdu ve gökyüzünü izledi. Ay bulutların arasından dışarı çıkmıştı. Haseni ve Cabbar geldiğinde seslerini duyup uyanabilmek için yorganını alıp yatmak üzere kapının arkasına gitti. Lambayı da getirip kapının arkasına koydu, sürmedanı ve aynayı alıp lambanın önüne oturdu, gözlerine sürme çekti.

---

18 İmam Muhammed Mehdi, Şiilerin kaybolduğuna ve kıyamet günü habercisi olarak geri döneceğine inandıkları son imam. İran'da "İmam Zaman" olarak da bilinir. (ç. n.)

BÖLÜM: 8

Haseni ve Meşhedi Cabbar Purus'a vardılar. Haseni:

"Eğer yakalanırsak ne yaparlar bize?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Yakalanmayız" dedi. Haseni:

"Köye gitmiyor muyuz yoksa?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hayır köye gitmiyoruz, burada bir kenarda oturup bekleyeceğiz, Puruslular hırsızlıktan dönerken, önlerini kesip ellerindekileri alacağız" dedi. Haseni:

"Yapabilecek miyiz?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Elbette yapabileceğiz" dedi. İkisi de gidip bir ağacın altına oturdu, Purusluların evleri sessizdi, çıt çıkmıyordu. Haseni:

"Herkes uyuyor" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Uyuyormuş gibi yapıyorlar" dedi. Haseni:

"Senin gördüğün bir şey mi var?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Şu köşeye bak" dedi. İkisi beraber baktılar, ağaçların karanlığının arasından bir tütün ateşi görünmüştü. Haseni:

"Nöbetteler mi?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Olsunlar, konuşma, otur, bakalım ne olacak?" dedi. Haseni:

"Peki ben artık konuşmayacağım" dedi. İkisi de sustu, sert bir rüzgâr esiyor, uzaklardan bir çıngırak sesi geliyordu. Cabbar ve Haseni dönüp baktılar, küçük bir at arabası Hatunabad'dan Seyyidabad'a doğru gidiyordu. Haseni:

"At arabasını görüyor musun?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet" dedi. Haseni:

"Sahibi yok mu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Olsun, gece böyle şeyler çok görülür, boşver, üstünde durma, hiç görmedin say!" dedi. Haseni:

"Korkuyorum" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Konuşma" dedi. At arabası uzaklaştı, çıngırak sesi kesildi, tütün ateşi artık karanlığın içinde görünmez oldu. Haseni:

"Meşhedi Cabbar" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Yine ne var?" dedi. Haseni:

"Ya bu gece hırsızlığa gitmemişlerse?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ne bileyim" dedi. Haseni:

"Bayel'e geri dönelim" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ne demeye geldik o zaman?" dedi. Haseni:

"O halde kalk, köye girelim." Ağacın ardından çıktılar, ipleri bellerine bağlayıp düzlükten köye doğru yola koyuldular.

Evler birbirlerine yapışıktı ve sessizdi. Pencerelerin önünden geçerken huzurla uyuyan insanların nefes alıp verişleri duyuluyordu. Meşhedi Cabbar:

"Şimdi ne yapacağız?" dedi. Haseni:

"Arayıp bir kuyu bulacağız" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Kuyu mu?" dedi. Haseni:

"Evet, Puruslular çaldıklarını kuyuya saklar" dedi. Meşhedi Cabbar:

"O zaman arayıp bir kuyu bulalım" dedi. Haseni:

"Kaç kuyu istiyorsun?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ne kadar çok olursa o kadar iyi" dedi. Haseni:

"Peki elimi tut, karanlığa doğru gidelim" dedi. Gözleri iyi görmeyen Meşhedi Cabbar, Haseni'nin elini tuttu. Haseni onu çekerek ileri doğru götürüyordu. Haseni durunca Meşhedi Cabbar da durdu. Meşhedi Cabbar:

"Ne oldu?" dedi. Haseni:

"Vardık" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ben hiçbir şey göremiyorum" dedi. Haseni:

"Yere otur" dedi. Meşhedi Cabbar karanlığın içinde yere oturdu, Haseni de öyle. İkisi de birkaç saniye sessizce durdular. Haseni:

"Elini uzat" dedi. Meşhedi Cabbar elini uzattı. Elinin altında büyük bir delik ve çukur vardı. İçinde yukarıya doğru soğuk bir rüzgâr esiyordu. Meşhedi Cabbar:

"Kuyu burası mı?" dedi. Haseni:

"Evet" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet görüyorum, büyük bir kuyu hem de" dedi. Haseni:

"Bundan büyükleri de var" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Buralara çok geldiğin belli" dedi. Haseni güldü, cevap vermedi. İkisi de eğilip kuyuya baktı. Haseni:

"Bu neyin kokusu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Koyun kokusu geliyor, benim koyunların kokusu" dedi. Haseni:

"Doğru, koyun kokusu geliyor ve başka bir şey daha" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Pekâlâ ne yapıyoruz şimdi?" dedi. Haseni:

"Birimizin kuyuya inmesi lazım" dedi. Meşhedi Cahbar:

"İyi, o halde halatı sıkı tut, ben aşağı iniyorum" dedi. Haseni:

"Ben karanlıktan korkuyorum, sen halatı tut, aşağı ben ineyim" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Kuyu karanlık değil mi sanki?" dedi. Haseni:

"Öyle, ama orada Puruslu yok" dedi. Meşhedi Cabbar:

"İyi, peki" dedi. Halatı kendi belinden çözüp Haseni'nin beline bağladı. Haseni oturduğu yerden ayaklarını kuyunun içine sarkıttı, elleriyle kuyunun çeperlerine tutundu. Meşhedi Cabbar halatı yavaş yavaş bıraktı ve Haseni karanlığa doğru sürünerek indi. Meşhedi Cabbar onun uzaklaşmasını izledi. Her yer aydınlıktı ve yalnızca kendisi, koyu bir karanlığın içinde oturmaktaydı. İpin ucu elindeydi ve halat gittikçe daha da ağırlaşıyordu. Meşhedi Cabbar kendi kendine, "Haseni herhalde koyunları halata bağlıyor" dedi. Eğildi ve iki kez kokladı, kuyudan koyun kokusu ve Bayel'in kokusu geliyordu. Eğilip yavaşça:

"Haseni, Haseni" dedi. Haseni karanlığın içinde ipi salladı. Meşhedi Cabbar halatı yukarı çekti, Haseni kesilmiş iki tavukla yukarı çıktı. Meşhedi Cabbar:

"Koyunlar nerede?" dedi. Haseni:

"Koyunlar kuyuda değildi" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hepi topu iki tavuk mu vardı peki?" dedi. Haseni:

"Evet yalnızca iki tane" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Bozulmuş olmasınlar?" dedi. Haseni tavukların kesik boyunlarını kokladı ve "Bugün kesilmişler" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Başka bir kuyuya bakalım" dedi. Haseni bulutların arasından çıkan aya baktı ve:

"Şimdi Bayel'e dönmemiz lazım" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Niçin?" dedi. Haseni:

"Gece yarısına bir şey kalmadı, biz dönene kadar hava aydınlanır" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Koyunları ne zaman gelip götüreceğiz?" dedi. Haseni:

"Başka bir gece, ne zaman istersek geliriz" dedi. Halatları bellerine bağladılar, tavukları sepetlerine koydular. Haseni sepetini aldı. Kuyunun başından uzaklaşmaya yeltendiklerinde derinlerden bir koyun iniltisi duyuldu.

BÖLÜM: 9

Fatıma Nine ve Hanım Nine alemleri karanlıktan kurtardılar, Bayel'in siyahlar içindeki kadınları, alemhanenin ağır kapısı önünde toplanmışlardı. Meşhedi Zeynal kucağındaki odunlarla yere bir

toprak yığınının üstüne oturmuştu ve yüksek sesle Kuran okuyordu. Hanım Nine lambayı alemhanede bırakmıştı. Fatıma Nine ile beraber alemleri sırtlanmışlar, karanlık koridorda ilerliyorlardı, kapının önüne geldiklerinde önce alemin pençe kısmını sonra kendisini çıkardılar dışarı. Bayel'in yaşlı kadınları koşup alemleri aldılar. Meşhedi Zeynal yüksek sesle:

"Salavat Allah'ın Habibine" diyordu. Kadınlar salavat getirdiler ve alemleri kaldırdılar. Meşhedi Safer başını damdaki delikten çıkarmış, havuzu izliyor ve ay ne zaman bulutların arasından görünse alemin çengeline bakıyordu.

BÖLÜM: 10

İslam, Abdullah ve Meşhedi Safer'in oğlu, at arabasıyla havuzun yanından geçiyorlardı. İslam:

"Tekerleklerde bir sıkıntı yok, Hatunabad'a kadar gidebiliriz" dedi. Abdullah:

"Yolda kalmayalım?" dedi. İslam:

"Ben bu dört tekerle Hatunabad'dan Vehzavan'a, Hasanabad'dan Camişan'a kaç kere gittim geldim, hiçbir şey olmadı" dedi. Abdullah:

"İnşallah bu sefer de olmaz" dedi. İslam:

"At sağlam olduktan sonra araba nasıl olsa gider" dedi. Abdullah:

"Kethüda da hep böyle der" dedi. İslam çuvallara baktı ve:

"Bu çuvalları ne yapacağız?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Her ev, bir tümen para ve iki çuval vermiş" dedi. İslam:

"Hatunabad'da bu kadar patates bulabilecek miyiz?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bizi kendilerine hamal bellemişler" dedi. İslam:

"Galiba bu mevzu seni rahatsız ediyor. Eğer istemiyorsan gelmeyebilirsin" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu güldü, çuvalların üzerine uzandı ve:

"Gelmek istediğim için geliyorum, istemeseydim gelmezdim" dedi. İslam arabanın altına girdi, halatlara baktı ve dışarı çıktı. Abdullah'a:

"Kethüda gelseydi yola çıkardık" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu parça parça bulutlara, aya bakıyordu:

"Meşhedi İslam, Meşhedi Cabbar'la Fatıma Nine'nin oğlunun Purus'a hırsızlığa gittiğini biliyor musun?" dedi. İslam:

"Bize ne?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Kendim gördüm" dedi. İslam atların kayışlarıyla uğraşıyordu:

"Halt etmişsin görmüşsün!" dedi. Cafer bir şey demedi, İslam ve Abdullah da bir şey demediler. Rüzgâr hızlanmıştı, Meşhedi Hasan'ın ineğinin sesi geliyordu uzaktan ve yabancı bir köpek uluyarak Bayel'e yaklaşıyordu.

BÖLÜM: 11

Meşhedi Cabbar ve Haseni Bayel'e vardıklarında vakit gece yarısını geçmişti. Havuzun etrafı alemlerle donanmıştı ve dışarıda kimse yoktu, iki çocuk bir alemin altına oturmuş, buğday lapası yiyordu. Haseni ve Meşhedi Cabbar sokağa girdiklerinde horultuyla uyuyanların seslerini duydular. Damlardan birinde Hanım Nine ve Fatıma Nine dikilmiş, duruyorlardı, ikisinin de elinde büyük bir alem vardı. Meşhedi Cabbar:

"Yorgunluktan bayılmak üzereyim" dedi. Haseni:

"Az kaldı, güneş doğmak üzere" dedi. Meşhedi Cabbar esnedi ve:

"Dört kilometre yol yürüyüp iki tavukla döndük" dedi. Haseni:

"Et suyu çorbası ve buğday lapası yiyebiliriz" dedi. Meşhedi Cabbar'ın evine vardılar, kapıyı ittiler, kapının arkasında uyumakta olan Meşhedi Reyhan kapının sesini duyunca kalktı, kenara çekildi. Önce Meşhedi Cabbar, ardından elinde sepetle Haseni girdi içeri. Tavuk suyu çorbasının kokusu mutfağı doldurmuştu. Meşhedi Cabbar:

"Yorgunluktan ölmek üzereyim" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Gel uyu" dedi. Meşhedi Cabbar ilerleyince odunların önüne serilmiş yatağı yorganı gördü. Şapkasını çıkarıp uzandı, mutfak sıcaktı. Tandırda kaynamakta olan tavuk çorbasının sesi duyuluyordu, gözlerini yumdu. Papah tüylü suratıyla pencerenin öte tarafında oturmakta, mutfağın karanlığına bakmaktaydı. Meşhedi Cabbar uykulu uykulu:

"Haseni, tavuğun irisini kendin alıp gitmeyesin ha!" dedi. Haseni:

"Ben istemiyorum, ikisini de sana veriyorum" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Meşhedi Reyhan'a ver istersen, yarın gel tavuk çorbası iç" dedi. Haseni sepeti Meşhedi Reyhan'a verdi, o da alıp odunların üstüne koydu. Haseni, Meşhedi Reyhan'a:

"Ben eve gideyim" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Sana yatak hazırladım, odunların öbür tarafında" dedi. Haseni:

"Eğer Meşhedi Cabbar anlarsa içerler, bozulur" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Uykusu ağırdır, öğlen ezanına dek uyanmaz" dedi. Meşhedi Cabbar'ın horultuları yükseldi, dışarıdaki bir kalabalıktan ağlama ve ağıt sesleri geldi. Haseni:

"Burada mı uyuyayım?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Tavuk çorbası yaptım sana, getireyim de ye" dedi. İkisi beraber odunların öbür tarafına geçtiler. Burada sokağa açılan küçük bir pencere vardı. Bu pencereden gökyüzü ve Bayel'in yüksek damları görülüyordu. Haseni yorganın üstüne oturdu, bulutların arasından çıkan aya baktı ve:

"Hareket etmiyor, ne kadar bakarsam bakayım hareket etmiyor" dedi. Kaşık çanak sesi duyuldu, tavuk çorbasının kokusu mutfağı doldurdu. Haseni kendi kendine:

"Acıkmışım, çok acıkmışım" dedi. Dışarıdan ayak sesleri, ağlama sesleri geldi. Haseni sokağa baktı. Kalabalık pencerenin önünden alemi taşıyarak geçtiler; parmakları açık, bakırdan el gökyüzünü işaret ediyordu. Annesinin sesini duydu Haseni, yüksek sesle:

"Allahım! Hazreti Hüseyin aşkına! Ali aşkına! Muhammed aşkına! Bayel'i kurtar!" diyordu.

Meşhedi Reyhan dolu bir kâseyle gelip Haseni'nin yanına oturdu. Haseni kâseye baktı, kâsede ne olduğu görülmüyordu. Haseni:

"Çok mu sıcak?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Değil" dedi ve Haseni'nin elini tutup, parmağını tavuk çorbasına soktu, ılıktı. Haseni kâseyi aldı ve:

"Sen yemiyor musun?" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Sen ye, ben de yiyeceğim" dedi. Haseni kâseyi kafasına dikti, çorba tuzlu ve yağlıydı. Buğday ve kuyu kokusu geliyordu çorbadan. Meşhedi Reyhan:

"Beğendin mi?" dedi. Haseni başıyla işaret ederek kâseyi Meşhedi Reyhan'a verdi. Meşhedi Reyhan kâseyi aldı, bir iki yudum içti ve sonra yeniden Haseni'ye verdi, Haseni çorbayı bitirdi, kâseyi yere koydu. Meşhedi Reyhan:

"Lapa yer misin?" dedi. Haseni:

"Yok, artık hiçbir şey yiyemem" dedi. Meşhedi Reyhan yerinden kalktı, kâseyi aldı ve:

"Şimdi uzan" dedi. Elini, Haseni'nin göğsüne koydu ve onu yere doğru itti. Yorgan yumuşaktı ve odunlardan kızarmış ekmek kokusu geliyordu. Haseni uzandı, Meşhedi Reyhan kâseyi alıp odunların öbür tarafına geçti. Haseni, yerinde dönüp durdu, odunlara baktı. Yıldızlara benzeyen yüzlerce küçük göz, odunların arasından kendisine bakıyordu. Haseni kendi kendine:

"Ben iyi doydum, siz fare olmasaydınız Meşhedi Reyhan size tavuk çorbası verirdi" dedi. Güldü ve yine yerinde dönüp durdu, yüzünü pencereye çevirdi. Dışarıda bir alem duruyordu ve büyük alemin iki parmağı uzanmış, gökyüzünü işaret ediyordu. Haseni:

"Ya Hazreti Hüseyin, ya Muhammed, ya Ali!" dedi. El uzaklaştı, Haseni sağa sola döndü, nefes aldı ve gözlerini yumdu. Meşhedi Reyhan parmaklarının ucuna basa basa yaklaştı ve gidip Haseni'nin yorganının altına girdi. Meşhedi Cabbar uykusunda ağlamaya başlamıştı.

BÖLÜM: 12

Seyyidabad, Hezevan, Hasanabad, Melekzade, Yenice, Camişan, Mişo... At arabaları art arda dizilmiş, Hatunabad'a doğru yola çıkmışlardı. Gece yarısından beri çölde, baktıkları her yanda aç adamlar ve bir arabayı nefes nefese Hatunabad'a doğru çekmekte olan yorgun atlar görüyorlardı.

Hatunabad uyanıktı, Meşhedi Kethüda'nın yardımıyla bütün evleri dolaşıyor, başını içeri uzatıyordu. Hatunabadlılar aceleyle patatesleri çuvallara dolduruyor ve sonra da kuyulara boşaltıyorlardı.

Hızlı hızlı dönen tekerlek sesleri, Hatunabad'a yaklaşmakta olan açların nefes alıp verişleri, tehditkâr çıngırak sesleri köyün etrafında dönüp duruyordu.

BÖLÜM: 13

Meşhedi Cabbar rüyasında Purus'ta büyük bir kuyudan aşağı indiğini görüyordu, beline bir halat bağlamışlardı; ama kuyunun başında halatı tutan kimse yoktu. Halat, bulutların arasından uza-

nıp gelmiş, aydan sarkıtılmıştı. Kuyunun dibine vardığında Bayel'in kokusunu duydu, üç yıl önce Puruslıların, Bayel'den çalıp götürdükleri koyunların kokusunu duydu. Gözleri karanlığa alışmıştı, daha ileri gitti ama üç Puruslu kınlarından çıkardıkları hançerlerle önünü kesti. Arkalarında sıra sıra koyunlar, tavuklar duruyordu.

İlk Puruslu:

"Nereye?" diye sordu. İkinci Puruslu, hançerini oynatıp:

"Nereye?" dedi. Üçüncü Puruslu:

"Kafanı keseceğiz, kafanı!" dedi. Meşhedi Cabbar kısık sesle:

"Ben... ben... koyunlarımı istiyorum" dedi. Puruslular etrafını kuşatıp:

"Tavukları istiyoruz, tavukları" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Koyunlarımı, koyunlarımı" dedi. Puruslular, bir adım ileri gelip hançerlerini yukarı kaldırdılar ve:

"Kafanı keseceğiz, kafanı!" dediler. Meşhedi Cabbar dehşet içinde bağırdı:

"Yukarı çek, yukarı çek!"

Uykusundan sıçrayıp uyandı, soğuk soğuk terlemişti. Arka sokaktan bir bölük ağıtçı geçiyordu. Meşhedi Cabbar, İslam'ın sesli sesli ağladığını ve ağıt okuduğunu duydu:

"Susuz dudaklarıyla Hüseyin'in başı
Kerbela toprağına düştü bakın."

Ve Bayelliler yavaş yavaş, kısık sesle tekrar ediyorlardı:

"Susuz dudaklarıyla Hüseyin'in bedeni
Kerbela toprağına düştü bakın."

Meşhedi Cabbar yarı doğruldu ve boş pencereye baktı.

Sonra odunların yanına geldi, sokağa bakan pencereye döndü. Bakırdan eller, birbiri peşi sıra geçip gidiyorlardı. Meşhedi Cabbar, biraz daha ileri gitti, iki parmaklı büyük bakır el yukarı gelip pencerenin önünde durdu. Hanım Nine'nin sesi duyuldu, sokakta inliyordu:

"Ya Hazreti Hüseyin, yalvarıyorum, Bayel'in canından belayı uzaklaştır, ya Ali yalvarıyorum, ya Muhammed yalvarıyorum!" El uzaklaşınca sesler kesildi. Meşhedi Cabbar geri dönmek üzereyken Haseni'yi gördü, uzanmış, uyuyordu ve Meşhedi Reyhan onun yanına uzanmış, ellerini tıpkı bakırdan eller gibi Haseni'nin boynunun iki yanına koymuştu. Meşhedi Cabbar aceleyle odunların öbür yanına gitti, lambayı getirdi ve eğildi. Işık, Haseni'nin ve Meşhedi

Reyhan'ın gözlerine vurunca ikisi birden gözlerini açtı. Meşhedi Cabbar lambayı sertçe yere vurdu ve haykırdı:

"Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun!" Dışarı koştu, kapıyı dışarıdan kilitledi. Haseni ve Meşhedi Reyhan kalktılar. Haseni:

"Gördün mü başımıza geleni!" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Gel kaçalım buradan, kaçalım!" dedi. Haseni ve Meşhedi Reyhan kapıya doğru gitti, dışarı çıkmak istediler ama kapı kilitliydi. Meşhedi Cabbar'ın sesi dışarıdan duyuluyordu, evin etrafında koşuyor, haykırıyordu:

"Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun!" Haseni:

"Duyuyor musun" dedi. Meşhedi Reyhan:

"Koşuyor mu?" dedi. Haseni:

"Nereye?" dedi. Meşhedi Reyhan ellerini iki yana açtı ve

"Öylesine, evin etrafında dönüyor" dedi. Haseni:

"Ne yapacağız, ne edeceğiz?" dedi. Dönüp odunların arkasına geldiler ve sokağa baktılar, iki parmaklı büyük bakır el, pencerenin önünde duruyordu. Sokakta biri öksürüyordu. Meşhedi Cabbar evin etrafında koşuyor, haykırıyordu:

"Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun!" Havuzun yanından Bayel ağıtçılarının sesi geliyordu, inliyorlardı:

"Susuz dudaklarıyla Hüseyin'in başı
Kerbela toprağına düşmüş bakın
Susuz dudaklarıyla Hüseyin'in bedeni
Kerbela toprağına düşmüş bakın"

Meşhedi Reyhan:

"Gel, çabuk gel" dedi. Haseni gitti. Meşhedi Reyhan tandırın yanındaki ağır tahtayı kaldırdı, karanlık basamaklar göründü. Önce kendisi, sonra Haseni karanlığa doğru gitti, sokağa ulaştılar, Meşhedi Cabbar onların yanında durmuş, haykırıyordu:

"Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun! Eyvahlar olsun!"

Haseni ve Meşhedi Reyhan oldukları yerde donup kaldılar, Meşhedi Cabbar'ın öbür yanında Abbas beliriverdi. El şeklindeki alemi tutuyordu. Meşhedi Cabbar geri dönüp kendisini üç kişinin arasında görünce geri geri giderek dehşetle haykırdı:

"Koyunlarım, koyunlarım!" Ağıtçılar havuzun yanında durmuş okuyorlardı:

"Susuz dudaklarıyla Hüseyin'in başı

Susuz dudaklarıyla Hüseyin'in bedeni."
Ve Abbas ağlamaya başladı:
"Hüseyin'in başı
Hüseyin'in bedeni."

BÖLÜM: 14

Şur'a ulaştıklarında Meşhedi Safer'in oğlu at arabasından aşağı atladı ve:

"Ben artık gelmiyorum" dedi. Elindeki kalın halatı beline doladı, sepeti koluna taktı ve düzlükten Purus'a doğru yola koyuldu. İslam ve Abdullah bir süre onu izlediler, sonra at arabasını Hatunabad'a doğru sürdüler.

Toprak yarıklar, çatlaklarla doluydu ve her delikten bir sıçan başı görünüyordu; küçücük, bekleyen gözleriyle dışarıyı izliyorlardı; arabanın gölgesini görünce delikten içeri giriyor sonra yine dışarı çıkıyorlardı. İslam ve Abdullah Hatunabad'a vardıklarında arabaların çokluğuna şaşıp kaldılar. Köyün içinde, dışında arka arkaya dizilmişlerdi ve erkekler yanlarında çuval yığınları arabalara oturmuşlardı. Meşhedi İnayet arabaların arasından geçmekteydi ve:

"Vallahi bir şey kalmadı, hiçbir şeyimiz yok" diyordu.

Meşhedi İslam'ı görünce ona doğru geldi ve:

"Sen de mi patates istiyorsun Meşhedi İslam?" dedi. Meşhedi İslam:

"Evet, Meşhedi İnayet, Bayel'in durumu fena" dedi. Meşhedi İnayet arabaları gösterdi ve:

"Görüyor musun?" dedi. Meşhedi İslam:

"Ne yapayım?" dedi. Meşhedi İnayet:

"Gidin bir köşede bekleyin, belki bir şeyler bulabilirim size" dedi. Meşhedi İslam atın başını çevirdi, yol kenarına gelip durdular. Abdullah mendilini açıp birlikte yemek üzere buğday lapasını çıkardı. Arabanın yamacından Hatunabadlı bir dilenci koca elleriyle çıkageldi ve İslam'la Abdullah'ın önüne dikildi. Abdullah başını öbür yana çevirdi. İslam dilencinin eline bir avuç lapa koydu. El, köşesine çekilince bu sefer de üç beş sıçan çıktı dışarı.

BÖLÜM: 15

Meşhedi Reyhan ve Haseni şehirde dolanıyorlardı, taze ekmek kokusu her yanı sarmıştı. İkisi de toktu ve kucakları ekmekle dolu, evleri izliyorlardı. Güneş batmaya yakın ikisi de bir harabeye girip çukurca bir yere oturdular. Haseni:

"Şehrin havası ne kadar sıcak" dedi. Meşhedi Reyhan elini Haseni'nin kalçasından yukarı doğru kaydırırken:

"Ne lezzetli ekmekler bulduk" dedi.

BÖLÜM: 16

İslam'ın arabası düzlükte durmuştu, arabanın etrafı eller, alemlerle donatılmıştı. İslam, Kethüda, Meşhedi Baba, Abdullah ve Meşhedi Hasan karanlıkta vadiyi geçtiler. Seyyidabad uykudaydı. Bayelliler eşek leşlerini takip ederek gelmişlerdi. Her vadide birkaç leş vardı ama onlar, büyük sepetlerine atmak üzere taze leşler bulma peşindeydiler. Ve beş kişi sepeti nefes nefese vadiden çıkarıyorlardı.

Arabaya atlayınca leşi ortalarına aldılar, eşeğin gözleri açıktı ve bulutların arasından ışımakta olan aya bakıyordu. Sıçanlar dışarı çıkmış, bütün çölü sarmışlardı; arabanın tekerlekleri üzerlerinden geçtikçe bir cayırtı kopartıyorlardı. Meşhedi Baba, sıçanların kırılan kemiklerinin sesini duyuyordu. Bayel uzaktan göründü. Nebi Ağa'nın kapısında mumlar, ateşler yakılmıştı. Kethüda:

"Allah düşmanıma göstermesin" dedi. İslam:

"Bize ki gösterdi!" dedi. Meşhedi Hasan:

"Bir kucak yonca bulabilseydim ineğime" dedi. Abdullah:

"Yine de şükürler olsun ki eli boş dönmedik!" dedi. Meşhedi Baba:

"Allah'ın verdiğine de şükür, vermediğine de!" dedi.

Köye ulaştıklarında Bayelliler göğüslerine vurarak, büyük alemlerle dışarı çıktılar. Her zamanki gibi ağıtlar yakıp gözyaşı döküyorlardı. En önde de Fatıma Nine ve Hanım Nine vardı. Belleri bükük, boyunlarında zincir, iki kişi büyük alemi sırtlanmıştı. Fatıma Nine ağıt okuyordu:

"Kerbela şehidinin başı
Kerbela şehidinin bedeni."

Ve aç kalabalık haykırıyordu:

"Susuz dudaklarıyla şehidin başı

Susuz dudaklarıyla şehidin bedeni."

İslam kalabalığı görünce ellerini önünde bağladı ve hıçkırıklarla ağlamaya başladı. Kalabalık arabanın etrafında halka oldu, iştahlı bakışlarını büyük ve nemli eşek leşine diktiler ve sustular. Vakit gece yarısını henüz geçmişti, uzaklardan bir ezan sesi geliyordu, tuhaf bir ses okuyordu ezanı.

Dördüncü Hikâye

BÖLÜM: 1

Meşhedi Hasan'ın eşi dışarı çıktığında güneş henüz yeni doğmuştu. İslam at arabasını havuzun yanına getirmiş, Hatunabad'a İnayet'in kız kardeşinin hatim indirmesine gitmek üzere Kethüda'yı bekliyordu. Kethüda da Meşhedi Baba'nın evine gitmişti, onu da kendisiyle beraber götürmek istiyordu; ama Meşhedi Baba bahaneler ileri sürüyordu. Zira İnayet'le araları bozuktu, bir şekilde Kethüda'nın elinden kurtulmak istiyordu. Derken Meşhedi Hasan'ın eşinin ağlamasını işittiler, havuzun yanından geliyordu ses. Kethüda sordu:

"Bu ağlayan da kim?" Meşhedi Baba:

"Sahi, biri ağlıyor" dedi. Aceleyle merdivenin tepesine çıktılar, başlarını yukarıdaki delikten dışarı çıkarıp baktılar. Meşhedi Hasan'ın eşini gördüler. Kara çadorunu boynuna dolamış, havuzun yanında toprağa kapaklanıp kalmıştı. Durmaksızın başına vuruyor ve ağlıyordu. Islam da gelip eğilmiş, onu izliyordu. Kethüda:

"Ne oldu?" dedi. Meşhedi Baba:

"Meşhedi Hasan'ın eşi havuzun yanına gelmiş, dövünüp ağlıyor" dedi. Kethüda:

"Niye?" dedi. Meşhedi Baba:

"Ne bileyim, belki de Meşhedi Hasan'ın başına bir hal geldi." Kethüda:

"Meşhedi Hasan köyde değil ki, Seyyidabad'a gitmiş, işi varmış" dedi. Meşhedi Baba:

"O halde bu kadın aklını mı yitirdi de kendisini böyle paralıyor?" dedi. Kethüda başını yukarı uzatıp kulak verdi. Meşhedi Hasan'ın eşi öyle ağlıyordu ki Kethüda dayanamadı, dışarı koştu. Meşhedi Baba merdivenin tepesinde öylece kaldı ve başını bir kez daha delikten çıkarıp dışarı uzandı. Kethüda havuzun yanına vardığında Bayelliler, pencerelerden dışarı dökülüp gelmişlerdi. Öylece durmuş, şaşkınlıkla Hasan'ın karısının ağlamasını izliyorlardı. İslam eğilip hızlı hızlı Meşhedi Hasan'ın eşine soruyordu:

"Ne oldu, kötü bir haber mi var?" Meşhedi Hasan'ın karısı feryat ederek:

"Vay vay vay ocağım söndü! Ocağım söndü!" diyordu. Hanım Nine ve Kethüda başta olmak üzere bütün Bayelliler başlarına toplandı. Havuzun üstünde bir kuş ölüsü yüzmekteydi, balıklar etrafını sarmış suda dağılan parçalarını yutuyorlardı. Hanım Nine gelir gelmez Meşhedi Hasan'ın karısının karşısına oturup sordu:

"Meşhedi Tuba, Meşhedi Tuba ne oldu kardeş?" Kalabalığı gören Meşhedi Hasan'ın karısı, toprağa boylu boyunca uzandı, yüzü buruştu, sesi kesildi ve iri gözyaşları döküldü gözünden. Kethüda eğilip sordu:

"Hanım Nine ne olmuş? Meşhedi Hasan'a bir şey mi olmuş?" dedi. Hanım Nine:

"Konuşamıyor, kendinden geçmiş. Beyler kenara çekilin, uzaklaşın. Bir parça çaput yakın getirin bana!" dedi. Abbas'ın kız kardeşi bir parça çaput yakıp getirdi, Hanım Nine'ye verdi, onu alıp büktü, ateş çaputun içinde boğuldu, siyah bir duman çıktı dışarı. Erkekler gidip söğüdün altına oturdular ve kadınlar gelip Meşhedi Hasan'ın karısının etrafında halka oldular. Fatıma Nine:

"Ellerini tutun, hareket ettirin" dedi. İki kadın oturup Meşhedi Tuba'nın ellerini tuttular, kımıldattılar. Hanım Nine, çaputu onun burnuna doğru yaklaştırdı, birkaç dakika geçmemişti ki Meşhedi Tuba gözlerini açtı, kalkıp oturdu, etrafındakilere baktı ve tekrar ağlamaya, yüksek sesle feryat figan etmeye başladı:

"Vay vay vay! Ocağım söndü!" Kadınlar biraz daha yaklaştılar. Kethüda da geldi, Hanım Nine'nin yanına oturup:

"Sor bakalım Meşhedi Hasan'ın başına bir bela mı gelmiş?" dedi. Hanım Nine:

"Şimdi biraz su verin de içsin, yoksa bir şey söylemeyecek!" dedi. Kethüda yaklaşıp Meşhedi Hasan'ın karısına sordu:

"Söylesene kardeş, Meşhedi Hasan iyi mi?" Kadınlardan biri bir kâse su getirdi, Hanım Nine kâseyi aldı ve:

"Su iç, su iç ki konuşabilesin" dedi. Meşhedi Hasan'ın karısı yarı doğruldu ve:

"Su içmeden de konuşabilirim, söyleyebilirim başıma ne geldi, ocağım söndü!" dedi. İslam erkeklere:

"Kesin Meşhedi Hasan'ın başına bir iş geldi" dedi. Erkekler başlarını salladılar, Hanım Nine su kâsesini Abbas'ın kız kardeşine verdi ve şaşkınlıkla:

"Su içmeden de söyleyebilirsin demek, su içmeden nasıl söyleyebileceksin ki?" dedi.

BÖLÜM: 2

Erkekler uzaklaşarak, kadınlar yaklaşarak Meşhedi Hasan'ın karısının etrafında halka oldular ve beklemeye başladılar. Meşhedi Baba kapının üstündeki delikten bağırdı:

"İslam, İslam ne olmuş?" İslam eliyle ona susmasını işaret etti, herkes eğilmişti, Meşhedi Hasan'ın karısı çadorunun ucuyla gözyaşlarını sildi ve:

"İnek. Meşhedi Hasan'ın ineği dün gece ölmüş" dedi. Erkekler şaşkınlık içinde dönüp birbirlerine baktı, Hanım Nine ayağa kalktı ve:

"Ne dedin?" dedi. Meşhedi Hasan'ın karısı:

"Sabah su vermeye gittim, bir de ne göreyim! Düşüp yere kapaklanmış, boylu boyunca uzanmış, ağzı gözü kan içinde" dedi. Erkekler dönüp Meşhedi Hasan'ın evine baktılar, kadınlar fısıldaştılar ve Fatıma Nine:

"Ya İmam Zaman!" dedi. Hanım Nine:

"İyi de nasıl? Yoksa hasta mıydı?" dedi. Meşhedi Hasan'ın karısı:

"Yo değildi, gece gittim baktım sapasağlamdı, oturmuş yiyordu" dedi. Erkeklerin ortasındaki Baba Ali:

"Göz değmediği ne malum?" dedi. İslam:

"Göz mü? Kimin gözü değecek?" dedi. Baba Ali:

"Orası belli olmaz, Allah herkesi nazardan korusun!" dedi. Hanım Nine ah çekti ve:

"Amin ya Rabbel âlemin!" dedi. Kethüda öksürdü, şapkasını kaldırıp başını sıvazladı:

"Yılan sokmuş olmasın!" dedi. Meşhedi Baba kapının üstündeki delikten seslendi:

"İslam! İslam! Ne olmuş?" dedi. İslam eliyle sessiz olmasını işaret etti ona, Meşhedi Tuba ellerini açıp yalvardı:

"Şimdi ben ne halt edeyim, başımı hangi taşlara vurayım?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu yüksek sesle:

"Ne yaparsan yap kıyamet gününden önce dirilmez o inek" dedi. Kethüda dönüp Meşhedi Safer'in oğluna baktı. Meşhedi Hasan'ın karısı yeniden:

"Ben ne yapacağım? Meşhedi Hasan döner gelir de ineğinin öldüğünü görürse anında kalp krizi geçirip ölür" dedi. İslam dönüp boş yola baktı ve yeni gelmiş olan Meşhedi Baba, Islam'a:

"Islam ne olmuş?" diye sordu. İslam:

"Şişşş" dedi. Kethüda şapkasını başına koydu ve İslam'a döndü:

"Doğru diyorsun, Meşhedi Hasan geri dönüp ineğinin öldüğünü öğrenirse hali nice olur?" dedi. İslam:

"Ne yapmalı?" dedi. Kethüda:

"Ben ne bileyim, sen daha iyi bilirsin" dedi. Islam siyah musalla taşına çıkıp oturdu:

"Kethüda dedi ki Meşhedi Hasan dönüp ineğinin öldüğünü görene kadar ona hiçbir şey söylemeyelim." Meşhedi Safer'in oğlu:

"Hiçbir şey söylemeyelim ama dönüp ineğini göremeyince öldüğünü anlayacak. Öyle değil mi İslam? Öyle değil mi Meşhedi Baba?" dedi. Siyah musalla taşının üstündeki Islam şaşkındı:

"Doğru söylüyor Kethüda. Eğer dönüp ineğinin ortada olmadığını görürse onu nasıl zaptederiz?" dedi. Kethüda:

"Evet nasıl zaptedebiliriz?" dedi. İslam yüksek sesle kalabalığa:

"Kethüda diyor ki Meşhedi Hasan dönüp ineğinin öldüğünü görene kadar ona bir şey söylemeyelim. Karısı ona ineğinin..." Meşhedi Safer'in oğlu:

"Öldüğünü söyler" dedi.

Kethüda, Meşhedi Cafer'e:

"Bırak da İslam lafını bitirsin!" dedi. İslam:

"Karısı ona desin ki ineğin kayboldu ve İsmail de onu bulup getirmeye gitti." Erkekler sustular, İslam taşın üstünden inip:

"Şimdi ne yapalım peki Kethüda?" dedi. Kethüda:

"Ben ne bileyim, ne yapalım?" dedi. İslam dönüp şaşkınlık içinde kendisine bakan erkeklere:

"Kethüda diyor ki içinizden birkaç kişi gelsin, Meşhedi Hasan'ın evine gidelim, bakalım ineği ne yapabiliriz?" dedi. Meşhedi Baba bunu duyunca havuzun yanına gitti, elindeki çubukla sudaki kuş ölüsünü dışarı çıkarmaya girişti.

BÖLÜM: 3

İslam, Kethüda, Abbas, İsmail, Cabbar ve Moserha Meşhedi Hasan'ın evine gittiler. Meşhedi Hasan'ın karısı da ağlayarak takip etti onları. Güneş damdaki delikten içeri giriyor, ahırın ortasındaki sütuna vuruyordu. Ahırda islenmiş bir lamba ve kirden kararmış bir ip vardı. Meşhedi Hasan'ın ineği ahırın tam ortasına düşüp kalmıştı; yorgun, uyumakta olan biri gibi ayaklarının her biri bir yana gitmişti. Yarı açık gözleri duvardaki deliklere dikilmişti, ağzı kan doluydu. Öyle görünüyordu ki boğazına geçirilmiş bir iple boğulmuştu. Kethüda eğildi, ineğin gözlerine baktı. İslam ve İsmail gidip ölü hayvanın yanına çömeldiler, İsmail elindeki çubukla ineğin ağzındaki kan pıhtılarını dürttü. İneğin boğazından gelen bir ses duyuldu, sanki hayvanın boğazı açılmış, sayısız kan pıhtısı fokurdayarak boğazından aşağı inmişti. Meşhedi Hasan'ın eşi:

"Görüyor musun Kethüda? Ne yapacağız, görüyor musun İsmail? Görüyor musun İslam? Görüyor musunuz başımıza geleni, kara yazımızı?" dedi. Kethüda:

"Olan olmuş, şimdi ne yapabiliriz mesele o" dedi. İslam:

"Evet iş işten geçmiş, şimdi Meşhedi Hasan kendine bir şey yapmasın diye ona göz kulak olmamız lazım" dedi. İsmail öksürdü ve:

"Meşhedi Hasan artık mümkün değil kendini bu olaydan çekip çıkaramaz. Normal bir insan olamaz" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Allah yardımcısı olsun!" dedi. Meşhedi Hasan'ın karısı sırtını ağaç sütuna dayayıp ağlamaya başladı. İslam dönüp Meşhedi Hasan'ın karısına baktı ve İsmail'e:

"Kardeşine söyle ağlamasın! Meşhedi Hasan'ın anlamasına sebep olacak bir şey yapmasın!" dedi. İsmail gidip Meşhedi Tuba'nın karşısına oturdu, tütün çubuğunu çıkarıp doldurdu ve:

"Kardeş, İslam diyor ki ağlamasın. Ağlamasın ki Meşhedi Hasan bir şeyden şüphelenmesin, al bunu da kendine gel, sakinleş!" dedi. Meşhedi Hasan'ın karısı hıçkırmayı bırakıp İsmail'in elinden tütün çubuğunu aldı. İsmail erkeklerin yanına döndü. Kethüda ölü hayvanın etrafında dönüp duruyordu:

"Keşke birkaç kişi daha gelseydi bizimle buraya" dedi. İslam:

"Nereye götürsek bunu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Derisini yüzüp öyle götürelim" dedi. İslam:

"Meşhedi Hasan ne zaman gelir?" dedi. Hasan'ın karısı hıçkıra hıçkıra:

"Bugün döner, bugün kesin gelir" dedi. İslam duvarın dibine oturdu, şapkasını çıkarıp başını sıvazladı ve:

"Derisini yüzmeyelim, bakarsınız aniden çıkagelir, o zaman daha fena olur" dedi. İsmail:

"Sen öyle diyorsan yüzmeyelim o zaman" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Peki nereye götüreceğiz bunu?" dedi. Kethüda:

"Evet nereye götüreceğiz?" Abbas:

"Götürüp vadiye atalım" dedi. İslam:

"Olmaz, vadi iyi bir fikir değil, gidip bulabilir orada" dedi. Kethüda öksürdü ve:

"Doğru, Meşhedi Hasan her gün vadiden geçerek gidiyor tarlasına" dedi. İslam ve İsmail:

"O zaman oraya götürmeyelim" dediler. Kethüda yine öksürdü ve:

"Çorak bir yere götürsek daha iyi değil mi?" dedi. Islam:

"Çorak bir yer mi? Yani oraya mı götürelim diyorsun?" dedi. Kethüda:

"Evet, daha iyi değil mi?" dedi. İslam düşündü ve:

"Yok, değil Kethüda, biliyorsun eninde sonunda etraftan duyulur ve haber Meşhedi Hasan'ın kulağına gider" dedi. Kethüda:

"Peki, ne yapalım o zaman?" dedi. İslam ayağa kalktı, duvardaki deliğin önünden tuğlaları aldı, içeri giren güneş samanlığı ve ölü ineği aydınlattı. Meşhedi Hasan'ın karısı yerini değiştirdi, çadoruna sıkıca sarındı ve öksürdü. İslam:

"Meşhedi Tuba, kuyunuz nerede?" dedi. Hasan'ın karısı dönüp:

"Şurada köşede" dedi. Samanlığın önünü gösterdi. İslam:

"Çok güzel, götürüp kuyuya atalım" dedi. Ayağa kalktı, şapkasını alıp samanların üstüne koydu. Erkekler de kalktılar. İslam:

"Moserha, Kethüda'nın evinden küreği al gel" dedi. Moserha ok gibi fırladı dışarı. Bütün erkekler kalktı, şapkalarını çıkarıp samanların üstüne koydular. Hayvanın etrafında halka oldular. İneğin boğazından bir ıslık sesi geliyordu, kan pıhtılarının yeniden boğazından geri geçip ağzına dolduğunu gördüler.

BÖLÜM: 4

Toprağı üstünden atınca büyük bir kuyu çıktı ortaya. Islam kuyuya bir taş attı. Bütün erkekler kulak verdi, sonra da kalkıp inek leşinin başına gittiler. İsmail:

"Kaldırabilecek miyiz bunu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Doğru diyor, gücümüz yetecek mi bunu kaldırmaya?" dedi. İslam:

"Kaldırmayacağız, böylece çekerek kuyunun başına götüreceğiz" dedi. Beş kişi ineğin arka ayaklarına ve kuyruğuna yapıştı, çeke çeke sürükleyerek kuyuya götürdüler onu. İslam, İsmail ve Moserha kuyunun bir tarafında durdu; Kethüda, Cabbar ve Abbas da diğer tarafında. İneğin arka ayaklarını ve kuyruğunu kuyunun başına koydular. İslam:

"Siz ikiniz tutun, İsmail'le ben yukarıdan içeri itelim" dedi. Kethüda ve Abbas kuyunun başına oturdular, ayaklarını hayvanın kıçına koyup beklemeye başladılar. İslam, Ismail ve Moserha yukarı doğru gidip leşi biraz ileri ittiler. İsmail:

"Dikkat edin, kendiniz de düşmeyin!" dedi. Kethüda ve Abbas korktular, biraz geri çekildiler, leş biraz daha ileri geldi, kıçına ayaklarıyla bastırarak kuyuya itiyorlardı onu. İneğin belinden aşağısı kuyuya sarktığında Kethüda ve Abbas da kalkıp İslam, İsmail ve Moserha'nın yanına geldiler. Beşi birden giriştiler işe, biraz daha ilerlediklerinde leş kolayca kuyudan sarktı. Kuyunun başına geldiklerinde ellerini çektiler; inek ayakları havada, gözleri açık kuyuya düştü. Beşi de eğilip baktılar, karanlığın içinden bir tangırtı duyuldu, sonra su çırpınışlarla döküldü, sanki akarsuyun önündeki bent kaldırılmıştı, döküldü, döküldü ve bitti.

BÖLÜM: 5

Meşhedi Hasan eve geldiğinde Abbas ve kız kardeşi, karısının karşısına oturmuş, hararetli bir sohbete dalmışlardı. Meşhedi Hasan heybesini yere koydu, ayakkabılarını çıkarıp pencerenin önüne attı. Abbas'la hoşbeş ettikten sonra karısına:

"Ineğe su verdin mi?" dedi. Meşhedi Tuba cevap vermedi. Meşhedi Hasan:

"Şu viraneden bir gün uzak kalsam hayvancağız susuzluktan ölecek demek ki" dedi. Sekinin üstündeki boş kovayı aldı, homurdana homurdana dışarı çıktı, havuza gitti. İslam at arabasını yıkamıştı; dizginlerini, kayışlarını elden geçirmekteyken Meşhedi Hasan'ı gördü, yüksek sesle selam verdikten sonra:

"Ne zaman döndün Meşhedi Hasan?" dedi. Meşhedi Hasan:

"Şimdi geldim, Allah'ın cezası kadın ineğe su vermemiş, hayvan, Allah esirgesin, susuzluktan ölmüştür" dedi. İslam arabayla alakadar olmayı bıraktı ve Meşhedi Hasan'a doğru geldi:

"İneğe su vermemiş mi?" dedi. Meşhedi Hasan:

"Evet, ölüyordur susuzluktan hayvan" dedi. İslam:

"Sen ineği gördün mü?" dedi. Meşhedi Hasan:

"Hayır, görmedim ama ne halde olduğunu tahmin edebiliyorum" dedi. İslam:

"Yoksa sana söylemedi mi?" dedi. Meşhedi Hasan kovayı havuzun suyuyla doldurdu ve:

"Neyi söylemedi mi?" dedi. İslam öksürdü ve:

"Ama İsmail peşine düştü" dedi. Meşhedi Hasan:

"Kimin peşine düştü İsmail?" dedi ve aceleyle evine doğru yola koyuldu. İslam, Meşhedi Hasan'ın yanı sıra yürürken:

"İneğin peşine, yoksa sana söylemediler mi dün gece kaçtığını?" dedi. Meşhedi Hasan durdu ve sordu:

"Kim kaçtı?" Meşhedi İslam:

"Bir şey olmamıştır, kesin yakınlarda bir yerdedir, eninde sonunda bulunacaktır" dedi. Meşhedi Hasan: "Kim kaçtı, İsmail mi?" dedi. Meşhedi İslam:

"Hayır, inek, ineğin kaçmış" dedi. Meşhedi Hasan koşmaya başladı, kovadaki su çalkalanıyor, pantolonunun paçalarına, ayaklarına dökülüyordu. Meşhedi Hasan haykırıyordu:

"Yalan, inek kaçmadı, benim ineğim kaçmaz." Meşhedi İslam:

"Bulunacak, bulacağız, hemen bu gece, hemen bu gece getireceğiz onu Meşhedi Hasan" dedi. Ahıra geldiklerinde durdular. Meşhedi Hasan su dolu kovayı yere koydu ve birkaç saniye düşündü, ardından pantolonunun ıslak paçalarını eliyle şöyle bir düzeltti, gözlerini yumup ahırın kapısını açtı, kokladı ve:

"Kaçmadı, benim ineğim kaçmadı, buracıkta, buracıkta" dedi. Meşhedi İslam:

"Evet, Meşhedi Hasan, evet. Üzülme, inek kaçmadı." Meşhedi Hasan sırtını ahırın kapısına döndü:

"Evet, burada, kokusunu alıyor musun? Buracıkta. Meşhedi İslam bu suyu ona vermeyecek misin?" dedi.

Meşhedi İslam ileri doğru gitti ve:

"Niye vermeyeyim, tabii ki ona vereceğim bu suyu" dedi. Kovayı alıp içeri girdi. Meşhedi Hasan öylece kalakalmıştı, dönüp ahıra bakmaya cesaret edemiyordu, samanlığa doğru giden Meşhedi İslam'ın ayak seslerini duydu, ağzını su kovasına daldıran ineğin sesini duydu. Meşhedi İslam dışarı çıktığında Meşhedi Hasan sırtı kapıya dönük öylece duruyordu. Mutluluktan ağlıyordu.

BÖLÜM: 6

Günbatımına doğru Meşhedi İslam, Kethüda, Meşhedi Cabbar, Meşhedi Abbas ve Moserha, Meşhedi Hasan'ın evinin önünde toplandılar. Papah ve Meşhedi İslam'ın kara keçisi de karşılarında duruyordu. Meşhedi Hasan'ın karısı kalabalığı görünce yalınayak kapının önüne çıktı. Meşhedi İslam:

"Meşhedi Hasan'ı görmeye geldik, durumu iyi mi?" dedi. Meşhedi Hasan'ın karısı yaklaştı ve yavaş konuşmalarını işaret etti. Meşhedi İslam bir kez daha:

"Ne yapıyor?" dedi. Meşhedi Hasan'ın karısı:

"Hiç, diyor ki ineği kaybolmamış, diyor ki benim ineğim kaybolmaz, kaçmaz, o burada, bana yalan söylüyorsunuz." Kethüda:

"Ahıra gitmedi mi?" diye sordu. Meşhedi Hasan'ın karısı:

"Hayır, gitmedi, orada, ahırın damının üstünde oturuyor" dedi. Ahırın damına baktılar, Meşhedi Hasan'ın, dizlerini kucaklamış, sırtı kendilerine dönük oturmakta olduğunu gördüler. Meşhedi İslam:

"Peki ne yapacağız şimdi?" dedi. Kethüda:

"Gidip konuşalım onunla" dedi. Meşhedi İslam:

"Evet, gidip ona diyelim ki ineğin orada değil." Meşhedi Hasan'ın karısı:

"Hep orada oturuyor, bazen gülüyor, bazen de ağlıyor. İneğim burada diyor, yalan söylüyorsunuz diyor" dedi. Meşhedi İslam Kethüda'ya işaret etti, hep beraber bahçeye girdiler, ahırın yanındaki toprak yığınının doğru ilerlediler, başlarını yukarı uzatarak ahırın damına dizildiler. Meşhedi Hasan dönüp sıralanmış başları

görünce önce korktu, sonra onları izlemeye koyuldu. Yavaş yavaş ileri kayıp dizlerinin üstüne oturdu ve:

"Meşhedi İslam, sen ne kötü bir adamsın, ne zamandan beri beni düşman belledin kendine, bu yaptığın nedir?" dedi. Sonra geri döndü ve Kethüda'ya:

"Kethüda, ona sor bakalım, bana garezi neymiş, sor bakalım ne diye bana alenen yalan söylemiş? Bugüne dek ona zararım dokunmamıştır, havuzun başında bana dedi ki ineğin kaçmış. Ben biliyorum yalan söylüyor, beni korkutmak istiyor, benim ineğim nasıl kaçabilir, kaçıp nereye gidebilir?" dedi. Kethüda:

"Evet, Meşhedi Hasan biliyorsun, Meşhedi İslam'ın seninle bir alıp veremediği yok, kimseyle bir alıp veremediği yok onun. Dediği doğru, ineğin kaçtı. Sen ne diye, ineğin nerede olduğunu, İsmail'in nereye gittiğini sormuyorsun ki?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"İsmail ineğini bulup getirmeye gitti" dedi. Meşhedi Abbas:

"İstersen gel bütün Bayel'i ara, İsmail'i bulamazsın" dedi. Moserha:

"İsmail ineğini bulmaya gitti" dedi. Bahçeden Meşhedi Hasan'ın karısının hıçkırıkları yükseldi, Meşhedi Hasan korkarak geri çekildi ve:

"Yalan, benim ineğim burada, benim ineğim kaçmadı, kokusunu alıyorum, buradan kaçıp gitmedi" dedi. Meşhedi İslam:

"Eğer ineğin kaçmadıysa, ahırdaysa ne diye yanına gitmiyorsun?" dedi. Kethüda:

"Evet Meşhedi İslam doğru söylüyor. Niye yanına gitmiyorsun?" dedi. Moserha:

"İneğinin yanına git Meşhedi Hasan" dedi. Meşhedi Abbas:

"Git yanına Meşhedi Hasan" dedi. Meşhedi Cabbar :

"Evet git, niye burada oturuyorsun?" dedi. Meşhedi Hasan biraz daha geri çekildi, damdaki deliğin öbür tarafına oturdu ve:

"Aşağı inmeyeceğim. Ben burada oturacağım" dedi. Kethüda:

"Niye inmiyorsun aşağı?" dedi. Meşhedi Hasan yüksek sesle:

"Korkuyorum, aşağı inersem..." dedi. Meşhedi Cabbar, Meşhedi Hasan'ın konuşmasını kesti ve:

"İneğinin orada olmadığını görmekten mi..." Meşhedi Hasan da onun sözünü keserek:

"Yok, yok inek orada, biliyorum orada olduğunu, biliyorum." Meşhedi Abbas:

"Ne demeye burada oturuyorsun, neden bir şey yapmıyorsun?" dedi. Meşhedi Hasan'ın eli ayağı birbirine dolandı ve:

"Hiç, burada oturmuş ona bakıyorum, bakın Purus'tan yukarı doğru geliyor" dedi. Yan yana dizili başlar döndü, altından bir uçurtma gibi Purus'tan yukarı doğru yükselmekte olan aya baktılar. Meşhedi Hasan güldü ve:

"Evet ben buradayım, gidin işinize, gidin. Ben burada oturup onun yükselmesini bekleyeceğim sonra da inip su vereceğim ona." dedi. Sıra sıra dizilmiş başlar, damın kenarından aşağı doğru yürüyüp gittiler ve Meşhedi Hasan'ın eşinin hıçkırıkları bir kez daha yükseldi bahçeden.

BÖLÜM: 7

Bütün gece yeni can bulmuş ineğin böğürtüsü Bayel sokaklarını dolanıp durmuş, herkesi uykusuz bırakmıştı. Meşhedi Abbas, kız kardeşi ve onların evinde saklanmakta olan İsmail başlarını pencereden uzatmış, dışarıya, havuza bakıyorlardı. Havuzun suyunda küçük, kara bir şey bir o yana bir bu yana gidip geliyordu. Bayelliler pencere pervazlarına dayanmış, havuzu izliyorlardı. Sokaklarda büyük, kara bir şey koşuyor, inek sesi geliyordu. Hava aydınlanmıştı, Meşhedi Hasan ter içinde bağırarak çayırdan evine doğru geldi ve sağdan ahıra, samanlara doğru koştu. Tuba pencereyi açtı, ahırın damına gidip damdaki delikten bakınca başını samanlara gömmüş olan Meşhedi Hasan'ı gördü. Ayağını yere vuruyor, böğürüyordu. Tıpkı Meşhedi Hasan çayırdan getirdiğinde ineğinin yaptığı gibi.

BÖLÜM: 8

Meşhedi Islam, Kethüda, Meşhedi Cabbar, Meşhedi Abbas, Moserha, Meşhedi Hasan'ın evine geldiler. Papah da peşlerindeydi. Kalabalığı gören Meşhedi Hasan'ın karısı kapıyı araladı ve:

"Geldi ahıra girdi, inek sesi çıkarıyor" dedi. Kethüda:

"Allahım sen acı ona" dedi. Meşhedi Abbas:

"Gidip bakalım ne yapıyor?" dedi. Meşhedi İslam:

"Hakkı var, Meşhedi Hasan ne yapsa yeridir, artık iflah olmaz" dedi.

Meşhedi Hasan'ın karısı ağlamaya başladı, erkekler gidip ahırın penceresinin önüne yığıldılar, Meşhedi Hasan'a baktılar. Kuyunun üstünde durmuş, başını samanlara sokmuştu, ayağıyla yeri dövüyordu. Kethüda:

"Meşhedi Hasan, bak hele, bir şey söyleyeceğim sana" dedi. Meşhedi Abbas:

"Bakar mısın Meşhedi Hasan, Kethüda diyor ki ineğin bulundu." Meşhedi İslam:

"Yavaş söyleyin, hızlı hızlı söylemeyin, görüyorsunuz ki hali hal değil" dedi. Meşhedi Abbas:

"Meşhedi Hasan, Kethüda diyor ki İsmail döndü, ineğini bulup getirmiş." Meşhedi Hasan başını samanların içinden çıkardı, yüzü kan içindeydi, yorgun ve şaşkın gözleri göz çukurunda dönüyordu. Ağzına doldurduğu samanları çiğniyordu. Erkeklere baktı, boğazının derinliklerinden gelen bir sesle böğürdü ve yeniden başını samanlara gömdü. Meşhedi Abbas:

"Bu halde onunla konuşmaya imkân yok" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Bir şey olmuş buna, niye böyle yapıyor bu Meşhedi İslam?" dedi. Meşhedi İslam düşündü ve:

"Bana kalırsa Meşhedi Hasan elden gitti, artık düpedüz bir inek olmuş" dedi. Moserha korktu ve geri geri gitti:

"İnek mi?" dedi. Meşhedi İslam:

"Evet, İnek" dedi. Kethüda:

"Ne yapacağız?" dedi. Meşhedi İslam:

"Ne yapalım, içeri girelim. Belki bir şey yapabiliriz" dedi. Meşhedi Abbas Moserha'ya dönüp:

"Korkma, Meşhedi Hasan kendinde, henüz kendinde, gel, içeri gel" dedi. Meşhedi İslam ahırın kapısını açtı, erkekler birer birer içeri girdi. Meşhedi Hasan'ın karısı dama çıktı ve damdaki delikten, ağaç sütunun yanına, Meşhedi Hasan'ın karşısına sıra sıra dizilip oturmuş olan erkeklere bakıp kaldı.

BÖLÜM: 9

Meşhedi Abbas'ın kız kardeşi buğday ayıklıyordu. İsmail camın önüne oturmuş, erkekler ne zaman dönecek diye bekliyor, kız kardeşinin evine bakıyordu. Meşhedi Abbas'ın kız kardeşi:

"Tekrar eski haline döneceğine, iyileşeceğine inanıyor musun?" dedi. İsmail:

"Allah bilir, ama şunu biliyorum ki Meşhedi Hasan ineğini kız kardeşimden daha çok seviyordu" dedi. Meşhedi Abbas'ın kız kardeşi:

"Bütün Bayelliler aynı" dedi. İsmail:

"Ben artık kalkıp gideyim, Meşhedi Hasan dışarı çıkmıyor ki nerede kaldı gelip beni bulsun!" dedi. Meşhedi Abbas'ın kız kardeşi:

"Şile[19] yapıyorum, ye de öyle git" dedi. İsmail güldü ve:

"Şile yemiyorum, bırakmayacak mısın gideyim?" dedi. Meşhedi Abbas'ın kız kardeşi:

"Şile yedikten sonra bırakırım" dedi. İsmail güldü, bir şey demedi. Meşhedi Abbas'ın kız kardeşi de bir şey demedi. Buğday ayıklamayı bitirince gitmek üzere kalktı ve sordu:

"İsmail, sen ne zaman evleneceksin, saçların ağarınca mı?" dedi. İsmail:

"Sabret, bugün yarın kız kardeşimi göndereceğim seni istemeye" dedi. Meşhedi Abbas'ın kız kardeşi kızardı, güldü ve:

"Şile seviyor musun, yoksa yumurta mı istersin?" dedi.

BÖLÜM: 10

Meşhedi Hasan döndü, ağaç sütunun önünde dip dibe oturmuş olan erkeklere baktı, ağzından gözünden ezilmiş otlar sarkıyordu. Meşhedi İslam öksürdü ve onun bir şey söylemesini bekleyerek:

"Meşhedi Hasan, selamün aleyküm, halin keyfin nicedir, iyi misin diye bakmaya geldik." Meşhedi Hasan sanki geviş getiriyordu:

"Ben Meşhedi Hasan değilim, ben ineğim, ben Meşhedi Hasan'ın ineğiyim" dedi. Moserha korkuyla geri çekildi. Kethüda:

"Böyle konuşma Meşhedi Hasan, sen Meşhedi Hasan'ın ta kendisisin, değil misin?" Meşhedi Hasan ayağını yere vurdu ve:

"Hayır değilim. Ben Meşhedi Hasan'ın ineğiyim" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Meşhedi Hasan böyle konuşma. Eğer Puruslular anlarlarsa gelip götürürler seni" dedi. Meşhedi Abbas ve Kethüda güldüler.

19 Tuzlu sütlaç denilebilecek, süt ve pirinçle bazen de pirinç yerine buğdayla yapılan bir İran yemeği. (ç.n)

Meşhedi İslam ters ters baktı. Moserha biraz daha geri çekildi, Meşhedi İslam'ın arkasına saklandı. Meşhedi Hasan geviş getirdi ve:

"Hayır, Puruslular buraya gelemezler, Meşhedi Hasan yukarıda damda oturuyor, beni koruyor" dedi. Kethüda:

"Meşhedi Hasan Allah aşkına, nedir bu Bayel'in başına açtığın bela? Sen inek değilsin, sen Meşhedi Hasan'sın" dedi. Meşhedi Hasan ayağını yere vurdu ve:

"Hayır, ben Meşhedi Hasan değilim, Meşhedi Hasan Seyyidabad'a gitti işi için, ben Meşhedi Hasan'ın ineğiyim" dedi. Kethüda:

"La ilahe illallah! Yahu sen nasıl ineksin Meşhedi Hasan, neren ineğe benziyor senin, hani kuyruğun nerede?" dedi. Meşhedi Hasan bir hamle yapmak için yeltendi birden, sonra da deliler gibi ahırda koşup dönmeye, atlayıp zıplamaya başladı. Attığı her adımda başını duvara vuruyor, böğürüyordu. Nihayet samanlığın önüne gelince durdu.

Göğsü birkaç saniye inip kalktı, sonra başını samanlara daldırdı, ağzını otla doldurdu, gelip kuyunun üstünde durdu. Yüzü gözü ot içinde, boğazından güçlükle çıkan bir sesle:

"Demek kuyruğum yoksa inek olamam öyle mi? Demek kabul etmiyorsunuz? Kuyruğum yoksa inek değilim? Kuyruksuz kabul etmiyorsunuz demek ha?" deyip ayağını yere vurmaya başladı. İslam:

"İnek Meşhedi Hasan, dinle bak ne diyeceğim, dün sabah daha gün doğmadan Meşhedi Hasan'ın karısı havuzun başına gelip 'Meşhedi Hasan'ın ineği öldü' diye ağlamaya başladı. Ben, Kethüda, İsmail ve bu çocuk şimdi senin üstünde durduğun yeri kazdık ve Meşhedi Hasan'ın ineğini içine attık. Sen eğer Meşhedi Hasan'ın ineği isen şu kuyuda olman lazım şimdi, yok eğer değilsen o zaman Meşhedi Hasan'ın kendisisin, öyle değil mi?" dedi.

Meşhedi Hasan yeniden ahırda koşturmaya, dönüp durmaya başladı, bu defa daha hızlı ve öfkeli koşuyordu. Ağzında ne varsa tükürdü, böğürmeye başladı ve:

"Meşhedi Hasan Efendi, Meşhedi Hasan Efendi! Meşhedi Hasan Efendi buraya gel, Puruslular bastı burayı, beni çalmak istiyorlar, beni çalıp götürmek istiyorlar, başımı kesip kuyuya atmak istiyorlar, Meşhedi Hasan Efendi! Meşhedi Hasan Efendi!"

Erkekler ayağa kalktı. İslam:

"Peki, peki inek Meşhedi Hasan, biz gidiyoruz artık. Puruslu da değiliz biz. Ben İslam'ım, bu Kethüda, bu ikisi de Ahbas ve Meşhedi

Cabbar, şu çocuğu da tanıyorsun, gidiyoruz biz. Sen burada ahırda uyu, istediğin bir şey varsa getirelim?" Meşhedi Hasan yavaşladı, rahatladı, geviş getirmeye başlayarak:

"Ot getirin bana, yonca getirin, saman getirin, su getirin, su" dedi, sonra yine böğürmeye başladı, ineklerin susadıklarında böğürdükleri gibi.

BÖLÜM: 11

Gece yarısından sonra, üç Puruslu çıktı köyden, halatları sırtlarına atmışlardı, bıçakları da bellerindeydi.

Birinci Puruslu: Ne tarafa gidelim?

İkinci Puruslu: Bayel'e gidelim.

Üçüncü Puruslu: Tamam oraya gidelim, Bayel'e.

Birinci Puruslu: Oraya gidip ne yapacağız, elimize ne geçecek?

İkinci Puruslu: Bugün Hatunabad'da Meşhedi Hasan'ın ineğinin öldüğü konuşuluyordu.

Birinci Puruslu: E peki ne yapalım?

İkinci Puruslu: Gidip derisini yüzelim.

Birinci Puruslu: Kendileri yüzmemişler mi ki derisini?

İkinci Puruslu: Hatunabad'da dediklerine göre derisini yüzmeden bir kenara atmışlar.

Birinci Puruslu: O zaman gidelim, canavar gelip götürmeden gidip yetişelim.

Üçüncü Puruslu: Gidip bulalım onu.

İkinci Puruslu: Doğru diyorsun Camişan'da biri bana dedi ki inek daha ahırdaymış.

Birinci Puruslu: Aman ne güzel, hadi gidelim. Üçü de halatlar ve bıçaklarla düzlükten Bayel'e doğru yola koyuldu.

BÖLÜM: 12

Puruslular, Bayel'e ulaştıklarında ortalık karanlıktı. Bıçaklarını çekip Erbabi Bağı'nın kenarından sürünerek köye girdiler. Bahçe duvarının üstünde uyumakta olan Papalı başını kaldırdı, karaltıları görünce uludu ve aşağı atladı, Islam'ın evinin önüne koşup toprağı

tırmalamaya başladı. Gözüne uyku girmemiş olan İslam, başını damdaki delikten uzatmış, komşusuna bakıp duruyordu. Kalktı ve pencerenin önüne geldi, Papah kuyruğunu oynatarak sustu. İslam Puruslulların hışırtılarını duydu, kenara çekildi ve pencerenin yanında durdu. Meşhedi Safer başını damdaki delikten dışarı çıkardı, havuza baktı. Abbas'ın kız kardeşi ve İsmail bir duvarın ardında durmaktaydılar, başlarını yukarı çıkardılar. Puruslular karanlık üç burç gibi havuzun yanında belirdiler. İsmail:

"Görüyor musun?" dedi. Abbas'ın kız kardeşi sordu:

"Bunlar da kim?" İsmail yutkunarak:

"Puruslular, Puruslular." Abbas'ın kız kardeşi korkuyla sordu:

"Puruslular mı?" Eğile eğile duvar dibinden kaçıp evine gitti, pencerenin yanında uyumakta olan Abbas'ı dürttü ve:

"Puruslular basmış köyü!" dedi. Abbas kalktı ve baktı. Puruslular sokağa daldılar, Abbas ve İsmail ellerinde sopa sokağa vardıklarında, İslam ve Meşhedi Safer'in oğlu da parmaklarının ucuna basa basa ellerinde değnekleriyle gelmekteydi. Meşhedi Cabbar ve Meşhedi Baba da göründü, bütün Bayelliler sokağa dökülmüştü. Puruslular ellerinde bıçakları, Meşhedi Hasan'ın evine yanaşıp durdular. Birinci Puruslu:

"Sesler geliyor" dedi. İkinci Puruslu:

"Evet, birinin nefes alıp verişlerinin sesi" dedi. Üçüncü Puruslu:

"Canlı bir inek o halde" dedi. Birinci Puruslu:

"Halatları hazırlayın, ağzını bağlayalım, çekip dışarı çıkaralım" dedi. İkinci ve üçüncü Puruslu halatları açtı. Birinci Puruslu:

"Siz içeri girin, ben burada bekliyorum" dedi, bıçağını çekip beklemeye başladı. Birinci ve ikinci Puruslu arkalarına bakmak üzere geri döndüler ve Bayellileri gördüler, ellerinde sopalar arka arkaya dizilmişlerdi. Puruslular kımıldamadan oldukları yerde kaldılar, birinci Puruslu da elinde bıçağıyla döndü ve olduğu yerde kaldı. Meşhedi Hasan'ın damda uyumakta olan karısı uykusundan sıçrayıp uyandı, oturdu. Meşhedi Hasan ahırdan böğürmeye başlamışn. Bayelliler ellerinde sopalarıyla hücum ettiler. Bayelliler halatlarını atıp bıçaklarını çekmeden, Puruslular telin üstünden atlayıp ahırın arkasına, oradan da Meşhedi Hasan'ın damına geçtiler. İslam bağırdı:

"Yakalayın kaçmasınlar!"

Erkekler bağırarak ileri atıldı, Meşhedi Hasan'ın karısı korku içinde çığlık attı. Erkekler damın ardına ulaşamadan Puruslular

kendilerini Erbabi Bağı'na attılar. Bayelliler duvarın dibine varasıya Puruslular rüzgâr gibi Bayel'den çıkıp gözden kayboldular. Kethüda lambayla dışarı çıktı ve erkekleri ellerinde sopalar, damlarda gördü. Hızla geldi ve karşısında beliriveren İslam'a telaşla sordu:

"Ne oldu, ne var Meşhedi İslam?" dedi. Islam:

"Hiç, hiç... Puruslular gelmiş Meşhedi Hasan'ı çalıp götürmeye."

BÖLÜM: 13

Güneş doğunca İslam yonca dolu arabasıyla Erbabi Bağı'nın arkasında belirdi ve havuzun yanına geldi. Abbas'ın kız kardeşi siyah musalla taşının yanında oturmuş, kapkacağı sudan geçiriyordu. Hafif bir rüzgâr esti, yoncaların yapraklarını kımıldattı. Islam arabadan kovaları indirip havuzun suyuyla doldurdu, atın önüne koydu. At suyu içmeye başladı. İslam'ın kara keçisi başını pencereden çıkarıp baktı ve yeniden içeri girdi. İslam kovayı arabanın altına astı, sonra da tekerin üstüne sıkışmış bir kucak taze yoncayı aldı, çuvala sokuşturdu, aşağı indi. İlk sokağı geçip Meşhedi Hasan'ın evine geldi. Meşhedi Hasan'ın karısı ahırın damında oturmuş, yüzünü örtmüş uyuyordu. İslam ahırın kapısını açtı, yoncaları içeri koyup geri döndü. Meşhedi Baba'nın uykudan yeni uyanmış olan ineğinin sesi işitiliyordu uzaktan.

BÖLÜM: 14

Akşam olunca İslam boş arabasıyla Erbabi Bağı'nın arkasında belirdi ve havuzun yanına geldi. Kadınlar Baba Ali'nin evinin karşısına oturmuşlardı. Meşhedi Safer'in oğlu uzun bir sopayla bir kuş ölüsünü havuzdan çekip çıkarmaktaydı. İslam, arabasını evinin önüne çekti, kara keçi dışarı çıktı, İslam'ı gördü, sonra arabaya baktı, atın önünden geçip uzaklaştı. At, haşını aşağı indirdi ve gözlerini yumdu. İslam, arabanın altındaki boş kovayı çıkardı, havuzun yanına gidip doldurdu. İlk sokağı geçip Meşhedi Hasan'ın evine geldi. Meşhedi Hasan'ın karısı, ahırın damında oturmuş yüzünü örtmüş, uyuyordu. İslam ahırın kapısını açtı, içeri girdi. Yavaş yavaş esen soğuk bir rüzgâr, yorgun ineğin böğürtülerini dışarı taşıyordu.

BÖLÜM: 15

İslam, Kethüda, Meşhedi Cabbar, Abbas ve Moserha kabristanda taştan aslan heykelinin dibinde oturmaktaydı. Kethüda:

"Şimdi ne yapacağız?" dedi. Abbas:

"Bir şey yapmamız lazım" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Artık benim söyleyecek bir şeyim yok" dedi. İslam:

"Konuşmaya yelteniyorsun, inek sesi geliyor adamdan" dedi. Moserha:

"İneklerin dilini ne kadar çabuk öğrenmiş" dedi. Kethüda ters ters baktı, Moserha sustu ve geri çekildi. Meşhedi Cabbar:

"Durmadan yonca ve kuru ot yiyor" dedi. İsmail:

"Midesini, bağırsaklarını yırtıp parçalayacak diye korkuyorum" dedi. Kethüda bir kez daha öksürdü ve:

"Ne yapacağız İslam?" dedi. İslam:

"Şehre götürelim." İsmail:

"Götürüp ne yapacağız peki?" dedi. İslam:

"Hastaneye götürmemiz lazım, bizim elimizden bir şey gelmiyor, onlar bir çaresini bulur, inek olmadığını anlatırlar ona" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Neyle götürelim?" dedi. İslam:

"Arabayla" dedi. Moserha:

"Onu arabaya bindiremeyiz, bir inek gibi davranıyor, nasıl bindireceğiz arabaya?" dedi. İslam döndü ve Moserha'ya:

"Eğer arabaya bindiremezsek o zaman yayan götürürüz" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Diyelim şehre götürdük onu, ya hastane kabul etmezse, o zaman ne yapacağız?" dedi. İsmail güldü ve:

"Doğru diyor, eğer inekleri kabul etmiyoruz derlerse ne yapacağız?" dedi. Kethüda:

"Meşhedi İslam daha iyi bilir, o ne derse onu yapmamız lazım" dedi. Meşhedi Cabbar öksürdü ve:

"Eğer kabul etmezlerse geri döner geliriz" dedi. Kethüda:

"Sen ne diyorsun Islam?" dedi. İslam:

"Evet, üçümüz şehre götürelim onu" dedi. Kethüda:

"Hangi üçümüz?" dedi. İsmail:

"Onu zapt edebilecek üç kişi" dedi. İslam:

"Meşhedi Baba'nın arası iyi değil onunla, o gelmesin" dedi. Kethüda:

"Meşhedi Baba gelmesin" dedi. Abbas:

"Gelecek olanları söyle" dedi. İslam:

"Ben, Kethüda ve Meşhedi Cabbar üçümüz götürelim" dedi. Kethüda düşündü ve:

"Ben geliyorum, sen ne diyorsun Meşhedi Cabbar, geliyor musun sen de?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Tabii ki geliyorum. Meşhedi Hasan'ın eşi de bizim eve gelir, karım yalnız kalmamış olur" dedi. Abbas:

"Doğru diyorsun, yeni gelini yalnız bırakmamak lazım" dedi. Kethüda:

"Mesele halloldu o zaman" dedi. İslam:

"O zaman kalkın gidip üç halat bulalım, hava kararınca işimize bakalım" dedi. Kethüda:

"Pekâlâ, hava kararınca ahırın önüne gelelim" dedi. Meşhedi Cabbar öksürdü, ayağa kalktı, diğerleri de kalktı. Güneş henüz batmamıştı, havanın kararmasına daha çok vardı.

BÖLÜM: 16

Hava kararınca üç Bayelli adam evlerinden çıktılar, halatlarını sırtlarına atmış, azıklarını yanlarına almışlardı. Meşhedi Hasan'ın evinin önüne geldiklerinde karanlıkta birbirlerini buldular. İslam:

"Geldiniz mi?" dedi. O da:

"Evet geldim" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ben de geldim" dedi. İslam dönüp Meşhedi Cabbar'a sordu:

"Karısına söyledin mi?" Meşhedi Cabbar:

"Evet, kararlaştırdığımız gibi biz Meşhedi Hasan'ı götürünce karısı da bizim eve gidecek" dedi. İslam:

"O halde her şey yolunda, öyle değil mi?" dedi. Meşhedi Hasan'ın eşi pencereyi açtı ve elinde lambasıyla ahırın damına geldi. Kethüda:

"Meşhedi'ni götürüyoruz" dedi. Meşhedi Hasan'ın eşi hıçkırmaya başladı ve dama oturdu. İslam:

"İçeri girelim" dedi. Meşhedi Cabbar ahırın kapısını açtı, üçü de ihtiyatla içeri girdi. Meşhedi Hasan'ın eşi, oturduğu yerden elindeki lambayı damdaki delikten aşağı uzattı. Lambanın ışığı ortalığı aydınlatınca Meşhedi Hasan'ın samanlığın önünde uykuya dalmış olduğunu gördüler.

BÖLÜM: 17

Karanlıkta üç adam iple bağladıkları ineği çeke çeke vadinin derinliklerinden yola doğru götürüyorlardı. Biri önden gidip ipi çekiyor, diğer ikisi de itiyordu. İnek, ufak cüssesiyle onlara mukavemet ediyor, yoruyordu onları. Üç Puruslu bıçakları bellerinde, köyün tepesinden, eğilmiş, onları izliyordu.

BÖLÜM: 18

Günbatımına doğru İslam, Kethüda ve Meşhedi Cabbar Bayel'e döndü, köyün içinden tef sesi geliyordu. Erkekler havuzun yanına oturmuş, tütün çubuklarını tüttürüyorlardı. Meşhedi Baba onları görünce ayağa kalktı, gelip İslam'a:

"Nerede kaldın Meşhedi İslam? Koş, koş sazını al, Abbas'ın evine git" dedi. İslam:

"Sazımı alıp ne diye Abbas'ın evine gideceğim?" dedi. Meşhedi Baba:

"İsmail'in düğünü var, Abbas'ın kız kardeşi ile evleniyor" dedi. İslam:

"Benim işim var, çok işim var, uykum geldi" dedi. Meşhedi Baba şaşkınlıkla sordu:

"Ne, saz çalmak istemiyor musun yani?" Sonra, "Biliyorsun damatla geline uğur getirir" dedi. İslam:

"Biliyorum ama saz çalmayacağım" dedi. Meşhedi Baba, İslam'ın peşinden birkaç adım gitti, sonra dönüp arkasına baktı. Kethüda ve Meşhedi Cabbar birbirlerinden ayrılıp evlerine doğru gittiler. Meşhedi Baba:

"Eee Hasan'dan ne haber?" dedi. İslam:

"Meşhedi Hasan? Şehre varmadan..." dedi ama sözünün devamını getirmedi, evine gitti. Uzandı, sandık odasının küçük penceresinden komşusunun damına baktı durdu. İslam'ın kara keçisi sandık odasından dışarı çıktı, İslam'a baktı ve pencereden dışarı atladı. Papah söğüdün altında oturuyordu, kalkıp keçiyle beraber cemaatin ortasından geçip sessiz ve tenha ilk sokağa girdi. Sokakta yalnızca Meşhedi Hasan'ın eşinin ağlayışları duyuluyordu. Kadın, lambasını yakmış, ahırın damında yapayalnız oturuyordu. Tef sesleri, alkışlar gittikçe yaklaşıyor, hızlanıyordu ve ahırın derinliklerinden bir inek böğürtüsü yükseliyordu.

Beşinci Hikâye

BÖLÜM: 1

Abbas, Settar, Meşhedi Rahim ve Mir Hamza vedalaşıp Hatunabad'dan ayrıldıklarında vakit öğleni epey geçmişti. Güneş buğdaylara vuruyordu. Abbas, güneş gözlerine vurmasın diye başını eğip ayaklarının ucuna basarak Bayel'e doğru yürüyordu. Yüz adım atmamıştı ki birinin kesik kesik nefes alarak, yavaşça arkasından geldiğini fark etti. Kendi kendine, "Bu da kim böyle peşimden gelen?" diye düşündü, durdu ve arkasını döndü birden. İri, tüylü bir köpek ağzını açmış, şefkat dolu gözlerle durmuş, kendisine bakıyor, kuyruğunu sallıyordu. Abbas elindeki sopayı gösterip bağırdı:

"Hoşt hoşt!" Köpek dönüp Hatunabad'a baktı ve yeniden kuyruğunu sallamaya başladı. Abbas biraz yaklaştı, köpeğin tüyleri yer yer dökülmüş, boynunda büyük yaralar açılmıştı. Kocalmış olmasına rağmen dişleri sağlam ve güçlüydü. Parlak, iri gözleriyle kendisine bakıyordu. Abbas köpeğin kulağından tutup başını Hatunabad'a doğru çevirdi ve elindeki sopayla sırtına vurup:

"Hoşt hoşt!" dedi ve yola koyuldu. Yüz adım atmamıştı ki dönüp bir daha arkasına baktı; tüylü, yavaş yavaş, peşi sıra geliyordu. Abbas durdu, köpek de durdu. Abbas elindeki sopayı sallayıp bağırdı:

"Hoşt hoşt!" Köpek döndü, birkaç adım geriledi ve oturup Abbas'a bakmaya başladı. Abbas:

"Ne var, ne bakıyorsun?" dedi. Köpek yaklaşıp oturdu. Abbas:

"Gel gel!" dedi. Köpek koşa koşa geldi, kuyruğunu salladı ve Abbas'ın birkaç adım ilerisinde durdu, önce Abbas'a ihtiyatla baktı. Abbas gülünce köpek de başını yere koyup kuyruğunu ortalığı tozutarak hızlı hızlı sallamaya başladı. Abbas gidip ayağını köpeğin başına koydu ve:

"Ne istiyorsun ha söyle bakalım?" dedi. Köpek gözlerini kapattı, hırladı. Abbas:

"Niye böyle yapıyorsun kerata?" dedi. Köpek kuyruğunu yere vurdu, bahçe duvarının öbür tarafından Hatunabadlı birinin başı

göründü, adam duvarın üstünden Abbas'a baktı ve güldü. Abbas:

"Bu pire torbası da kimin?" dedi. Hatunabadlı:

"Kimsenin" dedi. Abbas:

"O zaman ne diye böyle yapıyor, derdi ne bunun?" dedi. Hatunabadlı güldü ve:

"Sahibinin peşinden gidiyor. Bir yıl birkaç ay önce Mir Hamza başından attı, bu zavallı da başı boşluktan usanmış, birine yamanmaya çalışıyor" dedi. Abbas, köpeğin başını iki elinin arasına alıp:

"Mir Hamza niye başından attı bunu?" dedi. Hatunabadlı:

"Yaralanınca hızlı koşamaz oldu" dedi. Abbas:

"Nasıl yaralandı?" dedi. Hatunabadlı:

"Bir gece Hatunabad'a birkaç Purüslu gelmiş, aylak aylak dolanıyorlardı, Mir Hamza onları yakalasın diye bunu göndermiş. O insafsız, bıçağıyla, zavallıyı boynundan yaralayıp tüymüş. Abbas:

"Mir Hamza da bunu kapı dışarı etmiş, öyle mi?" dedi. Hatunabadlı:

"Evet, kimse de sahip çıkmadı sonra" dedi. Köpek serilip oturmuş, çenesini yere yapıştırmıştı. Gözlerini açıp düşüncelere dalmış olan Abbas'a bakıyordu. Hatunabadlı:

"Eğer sevdiysen sahiplen, al götür Bayel'e" dedi. Abbas:

"Götürüp ne yapayım?" dedi. Hatunabadlı:

"Götür bak" dedi. Abbas:

"Bayel'in köpekleri bunu yaşatmaz diye korkuyorum" dedi. Hatunabadlı:

"Köpekler dokunmaz, sen insanları düşün, baktın barındırmıyorlar salıverirsin, kendisi döner gelir buraya" dedi. Güldü ve duvarın ardında kayboldu. Abbas yola koyuldu, köpek de kalkıp peşine düştü. Abbas durup bağırdı:

"Hoşt hoşt!" Köpek çenesini yere koydu ve izledi. Abbas:

"Kalk, kalk da yola düş madem, fırla!" dedi. Yan yana yürümeye başladılar. Şur'a vardıklarında günbatımına bir şey kalmamıştı. Abbas büyük bir taşın üstüne oturup bir şeyler yemek üzere çıkınını açtı. Hatunabadlı köpek de gidip bir tümseğe oturdu, gözlerini Bayel'e dikti.

BÖLÜM: 2

Bayel'e yaklaşınca Hatunabadlı durup ihtiyatla Abbas'a baktı. Abbas:

"Ne var?" dedi. Karşıdan kendilerine doğru gelmekte olan Papah'ın nefes alıp verişleri duyuldu. Abbas:

"Korkma, sana ilişmez" dedi. İkisi de durup beklemeye başladılar. Papah yaklaştı, Abbas'a birkaç adım kala durdu, hayretle Abbas'a ve Hatunabadlı'ya baktı. Abbas:

"Korkma, bu yeni geldi, sana bir şey yapmaz, yola düşün bakalım, yallah!" dedi. Papah dönüp hızla Bayel'e doğru koşmaya başladı. Abbas'la Hatunabadlı yan yana yola koyuldular, Bayel'e vardıklarında güneş batmıştı. Bayel'in köpekleri Erbabi Bağı'nın duvarının üstüne dizilmişlerdi. En önde de Papah vardı. Hatunabadlı durupyan yana oturmuş bekleyen köpeklere korkuyla baktı. Abbas:

"Gel, seninle işleri olmaz" dedi. Hatunabadlı Abbas'ın yanında köye girdi. Sokağın başına gelmişlerdi ki İslam'ın kara keçisi çıktı önlerine ve yeni gelene dikkatle baktı. Abbas ve Hatunabadlı havuzun yanına, Baba Ali'nin evinin önüne geldiler. Erkekler toplanmış hasbıhal ediyorlardı, odunların üstüne oturmuş olan Meşhedi Baba Abbas'ı gördü:

"Meşhedi Abbas gelmiş" dedi. Erkekler dönüp Abbas'a baktı. Meşhedi Cabbar:

"Ötekine bakın" dedi. Moserha:

"Köpeğe, köpeğe!" dedi. İsmail kalkıp onlara doğru gitti:

"Bunu nereden bulup getirdin Abbas?" dedi. Abbas erkeklerin önüne geldi, Hatunabadlı da. Abbas:

"Hatunabad'dan getirdim" dedi. Abdullah:

"Bayel'de boğaz ortağı azdı bir de bunu mu getirdin?" dedi. Abbas:

"Peşimi bırakmadı, ne yaptıysam olmadı, beni takip etti" dedi. Meşhedi Baba eğilip Hatunabadlı'nın gözlerine baktı ve:

"Bu geçen yıl Pursuluların deştiği hayvan değil mi?" dedi. Abbas:

"Evet, ta kendisi" dedi. Meşhedi Baba:

"Mir Hamza'nındı, değil mi?" dedi. Abbas:

"Evet onunmuş" dedi. Meşhedi Baba:

"Boşuna getirmişsin, bir işe yaramaz bu" dedi. Abdullah:

"Köyün içinde mi bırakacaksın bunu?" dedi. Abbas:

"Yok, kendi evime götüreceğim" dedi. Baba Ali başını pencereden çıkarıp:

"Bu kıl kuyruğun yerine Hatunabad'dan bir kadın getirseydin de bir işe yarasaydı" dedi. Meşhedi Baba:

"Abbas utangaçtır, o işi teyzesinin yapması lazım, Abbas gidip anca işe yaramaz köpekleri getirir Bayel'e" dedi. Moserha:

"İyi yapmışsın, bunu götürelim de geceleri ölülere mukayyet olsun" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Başkasının işine karışma sen ufaklık" dedi. İsmail:

"Lafazanlık etme!" dedi. Moserha utandı, odunların arkasına gitti. Abdullah:

"Faydasız bir iş görmüşsün Abbas" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, boşuna getirmişsin bunu" dedi. Abbas:

"Kabahat işlemedik ya, eğer bakmak istemezsek döner gider Hatunabad'a" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Papah'la öbür köpekler bırakırlar mı bunu?" dedi. Abbas:

"Bunun onlarla bir alıp veremediği yok. Eğer siz bırakırsanız..." dedi. İsmail:

"Şimdiki duruma ne bakıyorsun, birkaç gün geçsin hele, derisini yuzerler bunun" dedi. Kethüda yeni gelmişti, gelip odunların üstüne oturdu ve:

"Hediye mi getirdin Abbas?" dedi. Abbas, Ali'nin yanına bağdaş kurup oturdu ve:

"Bu hesapta olmayan talihsiz bana yapıştı kaldı, peşimi bırakmadı" dedi. Baba Ali başını pencereden dışarı uzattı:

"Kethüda bunların işi gücü yok, iyisi mi bir işe yarayalım da Abbas'ı evlendirelim, belki kafası bir şeyle meşgul olmuş olur" dedi. Kethüda:

"İnşallah kışın o işi halledeceğiz" dedi ve gözlerini köpeğe dikti:

"Bu Mir Hamza'nınki değil mi?" dedi. Abbas:

"Evet, onunki" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu geldi, Kethüda'nın yanına oturdu. Kethüda:

"Kocamış hem de çok kocamış" dedi. Abbas:

"Dişleri sağlam, baksanıza" dedi. Köpeğin başını tutup yukarı kaldırdı, ağzını açtı ve dişlerini gösterdi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Dişler gençlik emaresi sayılmaz, Meşhedi Baba'nın da dişleri var, ağzını açsana Meşhedi Baba" dedi. Meşhedi Baba'nın çenesini tutup ağzını açtı. Moserha odunların arkasında yüksek sesle güldü. Kethuda:

"Abbas sen en iyisi hemen şimdi yolla gitsin bunu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Doğru diyor Abbas, ona bakacak durumumuz yok" dedi. Kethüda:

"Bir bönlük de var sanki hayvanda" dedi. Meşhedi Cabbar:

"İşi bitmiş bunun, güçten takatten da düşmüş" dedi. İsmail:

"Her şeyi bir yana bırak, teyzen bunu hayatta eve almaz!" dedi. Kethüda:

"Hadi bakalım şimdi bu mundar köpeği nasıl geri yollayacağız?" dedi. Abbas ayağa kalktı, diğerleri de kalktılar, köyün dışına doğru yürümeye başladılar. Vadiye geldiklerinde Meşhedi Safer'in oğlu:

"Başına sıkı bir tekme at, def et gitsin" dedi. Abbas:

"Neden vurayım, ne yaptı ki?" dedi. Hatunabadlı'yı kulağından tuttu, birkaç adım ileri götürdü, başını Hatunabad'a çevirdi ve:

"Hoşt hoşt hoşt!" dedi. Köpek birkaç adım gidip durdu. Abbas bağırdı:

"Hoşt!" Meşhedi Cabbar:

"Çok yüzsüz bu!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bir tekme işini bitirir" dedi. Kethüda:

"Günahtır, zavallı hayvana ne diye vursun?" dedi. Hava kararmıştı, Hatunabadlı her yüz adımda bir durup dönüyor, arkasında bıraktıklarına bakıyordu. Derken İslam çıkageldi. Kethüda:

"Meşhedi Islam geç kaldın" dedi. İslam:

"Ne oldu ki?" dedi. Kethüda:

"Abbas Hatunabad'a gitmişti, kocamış bir köpek getirmiş yanında, onu geri yollamaya uğraşıyorduk" dedi. İslam, Hatunabadlı'ya baktı ve:

"O kadar da kocamamış" dedi. Meşhedi Baba, Meşhedi Cabbar, Moserha ve Meşhedi Safer'in oğlu ileri atılıp bağırdılar:

"Hoşt hoşt!" Hatunabadlı korku içinde karanlığın içine attı kendini. Bayelliler, arkasından gülüyorlardı.

BÖLÜM: 3

Abbas sabah erkenden uyandığında teyzesi dışarı çıkıp havuz başına gitmişti. Abbas, öğlen yemek çıkınını alıp dışarı çıktı. Islam da dışarı çıkmıştı, arabasıyla uğraşıyordu. Abbas:

"Meşhedi Islam erken kalkmışsın?" dedi. İslam:

"Sabaha kadar uyumadım" dedi. Abbas:

"Niye uyumadın?" dedi. İslam:

"Sabaha kadar köpekler havladı, bırakmadılar ki uyuyayım" dedi. Abbas:

"Bir şey mi vardı?" dedi. İslam: .

"Yok, üç dört kere uyandım, bütün köyü dolandım, hiçbir şey yoktu. Köpekler bahçe duvarının üstüne dizilmiş, çöle doğru dönüp oturmuş, havlıyorlardı" dedi. Abbas:

"Ben hiç uyanmadım, yorgundum. Öylece düşüp kalmışım" dedi. İslam:

"Ne mutlu sana" dedi. Abbas yola düşüp tarlaya doğru gitti, Bayel'den çıkınca Şur'un etrafındaki beyaz tepeler, üzerlerine vuran güneşle aydınlandı. Abbas başı önünde yürüyordu, yüz adım gitmemişti ki birinin kesik kesik nefes alarak peşinden gelmekte olduğunu hissetti. "Bu da kim peşimden gelen?" diye düşündü ve döndü. Hatunabadlı arkasında durmuş, korkulu, müşfik gözlerle kendisine bakıyor, kuyruğunu sallıyordu. Abbas durdu ve:

"Gitmedin mi?" dedi. Hatunabadlı kuyruğunu salladı, çenesini yere yanaştırdı. Abbas yaklaşıp Hatunabadlı'nın kulaklarına yapıştı, başını yukarı kaldırdı, gözlerine baktı. Hatunabadlı tüylü kuyruğunu yere vurarak ortalığı toz duman içinde bıraktı. Abbas:

"Ne istiyorsun, ne diye dönmüyorsun, benimle mi kalmak istiyorsun?" dedi. Hatunabadlı başını yere koydu ve Abbas'ın ayakkabılarını yaladı. Abbas:

"Kalk, kalk gidelim, geç oldu kuçu kuçu!" dedi. İkisi yan yana uzun adımlarla tarlaya doğru yola düştüler.

BÖLÜM: 4

Günbatımı yönünden Bayel'e girdiler, Erbabi Bağı'na yaklaştıklarında Hatunabadlı durup korkuyla karşıya baktı. Abbas:

"Yürü hadi, hadi!" dedi. Papah'ın nefes alıp verişleri duyuldu, gelip karşılarında durdu Papah. Abbas:

"Korkma kuçu kuçu!" dedi. Papah dönüp köye doğru koştu, Abbas'la Hatunabadlı havuzun yanına geldi, Bayel'in köpekleri İslam'ın evinin önüne dizilip yeni geleni izlediler. Abbas:

"Kuçu kuçu, gel, gel gidelim. Şimdi sırası değil!" dedi. Baba Ali'nin evine vardıklarında erkeklerin odunların üstüne oturup laf ladıklarını gördüler. Meşhedi Baba:

"Abbas, yine mi getirdin bunu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Azıtamadın mı?" diye sordu. Moserha:

"Abbas çok sevdi bunu" dedi. İsmail:

"Abbas ne yapmak niyetindesin?" dedi. Abbas yaklaşıp:

"Evime götüreceğim, kendim bakacağım" dedi. Meşhedi Baba:

"Madem öyle istiyorsun, götür bak" dedi. Abdullah:

"Meşhedi Baba, sen istemez misin bunu, senin olsun" dedi. Abbas:

"Hayır, kimseye vermem onu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Bana bile mi?" dedi. Abbas:

"Sana bile" dedi. Abdullah:

"Peki ya bana?" dedi. Abbas:

"Hiç kimseye, kimseye vermem" dedi. İsmail:

"Bana da vermezsin, öyle mi?" dedi. Abbas:

"Evet sana da vermem" dedi. Kethüda yeni gelmişti:

"Mesele nedir, ne diye tartışıyorsunuz?" dedi. Baba Ali başını, evinin küçük penceresinden çıkarıp:

"Abbas, Hatunabadlı'nın fiyatını yükseltti Kethüda, onu satıp bir karı alacak kendine!" dedi. Moserha odunların arkasında gidip güldü. Kethüda:

"Abbas kimseye kulak asma, madem sevdin, al götür evine" dedi. İsmail:

"Ne diyorsun Kethüda, söyle de çıkarıp götürsün bu köyden onu!" dedi. Abbas:

"Artık kimsenin sözüne kulak asmayacağım, kimseyi dinlemeyeceğim" dedi. Baba Ali başını yine pencereden dışarı uzattı:

"Demedim mi Kethüda, Meşhedi Baba'ya ona göz kulak olmasını söylememiş miydim!" dedi. Abbas dönüp Hatunabadlı'nın yanına gitti, köpek erkeklerin arkasında durmuş, Bayel'in, siyah musalla taşının yanına dizilmiş köpeklerine bakıyordu.

BÖLÜM: 5

Alçak duvarın ardından bir duman yükseliyor, Abbas'ın teyzesi buğday lapası pişiriyordu, başını kaldırıp şaşkınlık içinde baktı ve bağırdı:

"Ne yapıyorsun Abbas, nereye götürüyorsun onu?" dedi. Telaşla duvarın öbür tarafına atladı, elinde büyük bir tahta kaşık vardı, kaşığın üstüne ezilmiş buğday taneleri yapışmıştı. Abbas:

"Bir şey yok, bu Hatunabadlı'yı aldım" dedi. Teyze:

"Ne! Aldın mı, bir de para mı verdin buna?" dedi. Abbas:

"Hayır, satın almadım, Mir Hamza'dan bir şey istemiştim bunu verdi bana" dedi. Teyze:

"Sen de kabul mü ettin?" dedi. Abbas:

"Hayır, kabul etmedim, çok hoşuma gitti bu" dedi. Teyze:

"Bırak, bırak gitsin" dedi. Abbas:

"Bırakayım mı?" Teyze:

"Evet, bırak gitsin, temiz olduğunu ne biliyorsun?" dedi. Abbas:

"Asla bırakmam onu!" dedi. Teyze:

"O halde ben de Hezevan'a, oğlumun yanına dönerim" dedi. Abbas:

"Hayır bırakmam gidesin" dedi. Teyze:

"Ya o, ya ben!" dedi. Abbas:

"Böyle tatsız sözler etme teyze, bu senin yerini almaya gelmedi ya!" dedi. Teyze:

"O zaman sen bilirsin, git düşün!" dedi. Abbas ve Hatunabadlı bahçeye gittiler, teyze duvarın öbür tarafına geçti. Tandırdan, ateşe yeni attığı odunların kalın dumanı çıkıp yukarı doğru yükseldi.

BÖLÜM: 6

Daha gün doğmadan Hatunabadlı ve Abbas tarlaya doğru giderken Meşhedi Safer'in oğlu çıkıverdi karşılarına, gelip Abbas'a:

"Tarlaya mı gidiyorsun?" dedi. Abbas:

"Evet, tarlaya gidiyorum" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Arkadaş bulmuşsun kendine" dedi. Abbas:

"Evet, pek çoğundan iyi" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evet, sana da ne kadar benziyor" dedi. Abbas:

"Doğru, Allah'a şükür ki sana benzemiyor, yoksa ya başını taşla ezmem ya da havuza atmam gerekecekti" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bir şey söylemek istiyorum sana Abbas" dedi. Abbas:

"Söyle!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bence bu Hatunabadlı'ya çok yüz verme, eğer çok yüz bulup arsızlaşırsa ona yapacağımı bilirim ben, yabancı kopeklerden pek hazzetmiyorum!" dedi. Abbas:

"Eyvallah!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Demek istediğimi anladın mı?" dedi. Abbas:

"Evet, anladım, ben de sana bir şey söylemek istiyorum, yürü git Meşhedi Safer'e de ki oğlunun diline mukayyet olsun da, velet fazla yüz bulup milletin işine burnunu sokmasın! Bayel'de adına Abbas derler biri var, gelip onun dilini koparır, Hatunabad'dan getirdiği bir yabancı köpeğin önüne atar!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Eyvallah!" dedi. Abbas:

"Demek istediğimi anladın mı?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bak ne diyeceğim, sana bir hafta, tam bir hafta mühlet veriyorum ya..." İslam at arabasıyla gelip yanlarında durdu, aşağı zıpladı:

"Ne var, ne oluyor?" dedi. Abbas:

"Bir şey yok" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu güldü ve:

"Arkadaşımın halini hatırını soruyordum" dedi. İslam Abbas'a:

"Atla gidelim" dedi. Abbas arabaya binip İslam'ın yanına oturdu, İslam atı sürdü, araba yola koyuldu. Hatunabadlı da arabanın arkasından gelmekteydi. Erbabi Bağı'nın köşesinden döndükleri sıra Hatunabadlı'nın inlitisi duyuldu, keskin bir taş isabet etmişti ayağına. Meşhedi Safer'in oğlu havuzun yanından ok gibi fırlayıp gitti.

BÖLÜM: 7

Abbas ve Hatunabadlı Bayel'e geldiler, teyze duvarın öte tarafında ateşten çıkan dumanların ortasında şile pişiriyordu, başını yukarı uzatınca Abbas'ı gördü, duvarın diğer tarafına geçti. Elinde büyük, tahta bir kaşık vardı, üstüne ezilmiş buğdaylar yapışmıştı. Teyze:

"Yine mi getirdin bunu?" dedi. Abbas:

"Evet, getirmeyecek miydim?" dedi. Teyze:

"Kaç kere söyleyeceğim mundar bu!" dedi. Abbas:

"Tamam o zaman, bırak mundar olsun!" dedi. Teyze:

"Sana başından sav gitsin demiştim" dedi. Abbas:

"Savmayacağım" dedi. Teyze:

"İyi o halde, ben Hezevan'a, oğlumun yanına döneceğim" dedi. Abbas:

"Ne zaman istersen gidebilirsin" dedi. Teyze:

"Ben gidersem İslam gibi kendi başının çaresine bakmak zorunda kalacağının farkında mısın?" dedi. Abbas:

"Artık benim için kaygılanmana gerek yok" dedi. Teyze:

"İyi o zaman, sen bilirsin, iyi düşün taşın!" dedi. Teyze durup Abbas'ın yüzüne baktı, sonra da gidip duvarın öbür tarafına geçti. Eğildi, ateşe yeni odun attı, tandırdan kalın dumanlar çıkıp yükseldi. Abbas Hatunabadlı'yla İslam'ın evine gitti, pencereyi açıp içeri girdi. Tasla lifi alıp havuza doğru gitti, kolunu sıvadı ve Hatunabadlı'yı yıkamaya girişti. Önce Papah ve İslam'ın kara keçisi sonra Bayel'in diğer köpekleri en son da Meşhedi Safer'in oğlu gelip dizildiler, Abbas'la Hatunabadlı'yı izlemeye koyuldular.

BÖLÜM: 8

Erkekler Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki küçük meydanda toplanmış, odunların üstüne oturmuşlardı. Meşhedi Cabbar:

"Ne yapalım?" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, şimdiden bir şey düşünmeliyiz onun için" dedi. Abdullah:

"Durumu günden güne daha da kötüye gidiyor" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Artık hava ısındı, tarlaya götürmüyormuş" dedi. Meşhedi Baba:

"Kendisi de bir iki saatten çok durmuyor tarlada" dedi. Abdullah:

"Her halükârda bu Hatunabadlı belasını Bayel'in başından def etmeli!" dedi. Zeynal Amca koltuk değnekleriyle gelip odunların yanına oturdu:

"Gidip söyleyelim, bıraksın onu" dedi. Moserha odunların öbür tarafında gülmekten katılıyordu. Meşhedi Cabbar:

"Bırakmıyor, başka bir şey düşünmek lazım" dedi. Abdullah:

"Satsa ben alırdım" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Kim parasını çöpe atmak ister yahu! En azından ben istemem!" dedi. Meşhedi Cabbar Kethüda'ya dönüp:

"Sen ne diyorsun Kethüda?" dedi. Kethüda İslam'a dönüp:

"Ben ne bileyim? İslam ne derse kabulüm" dedi. İslam kaşlarını çatmıştı:

"İşine karışmayın onun, mademki Abbas bu köpeği sevmiş, bırakın mutlu olsun" dedi. Meşhedi Cabbar ve Meşhedi Baba beraber:

"Ne, işine karışmayalım mı?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu, Meşhedi Cabbar ve Meşhedi Baba'ya:

"Pekâlâ, ben söyleyeyim ne yapacağımızı" dedi. İslam kalkıp gitti. Zeynal Amca da koltuk değnekleriyle kalkıp alemhaneye doğru yürümeye başladı, ezan vakti gelmişti.

BÖLÜM: 9

Abbas Hatunabadlı'yı odaya götürüp pencerenin önünü işaret etti ona. Teyze lambayı yakmış, odanın öbür ucunda oturuyordu. Abbas akşam yemeğini raftan aldı ve yine pencerenin önüne geldi, şilenin yarısını yiyip kalanını Hatunabadlı'nın önüne koydu. Teyze:

"Sonunda eve de mi getirdin?" dedi. Abbas:

"Şimdi yıkadım" dedi. Teyze:

"Ne kadar yıkarsan yıka, mundar, temiz değil" dedi. Abbas:

"Ne yaparsam mundar olmaktan çıkar, götürüp kafasını bir taşla ezsem o zaman temizlenir mi ?" dedi. Akşam yemeklerini yedikten sonra Abbas'la Hatunabadlı dama çıktı, teyze yatmak üzere yerinden kalktı, başını damdaki delikten çıkarıp dışarıya baktı. Abbas uyumuştu, Hatunabadlı başında bekliyor, yıldızlara bakıyordu.

BÖLÜM: 10

İsmail, Meşhedi Baba, Abdullah, Meşhedi Cabbar, Moserha, Meşhedi Safer'in oğlu ve teyze Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki küçük meydanda odunların yanına oturmuşlardı. Meşhedi Safer'in oğlu teyzeye:

"Ne âlemde?" dedi. Teyze:

"Bildiğiniz gibi, işi gücü bıraktı, köpeğiyle bozdu kafayı" dedi. Abdullah:

"Tarlaya da mı gitmiyor?" dedi. Teyze:

"Bir haftadan çok oldu gitmeyeli" dedi. Meşhedi Baba:

"Başına belayı aldı" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Başına bela alıp almaması umrumda değil benim, benim asıl derdim o köpek, görecek gözüm yok onu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ben de hiç hoşlanmıyorum ondan" dedi. Teyze:

"Mundar da! Dama üç beş hasır serdim, çaresiz orada namaz kılıyor, orada yatıp kalkıyorum" dedi. İsmail:

"Ne derseniz deyin, bu köpeğin şerrinden kurtulmak hem Bayel'in hem Abbas'ın hayrına!" dedi. Moserha:

"Bugün Abbas beni gördü ve gündüzleri köpeğine göz kulak olmamı istedi" dedi. Meşhedi Baba:

"Başıboş bir köpek için amele bulmak derdine mi düştü?" dedi. İsmail:

"Tövbe ya Rabbi, aklı başından gitmiş" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Önceden de aklı pek başında değildi ya!" dedi. Meşhedi Cabbar, Meşhedi Safer'in oğluna: "İyi de, söyle bakalım ne yapmak lazım?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu ortaya oturdu, diğerleri etrafında halka oldular, pür dikkat dinlemeye koyuldular onu. Meşhedi Safer'in oğlu İsmail'e:

"İlk iş senin" dedi.

İslam yonca dolu arabasıyla çıkageldi, kalabalığın karşısında durup onlara baktı:

"Ne yapıyorsunuz? Abbas'ın misafirinin icabına bakma planları mı kuruyorsunuz?" dedi.

BÖLÜM: 11

Öğlene doğru Abbas, Hatunabadlı'yı havuzun başına götürmüş yıkıyordu ki İsmail geldi. Abbas:

"Senin bu vakitte ne işin var köyde İsmail?" dedi. İsmail:

"Ya sen ne arıyorsun burada, senin işin ne, niye tarlaya gitmedin?" dedi. Abbas:

"Bu hayvancağızı yıkıyorum" dedi. İsmail:

"İşini gücü boşlamışsın, bütün vaktini bu köpekle geçiriyorsun" dedi. Abbas:

"Ne yapayım, ben bakmasam kim bakacak buna, teyzem ilgilenmiyor" dedi. İsmail:

"Peki akşama kadar biter mi işin?" dedi. Abbas:

"Evet, erkenden bitiririm" dedi. İsmail:

"İyi o zaman, akşam bize gel, kız kardeşin de teyzene haber vermeye gitti. Gelir misin?" dedi. Abbas:

"Bunu ne yapayım peki?" dedi. İsmail:

"Dışarı bırak, gel" dedi. Abbas:

"Olmaz, bırakamam, bütün Bayel diş bilemiş buna, fırsatını buldukları anda başına bir bela getirecekler" dedi. İsmail:

"O zaman avluya koy, kapıyı kapat, öyle gel" dedi. Abbas Hatunabadlı'nın kulaklarını yıkıyordu:

"İyi fikir, öyle yapayım" dedi. Moserha köye yeni varmıştı, gelip Abbas'ın yanına oturdu ve Hatunabadlı'nın diğer kulağını yıkamaya girişti.

BÖLÜM: 12

Akşam olunca Abbas, Ismail'in evine gitti. Kız kardeşi, alçak duvarın ardında ortalığı dumana vermiş şile pişiriyordu. Abbas'ın geldiğini görünce duvarın bu tarafına geçti, elinde büyük tahta bir kaşık vardı, üstüne ezilmiş buğdaylar yapışmıştı. Kız kardeşi:

"Sana bir şey diyeceğim Abbas" dedi. Abbas:

"Peki de bakalım" dedi. Kız kardeşi:

"Erkeklerin senden istediği her şeyi kabul et" dedi. Abbas:

"Erkekler ne isteyecekler ki benden?" dedi. Kız kardeşi:

"Bilmem" dedi. Abbas:

"İsmail sana bir şey çıtlatmadı mı?" dedi. Kız kardeşi:

"Hepsi toplanıp gelmiş, seni bekliyorlar" dedi. Abbas küçük tahta kapıyı açıp içeri girdi, önce ayaklarını, sonra da başını soktu içeri. İsmail, Meşhedi Baba, Meşhedi Cabbar ve Abdullah odanın ortasındaki küçük lambanın etrafında yığılıp oturmuşlardı. İsmail:

"Geç kaldın Abbas!" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, geç kaldın!" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Başın kalabalıktı kesin" dedi. Abbas İsmail'e:

"Havanın kararmasını bekliyordum, akşam gel dememiş miydin?" dedi. Ismail:

"Evet doğru söylüyorsun, gel otur hadi" dedi. Abbas gidip Abdullah ile Meşhedi Baba'nın arasına, lambanın karşısına oturdu. Abdullah:

"Ne var ne yok?" dedi. Abbas:

"Kelhüda ve İslam yok mu?" dedi. Meşhedi Baba:

"İşleri varmış, gelmediler" dedi. Abbas:

"İyi, pekâlâ, beni niçin çağırdınız, bir şey mi var?" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, seninle konuşmak istiyoruz" dedi. Abbas:

"Ne hakkında?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hayatına bir çeki düzen vermek istiyoruz" dedi. Abbas:

"Yani ne yapmak niyetindesiniz?" dedi. Meşhedi Baba:

"Önce iki lokma bir şey yiyelim de hele, sonra konuşuruz" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Doğru, şile hazır mı İsmail?" dedi. İsmail dışarı çıkmak üzere kalktı, teyze ve Abbas'ın kız kardeşi ellerinde sofra ve şile tenceresiyle içeri girdi, gelip erkeklerin yanına oturdular, yarı açık pencereden Moserha'nın uzaklardan gelen sesi duyuluyordu.

BÖLÜM: 13

İslam, havuzun yanına oturmuş suyun içinde uyanan gölgeyi seyrediyordu ki Meşhedi Safer'in oğlu peyda oldu, duvar diplerinden yürüyerek Kethüda'nın evine doğru gitti, sağına soluna bakıp duvarın öbür tarafına atladı. Bayel sessizdi, İsmail'in evinden Meşhedi Baba'nın ve Abdullah'ın sesi geliyordu. İslam şapkasını aldı, eğildi ve sudaki koyu gölgesine baktı. Meşhedi Safer'in oğlu elinde bir kazma, duvardan yukarı atlayıp gitti, karanlığın içinde kayboldu.

BÖLÜM: 14

Kadınlar sofrayı toplayıp dışarı çıktılar, Meşhedi Baba Abbas'a:

"Abbas biz buraya, oturup konuşalım, hayatına bir çekidüzen verelim, diye geldik" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet kız kardeşin İsmail'in evine geldikten sonra sen epey zorlandın, değil mi?" dedi. Abdullah:

"Allah'tan teyzen vardı da koşu geldi yardımına" dedi. Meşhedi Baba:

"Yalnızlık seni zorladığı için de gittin Hatunabad'dan bir köpek alıp geldin Bayel'e" dedi. Abdullah:

"Doğru düzgün bir köpek olsaydı sözümüz yoktu" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Bayel'in Papah'ı senin bu Hatunabadlı'dan daha iyi!" dedi. Abdullah:

"Elbette daha iyi, bugüne kadar kimseye bir zararı dokundu mu? Dokunmadı!" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, Abbas, buraya bir şey söylemeye ve senin fikrini almaya geldik, sana bir kız bulmak istiyoruz" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Yazı beklemek de istemiyoruz, hemen bugün yarın harekete geçelim" dedi. İsmail:

"Evet Abbas, şimdi sen söyle bakalım ne düşünüyorsun, bize bir cevap ver bakalım?" dedi. Abbas başını yere eğdi ve düşünceye daldı. Meşhedi Baba ve Meşhedi Cabbar çubuklarını yaktılar, oturup Abbas'a bakmaya başladılar.

BÖLÜM: 15

Meşhedi Safer'in oğlu, Abbas'ın evine vardı, durdu. Teyze hasırların kenarından baktı ve onu görünce elinde şile tenceresiyle dışarı çıktı. İkisi beraber bahçeye, kuyruğunu sallayarak beklemekte olan Hatunabadlı'nın yanına gittiler. Teyze yaklaşıp şile tenceresini yere koydu, Hatunabadlı tencereyi iştahsızca kokladı. Teyze elinde iki kazma olan Meşhedi Safer'in oğluna baktı. Meşhedi Safer'in oğlu kazmayı götürüp köpeğin arkasına sakladı. Teyze biraz daha yaklaşıp:

"Kuçu kuçu, ye, ye!" dedi. Hatunabadlı eğildi ve şileyi yalamaya başladı. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Sen bu tarafa gel" dedi. Teyze gidip Meşhedi Safer'in oğlunun arkasında durdu. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Dışarı çık ve bekle" dedi. Teyze dışarı çıktı, duvarın öbür tarafına, toprak zemine geçti, gözünü dikip Hatunabadlı'ya bakmaya başladı. Hayvan eğilmiş tereddütle şile yiyordu, Meşhedi Safer'in oğlu bir adım daha yaklaşıp durdu. Kazmayı iki eliyle tutup yukarı kaldırdı ve şimşek hızıyla aşağı indirip Hatunabadlı'nın beline indirdi. Önce yüksek bir ses duyuldu, sanki bir ağaç devrilmişti. Sonra birden çaresiz, boğuk bir inilti patlayıverdi, ardından korkunç, tuhaf bir bağırtı koptu, bütün Bayel'i çınlattı. Teyze şaşkın ve aklı başından gitmiş vaziyette duvarın üstüne oturdu. Meşhedi Safer'in oğlu, kazmayı bir kez daha yukarı kaldırıp indirdi, bağırtıyı susturdu. Havuzun yanında oturmakta olan İslam fırlayıp kalktı,

şaşkınlık içinde Hatunabadlı'nın bağırtısının yankılarına kulak kabarttı. Bütün Bayelliler dışarı koştu, Meşhedi Safer'in oğlu kazma elinde, kendini karanlığa attı, kayboldu.

BÖLÜM: 16

Abbas avluya koşup yetiştiğinde Hatunabadlı sessiz, düşüp kalmıştı, iniltisi bile çıkmıyordu. Teyze lambayı yakıp getirdi, Abbas eğilip baktı, leşin başı şile tenceresine düşüp kalmıştı, tıpkı ortasından kırılmış bir ağaç gibi belinden ikiye katlanmıştı. Bayelliler gelip duvarın üstünde toplandılar, Meşhedi Cabbar, Meşhedi Baba, Abdullah ve Moserha bir tarafta; Kethüda ve Islam öbür taraftaydı. Bayelliler duvarın üstünden, leşin yanına oturmuş, zırıl zırıl ağlayan teyzeye ve donup kalmış vaziyette, tek tek herkesin yüzünü inceleyen Abbas'a bakıyorlardı. Kethüda yüksek sesle sordu:

"Kim yaptı bunu?" Kimse cevap vermedi, Kethüda yeniden:

"Biriniz cevap versin, bu zavallının belini kim kırdı?" dedi. İslam öksürdü ve hiçbir şey söylemedi, sessizce leşin başında durmakta olan Abbas bağırdı:

"Bu defa bu işi kimin yaptığını biliyorum ben! Bu zavallının belini kim kırdı, biliyorum! Bunun hesabını verecek, ben de onun belini kıracağım!" dedi. Bahçeden dışarı çıktı ve yıldırım gibi Kethüda'nın evine gitti, duvardan yukarı atladı ve birkaç dakika sonra elinde kazmayla göründü. Havuzun yanına geldi, Meşhedi Safer'in evine baktı. Sessiz ve karanlıktı, ilk sokağın başından koşmaya başladı. Moserha çıkagelip:

"Meşhedi Abbas, Meşhedi Abbas kaçıp Hezevan'a doğru gitti o!" dedi. Abbas ağzı köpürmüş, inleyerek köyden çıkıp vadinin yamacından Hezevan'a doğru yürümeye başladı.

BÖLÜM: 17

Kethüda Moserha'nın saçlarına yapışıp bağırdı:

"Neden söyledin, şimdi yakalayıp öldürecek onu!" dedi. Meşhedi Baba ve Abdullah Moserha'yı Kethüda'nın elinden kurtardılar. Meşhedi Cabbar:

"Gitmemiş, Hezevan'a gitmemiş, Bayel'deymiş, kendi evinde" dedi. Kethüda döndü, Hatunabadlı'nın leşini sürüye sürüye Erbabi Bağı'na doğru götürmekte olan İslam'a baktı. Teyze de elinde lamba, ağlayarak onun peşinden gidiyordu.

Altıncı Hikâye

BÖLÜM: 1

Meşhedi Cabbar şehirden döndüğünde Bayelliler, Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki küçük meydanda oturmuş laflıyorlardı. Kethüda Meşhedi Cabbar'ı görünce:

"Hadi bakalım başla anlatmaya, ne var ne yok şehirde?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Hiçbir şey" dedi. Meşhedi Baba:

"Yürüyerek mi geldin?" dedi. Meşhedi Cabbar, İslam'ın yanına oturdu ve bir yandan ayakkabılarını çıkarırken diğer yandan da:

"Evet, yolun başından ta buraya kadar" dedi. İslam:

"Yolun başına ulaştığında ne vakitti?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Öğleyi yeni geçmişti" dedi. Kethüda:

"O zamandan beri yolda mısın?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet, yarı yolda bir şeyle karşılaştım, o vaktimi aldı" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Neydi o?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Anlamadım" dedi. Kethüda:

"Anlamadın mı, nasıl anlamadın?" dedi. Erkekler yaklaşıp Meşhedi Cabbar'ın etrafında halka oldular. Meşhedi Cabbar Islam'ın çubuğunu aldı ve bir iki nefes çekti:

"Kocaman bir şeydi, ne olduğunu anlamadım" dedi. Meşhedi Baba:

"İyi de, nasıl bir şeydi bu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Kocaman bir şeydi, öküz kadar, kımıldatamadım" dedi. Abdullah:

"Nasıl bir şeydi, gözü kulağı var mıydı? Nasıldı?" dedi. Meşhedi Cabbar düşündü ve:

"Anlayamadım, gözü kulağı yoktu" dedi. Kethüda:

"Eli ayağı var mıydı?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Eli ayağı mı? Yok, eli ayağı yoktu, bir hayli ağırdı" dedi. İslam:

"Şekli şemali nasıldı?" dedi. Meşhedi Cabbar bir kere daha düşündü ve:

"Nasıl söylesem, at arabası gibi değildi mesela" dedi. Meşhedi Baba:

"Önce öküze benziyor demiştin" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet, bir öküz kadardı büyüklüğü, senin öküz kadar" dedi. Kethüda:

"Eli ayağı yok demiştin" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet, yine öyle diyorum, eli ayağı, gözü kulağı yoktu" dedi. Meşhedi İsmail:

"Kime benziyordu?" dedi. Meşhedi Cabbar düşüncelere daldı, tek tek erkeklerin yüzüne ve evlere baktı, birkaç kez öksürdü ve:

"Kimseye benzemiyordu, acayip bir şeydi, deve gibi bir şeydi" dedi. Abdullah:

"Nasıl yürüyordu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Yürümüyordu, başı boynu filan yoktu, acayip bir şeydi, küçük bir ev gibi, Baba Ali'nin evini düşünün, bu tarafında o tarafında düğmeleri olsun" dedi. İslam:

"Neden yapılmıştı?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Bir tür tenekeden, demirden yapılmıştı" dedi. İslam:

"Araba hurdası mıydı?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Yok canım, tekerlekleri filan yoktu, çok ağırdı" dedi. Kethüda:

"Nerede gördün onu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Şur'dan birkaç adım yukarıda, Purus yolunda" dedi. İslam:

"Haaa şimdi anladım!" dedi. Bütün erkekler İslam'a baktı. Kethüda:

"Ne anladın İslam?" dedi. Islam:

"Her şey bu Purusluların başının altından çıkıyor, şimdi de onu bir yerden çalıp yolun ortasına atmışlar" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Doğru diyorsun Purusluların işi bu!" dedi. Bütün erkekler düşünmeye başladı. Meşhedi Baba:

"Peki söyleyin ne yapalım?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ne yapacağımız belli, gidip bakalım neymiş?" dedi. Meşhedi İsmail gökyüzüne ve havuzun etrafına baktı:

"Hava kararıyor, akşama bir şey kalmadı" dedi. Meşhedi Baba:

"Akşam olursa olsun, önemli değil!" dedi. Kethüda İslam'a:

"Ne diyorsun İslam?" dedi. Islam:

"Gidelim, gidelim bakalım neymiş?" dedi. Kethüda Meşhedi Safer'in oğluna:

"Cafer sen iki lamba alıp gelir misin?" dedi. Safer'in oğlu ayağa kalktı:

"Tabii, neden alıp gelmeyeyim?" dedi. İslam:

"Evet, gidip bakalım neymiş, eğer işe yarayan bir şeyse alıp geliriz Bayel'e" dedi. Meşhedi Baba:

"Neyle gidiyorsunuz İslam?" dedi. İslam:

"Atı koşayım, arabayla gidelim" dedi. Kethüda:

"Pekâlâ, geç olmadan kalkalım!" dedi. Erkekler kalktılar, akşam olmak üzereydi, doğu tarafında soluk, büyük bir ay belirmişti.

BÖLÜM: 2

Akşam yemeğini yedikten sonra gelip havuzun etrafında toplandılar, İslam atı koşup arabayı söğüdün altına, siyah musalla taşının yanına çekti. Meşhedi İsmail ve Meşhedi Safer'in oğlu iki lambayla geldiler erkeklerin yanına, lambaları arabaya koydular. Kethüda:

"Lambaları ne diye yaktınız?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Sen dedin" dedi. Kethüda:

"Hava aydınlık, ayı görmüyor musunuz?" dedi, eliyle havuzu gösterdi. Erkekler döndüler ve havuzdaki aya baktılar. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Sen dedin ya, lamba getirin diye, demedin mi?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Lamba lazım, lamba olmadan ne olduğunu anlayamayız" dedi. İslam'ın kara keçisi sandık odasından meledi. Erbabi Bağı'ndan cırcır böceği sesleri duyuldu. Kethüda:

"Şur'a varmadan gazyağları biter, bir saatten çok yolumuz var" dedi. Meşhedi Baba, Meşhedi Safer'in oğluna:

"Söndürün onları, Şur'a varınca yakarız" dedi. Meşhedi Cabbar, lambaların fitillerini indirdi, üfleyip söndürdü alevleri. Islam bir ağaç kütüğünün üstüne oturmuştu, yüksek sesle:

"Kim geliyor?" dedi. Kethüda:

"Doğru, hepimiz gidemeyiz ya" dedi. Meşhedi Baba:

"Bana sorarsanız, gençler gitsin, hem onlar daha güçlü hem de Puruslularla karşılaşacak olurlarsa hızlıca kaçıp kurtulabilirler. Kurtulamasalar da haklarından gelirler" dedi. Kethüda:

"Gençler, yani kimler?" dedi. Meşhedi Baba:

"Bu işler artık senden benden geçti Kethüda, gençler, yani Meşhedi İsmail, Meşhedi Cabbar, Cafer, Abdullah. Meşhedi İslam'ın da zaten gitmesi lazım" dedi. Islam:

"Sen gelmeyeceğini söylemeye çalışıyorsun yani?" dedi. Meşhedi Baba:

"Yahu ben..." dedi. Kethüda:

"Utanıyor musun Meşhedi Baba, kalk arabaya atla!" dedi. Meşhedi Baba kalktı, arabaya doğru gittiler. Bayel sessizdi, yalnızca Meşhedi Baba'nın ineğinin böğürtüsü geliyordu ahırdan. Başını damdaki delikten dışarı çıkarmış olan Meşhedi Safer, at arabasına binmekte olan erkeklerin gölgelerini, havuzda bir büyüyüp bir küçülen solgun ayı seyre daldı.

BÖLÜM: 3

Erkekler gidince Hanım Nine ile Fatıma Nine çıktı ortaya. İlk sokaktan dönüp Bayel'in dışına çıktılar ve Nebi Ağa Tepesi'ne doğru yola düştüler. Cuma gecesiydi, yaşlı kadınlar Nebi Ağa'dan hastalar için toprak getirmeye gidiyorlardı.

BÖLÜM: 4

Çöl aydınlıktı. At dörtnala gidiyor, arabada dizlerini karınlarına çekip oturmakta olan erkekleri de kendisiyle beraber götürüyordu. İslam, kırbacını ay ışığında başının etrafında döndürüp yüksek sesle bağırıyordu:

"Ho ho!" Kırbacın ıslığını duyan at, daha hızlı gidiyordu. Meşhedi İsmail, İslam'la yan yana oturmuş, türkü söylüyordu. Erkekler birbirlerine yaslanmışlardı. Meşhedi Cabbar söndürülmüş lambaları kucağına almıştı. Kethüda da Meşhedi Safer'in oğlunun tütün çubuğunu almış, durmadan doldurup boşaltıyordu. Yokuş aşağı, bir kuyuya düşer gibi gidiyorlardı. At ve gölgesi her zamankinden daha büyüktü. Islam şaşkın, çölü seyre dalmıştı. Herkes mutluydu. Meşhedi Baba hariç, onun gönlü yaralıydı. Başını dizine koymuş, uyukluyordu.

BÖLÜM: 5

Şur'a varmamışlardı ki İslam atın dizginlerini çekti, araba durdu. Kethüda:

"Geldik mi?" dedi. İslam:

"Yaklaştık. Eee Meşhedi Cabbar, nerede gördün onu?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Buradan biraz yukarıda, Purus'a giden dar yolun orada" dedi. İslam:

"Daha yukarı mı gideyim?" dedi. Meşhedi Baba:

"Yok yok İslam, Purus tarafına gitme Allah aşkına! Başımıza iş açma!" dedi. Erkekler güldüler. İslam kırbacını şaklattı, araba tekrar yola koyuldu. Şur'a vardıklarında sessizlik karşıladı onları, tekerleklerden ve atların nallarından çıkan sesler kaybolmuştu artık. Başka bir ses de yoktu. Meşhedi Cabbar kucağındaki lambaları sıkıyordu. Meşhedi Baba yavaşça Abdullah'a sordu:

"Nereye gitmeye çalışıyor bunlar?" dedi. İslam güldü ve Meşhedi Safer'in oğlu:

"Doğru Purus'a gidiyoruz!" dedi. Meşhedi Baba:

"Bırak şakayı! İslam asla öyle bir şey yapmaz!" dedi. İslam:

"Korkma Meşhedi Baba, Purus'a gitsek bile Purusluların seninle hayatta işleri olmaz!" dedi. Meşhedi Baba:

"Yine de gitmesek daha iyi, öyle değil mi Kethüda?" dedi. İslam güldü, araba Purus'un dar yoluna vardığında Puruslu üç atlı çıktı ortaya, gelip arabanın önünden geçtiler ve düzlükten şimşek hızıyla uzaklaştılar. Meşhedi Baba diğerlerinin arkasına saklandı. İslam arabayı durdurdu, Bayelliler susup Mişo'ya doğru dörtnala giden üç Purusluya baktılar. Meşhedi Baba:

"Demedim miydim? Demedim miydim İslam?" dedi. İslam güldü. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Gidelim Meşhedi İslam" dedi. Araba yola koyuldu ve İslam:

"Meşhedi Cabbar, dediğin yere varınca haber ver" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Sanki buralardaydı" dedi. İslam arabayı durdurdu, Bayelliler etraflarına baktılar. Kethüda:

"Nerede?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Aşağıya gidelim, aşağıya gidelim" dedi. Hepsi arabadan indi, Meşhedi Safer'in oğlu lambalardan birini yaktı, Meşhedi Cabbar'a verdi. Diğerini de kendisi aldı, hep beraber yola koyuldular. İsmail:

"Nereye gidiyoruz? Eğer uzağa gideceksek arabaya binelim yine" dedi. Meşhedi Cabbar durdu, şaşkınlık içinde etrafına baktı:

"Bu taraftaydı" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Yanlış gelmiş olmalıyım" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Yok yanlış gelmedik, buralardaydı" dedi. Lambayı yukarı kaldırdı, eğilip yerleri yoklamaya başladı. Meşhedi Safer'in oğlu, bıyık altından gülüyordu. İslam da güldü. Kethüda:

"Ne arıyorsun sen böyle Meşhedi Cabbar? Kocaman bir şey olduğunu, yerinden oynatamadığını söylememiş miydin?" dedi. Hepsi güldü, Meşhedi Cabbar cevap vermedi. Eğilmiş yerde bir şey arıyordu.

BÖLÜM: 6

Hanım Nine ve Fatıma Nine Nebi Ağa Türbesi'nde bir tahta sekiye oturmuş, ziyaretçilerin gitmesini bekliyorlardı. Bayel ayaklarının altındaydı, onun karşısında da Erbabi Bağı vardı, evlerin arasındaki büyük havuz, ay ışığının altında ölü bir göz gibi gökyüzüne bakıyordu. Sesler biraz azaldı. Hanım Nine kalkıp ziyaretgâhın kapısını açtı ve karanlığa girdi. Özenle bir mum yaktı. Mumu gören fareler zerihe doğru hücum ettiler ve sandıktaki delikten içeri girdiler. Fatıma Nine kapının önünde duruyor, alçak sesle:

"Ya Allah, ya Hazreti Ali, ya Muhammed, ya Hasan, ya Hüseyin, Esselamu Aleyk ya Allah, ya Hazret, ya Ali, ya Muhammed, ya Hasan, ya Hüseyin! Geldik ki sizin şifalı toprağınızdan alalım. Ya Hazreti İmam, ya Ali, ya Allah Bayel'in hastalarına şifa ver, onlara şifa ver" dedi.

BÖLÜM: 7

Meşhedi Cabbar eğilmiş yerleri arıyor, diğerleri de onu takip ediyorlardı. İsmail:

"Meşhedi Cabbar'a bir şey olmuş olmasın!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bir şey olduğu yok, aptallığını ortaya koyuyor" dedi. İslam:

"Meşhedi Cabbar, Meşhedi Cabbar vaziyet ne?" dedi. Meşhedi Cabbar, yere oturdu ve birden bağırdı:

"İşte burada, buldum! Buldum!" dedi. Meşhedi Cabbar'ın etrafında toplanıp eğildiler. Meşhedi Cabbar yeri göstererek:

"Görüyor musunuz, işte tam buradaydı, alıp götürmüşler, görüyor musun İslam? Görüyor musun Meşhedi Baba?" dedi. İslam:

"Doğru diyorsun, burada bir şey varmış ki yeri kazmışlar" dedi. Kethüda:

"Nasıl olmuş?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Kesin Puruslular götürmüştür, çabuk hareket etmediniz, gelip götürdüler!" dedi. Cabbar eğile eğile vadi yamacına gitti, lambayı yukarı kaldırdı vadiye baktı ve bağırdı:

"İşte İslam, işte Kethüda burada, vadide!" dedi. Bayelliler vadi yamacına gelip eğildiler, vadinin dik yokuşunun sonunda iri, demir bir sandık vardı ve ay ışığı altında parlıyordu. İslam:

"Bu mu Meşhedi Cabbar?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Evet bu, bu!" dedi. Önce Meşhedi Cabbar, sonra diğerleri yokuş aşağı indiler. Meşhedi Cabbar sandığın etrafında döndü ve:

"Evet, bu!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu yere oturdu, sönmüş lambayı Meşhedi İsmail'in elinden aldı ve yaktı, ileri doğru gitti. Sandığın etrafında şöyle bir dolanıp geldi, diğerlerinin yanına oturdu. Lambayı da önüne koydu. İslam:

"Kim atmış bunu buraya?" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Ben ilk gördüğümde burada değildi, orada yukarıdaydı" dedi. Kethüda:

"Puruslular işi bu!" dedi. Meşhedi İsmail:

"İyi ki bulduk!" dedi. Meşhedi Baba çubuğunu ve tütün kesesini çıkardı:

"Bu neyin nesi Meşhedi Cabbar?" dedi. Abdullah:

"Sandık işte, teneke bir sandık" dedi. Meşhedi Baba:

"İçinde ne var?" dedi. Abdullah ayağa kalktı, sandığın etrafında dolandı ve:

"Kapısı yok ki nereden bileyim içinde ne var?" dedi. İsmail:

"Kapısı yoksa bırakın hoş mu dolu mu olduğunu, içi de yok demektir" dedi. Abdullah:

"Otomobil değil ki hurdaya dönüp bu hale gelmiş olsun" dedi. İslam:

"Otomobil değil, otomobil olsa tekerlekleri olmaz mıydı?" dedi. Kethüda:

"Hamam değil mi?" dedi. İslam şaşkınlıkla:

"Hamam mı?!" dedi. Kethüda:

"Evet, şehirde Hacı İnayet'in çatısında gördüğümüzden değil mi?" dedi. İslam:

"Değil, onun içi boştu, içini suyla dolduruyorlar, böyle bir şey değildi o" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bu hiçbir şey değil, her yeri demirden" dedi. Meşhedi Baba:

"Ne işe yarıyor öyleyse?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İyi tencere tava yapılır bundan" dedi. İslam cazibesine kapıldığı sandığa gözünü dikip bakmaktaydı:

"Yok bu demir değil, o kadar basit değil, duvarlarını görüyor musunuz, bölmelerini görüyor musunuz, düğmelerini?" dedi. Kethüda:

"Meşhedi Islam doğru diyor, bu başlı başına bir şey" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Neyse ne, bir işe yaramaz!" dedi. Abdullah:

"Bir işe yarasaydı Puruslular getirip atmazlardı" dedi. Islam:

"Belki de güçleri yetmedi buna" dedi. Kethüda:

"İslam kalk bak bakalım neymiş?" dedi. İslam kalktı ve sandığa doğru gitti, elini üstünde gezdirip inceledi. Yanına geçip oturdu, düğmelerini kurcaladı. Üstüne ayın yansıması düşmüş olan sandık, İslam'ın gözünü alıyordu. Islam kendi kendine, "Ne olabilir bu?" dedi. Başını ileri uzatıp yüzünü sandığa yapıştırdı. Sonra da kulağını dayayıp dinledi, derken alelacele kalktı. Diğerleri ona baktı. İslam:

"Kalkın gelip kulağınızı dayayıp dinleyin, gel Kethüda, gel Meşhedi Baba, gel Meşhedi İsmail!" dedi. Hepsi ayağa kalkıp yaklaştı, kulaklarını sandığa dayadılar. İslam:

"Duyuyor musunuz?" dedi. Kethüda:

"Evet evet!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben bir şey duymuyorum" dedi. İslam:

"İyice kulak verin" dedi. Kendisi de diğerlerinin yanına oturdu, kulağını sandığa dayadı ve yine:

"Duyuyor musunuz?" dedi. Meşhedi Baba:

"Ben biraz bir şeyler duyuyorum" dedi. Meşhedi Ismail:

"Doğru diyor, bir şeyler var!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben bir şey duymuyorum" dedi. İslam:

"Duyuyor musun Kethüda?" dedi. Kethüda:

"Sanki rüzgâr esiyor içinde" dedi. Meşhedi Baba:

"Su sesi geliyor" dedi. İsmail:

"İster misiniz bir avuç sinek ve arı girmiş olsun içine" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben hiçbir şey duymuyorum" dedi. İslam başını yukarı kaldırdı ve:

"Yok, başka bir ses gelmiyor, içinde ağlıyorlar, ağlama sesi geliyor" dedi. Diğerleri kulaklarını yapıştırdılar ve korkuyla ayağa fırladılar. Kethüda:

"Evet, ağlama sesi geliyor" dedi. Meşhedi Baba:

"Yani demek istiyorsunuz ki bunun içinde biri var ve ağlıyor, öyle mi?" dedi. İslam:

"Bunun içinde kimsenin ağladığı yok, bu bir türbe, bir imamzade türbesi, nasıl olduğunu görmüyor musunuz? Ağlama sesini duymuyor musunuz?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben duymuyorum" dedi. Geri geri gidip yere oturdular, Kethüda:

"Şimdi ne yapacağız peki İslam?" dedi. İslam:

"Bayel'e götürelim bunu" dedi. Meşhedi Baba:

"Götürüp ne yapalım? Alemhaneye, büyük alemin yanına mı koyalım?" dedi. Islam:

"Hele bir götürelim, ne yapacağımızı sonra söylerim size" dedi. Yoldan, İslam'ın atının kişnemeleri geldi. Meşhedi Safer'in oğlu, hızla yukarı doğru gitti, elinde kamasıyla bir Puruslu arabanın etrafında dolanıyor ve gizlice onları izliyordu.

BÖLÜM: 8

Bayel'e yaklaştıklarında vakit gece yarısını geçmişti. Fatıma Nine ve Hanım Nine yanmakta olan iki lambayla gelip Erbabi Bağı'nın yakınlarında bir yere oturmuşlardı, hava soğuktu ve ay batmıştı. İslam atın dizginlerini tutmuş, çekiyordu; diğerleri yayan, arabanın arkasından geliyorlar, arabayı itiyorlardı. Sandık arabadaydı, Hanım Nine ve Fatıma Nine ayağa kalkıp onlara doğru gelmişlerdi. İslam arabayı durdurdu, arkadakiler de geldiler, yan yana dizildiler. Hanım Nine:

"Bu ne İslam?" dedi. İslam:

"Bu bir türbe Meşhedi Hanım" dedi. Fatıma Nine:

"Türbe mi?" dedi. İslam:

"Evet bu bir türbe, bir imamzade türbesi" dedi. Hanım Nine hızla yaklaştı, lambayı yukarı kaldırdı ve şaşkınlıkla sandığa baktı, göğsüne vurdu:

"Ya Allah, ya İmam Zaman!" dedi. Fatıma Nine:

"Esselamün aleyk ya Muhammed, ya Hazret, ya Fatıma, ya Ali" dedi. İslam:

"Esselamü aleyk ya Sârullah[20]" dedi. Kethüda:

"Esselamü aleyk ya Imam'ül Gurebâ[21]" dedi. Erkekler yaklaşıp arabanın etrafını sardı, yaşlı kadınlar arabanın karşısına oturdular. İslam arabaya atladı, sandığı öptü ve ağladı. Kadınlar, erkekler hep beraber ağladılar. İslam yüksek sesle bir ağıda başladı. Erkekler kalktılar, göğüslerine vurarak ağıt okudular. Meşhedi Safer, uykudan uyandı, başını damdaki delikten dışarı çıkarıp baktı, Bayellilerin evlerinden çıkıp meydana doğru hücum ettiklerini gördü.

BÖLÜM: 9

Sabah olduğunda arabayı İslam'ın evinin önüne getirdiler, yaşlı kadınlar arabanın etrafını çevirip yere oturdular. Kethüda, İslam, Meşhedi Cabbar sandık için bir yer bulmaya gittiler. Meşhedi Cabbar:

"Meşhedi Safer'in evinin arkası her yerden iyi bence" dedi. İslam:

"Hiç de iyi değil, daha göz önünde bir yer lazım" dedi. Kethüda:

"Doğru diyorsun, o küçük meydandan hiç kimse geçmiyor" dedi. Meşhedi Cabbar:

"O halde nereye koyacağız?" dedi. İslam:

"Alemhanenin yanı en iyisi" dedi. Kethüda:

"Çok yaşa İslam! Iyi buldun!" dedi. Meşhedi Cabbar:

"Gayet iyi, alemhanenin yanına götürelim o zaman" dedi. Dönüp geldiler ve yine İslam'ın evinin önüne gittiler, arabayı ilk sokağın başına getirdiler. Kethüda'nın evinin arkasından dolanıp alemhaneye vardılar. Meşhedi Baba:

"Ne yapıyorsunuz, alemhaneye mi götüreceksiniz?" dedi. Islam:

"Hayır, arabadan indirip yere koyacağız, etrafını duvarla çevirelim, kışın da üstünü kapatırız" dedi. Kethüda:

---

20 Imam Hüseyin'in lakaplarından biri. (ç. n.)

21 İmam Rıza'nın lakaplarından biri. (ç. n.)

"İyi düşünmüşsün Meşhedi İslam" dedi. İslam:

"Bugün kimse tarlaya gitmesin ki bu işi halledelim" dedi. Kethüda:

"Evet kimse gitmesin, zaten bugün cuma gecesi" dedi. İslam şapkasını çıkarıp arabaya koydu. Moserha'ya dönüp, "Koş köye, kazma al da gel!" dedi. Kethüda bir tebeşirle sandığın etrafına çizgi çekti ve:

"Dört duvar öreceğiz, değil mi İslam?" dedi. İslam:

"Dört duvar öreceğiz" dedi. Meşhedi Baba:

"Kaç güne bitiririz?" dedi. İslam:

"Bugün bitiririz" dedi. Meşhedi Baba:

"Suyu kim getirecek?" dedi. Kethüda:

"Hepimiz bu sevaba ortak olacağız, İmam Hüseyin bu sevabın karşılığını verir" dedi. İsmail:

"Ben su getirip harç yaparım, yapılacak ne varsa hepsini ben yaparım!" dedi. Abdullah:

"Ben de su getiririm" dedi. Fatıma Nine:

"Doğru düzgün bir türbe olsun, alemleri de oradan çıkarırız, şamdanları ve elleri de getiririz" dedi. Hanım Nine:

"Ya Imam Hüseyin!" dedi. İslam:

"Zerihi de ortaya koyalım, sonra duvarları örelim" dedi. Erkekler arabanın yanına gittiler. Moserha kazma kürekle göründü. Yaşlı kadınlar alemhaneye doğru gittiler. Meşhedi Zeynal koltuk değnekleriyle geldi, alemhanenin kapısına oturdu. Güneş yükseldi ve Bayel'den kimse tarlaya gitmedi.

BÖLÜM: 10

Vakit öğleyi geçtiğinde çamurdan dört duvar yapılıp bitmişti. Erkekler havuzun yanına geldiler; ellerini, ayaklarını yıkadılar ve gölgeye dizilip oturdular. Kadınlar siyah musalla taşının yanında büyük kazanı doldurmuşlardı. Adak çorbası fokur fokur kaynıyor, dumanları tütüyordu. Kethüda:

"Gördünüz mü, nasıl da erkenden bitti!" dedi. Hanım Nine:

"Allah için yapılan bir iş bu nihayetinde; evliya, enbiya yardım eder" dedi. Fatıma Nine:

"Ne iyi oldu, Allah etmesin, hastalar, türbeye götürülür" dedi. Kethüda:

"Biliyorsunuz başında birinin nöbet tutması lazım" dedi. Baba Ali başını küçük penceresinden dışarı uzatıp:

"Zeynal için iyi oldu bu iş" dedi. Erkekler dönüp Meşhedi Zeynal'a baktılar. İslam:

"Bir seyyidimiz olsaydı ne iyi olurdu!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Gidip Seyyidabad'dan bir tane getirelim mi?" dedi. Meşhedi Zeynal:

"Benim annem seyyiddi, Hanım Nine bilir" dedi. Hanım Nine:

"Evet, Allah şahit, Seyyid Fatıma gidip sağda solda dilenirdi" dedi. Kethüda:

"Allah'a şükür ki bu da tamam oldu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Açlıktan ölüyorum" dedi. Kadınlar tencereleri getirdiler, Fatıma Nine dua okudu. Kadınlar tencereleri yere koydular, Hanım Nine kollarını yukarı kıvırdı ve aş kazanının başına geçti.

BÖLÜM: 11

Akşam olunca Hanım Nine ve Fatıma Nine alemhaneye gittiler, önce büyük şemaili dışarı çıkardılar sonra da alemleri, elleri, şamdanları. Şemaili götürüp türbenin karşısındaki duvara yasladılar, dört duvarın her bir köşesine bir bayrak astılar. Elleri, şamdanların içine koyduktan sonra şamdanları sandığın üstüne dizip yaktılar. İslam, Meşhedi Zeynal'ın başına yeşil sarığı doladı. Meşhedi Zeynal koltuk değnekleriyle gelip türbenin kapısının önüne oturdu ve Kuran okumaya başladı. Yaşlı kadınlar Bayel'deki hastaları toplamaya gittiler. Meşhedi Ekber'in kötürüm oğlunu, Abdullah'ın kız kardeşini kucaklarına alıp imamzadeye getirdiler. Hanım Nine hastaların boyunlarına zincir bağladı, zincirleri de sandığın büyük düğmelerine bağladı ve:

"Ağlayın, şifa bulun!" dedi. Hastalar yere uzandılar, ağlamaya başladılar. Fatıma Nine abdest almıştı, geldi, türbenin kapısının önüne oturdu ve yüksek sesle:

"Ya Allah, ya Hazret, ya Ali, ya Muhammed, ya Hasan, ya Hüseyin, Esselamü Aleyk ya Allah, ya Hazret, ya Ali, ya Muhammed, ya Hasan, ya Hüseyin! Şifa bulmaya geldik ya Hazret, ya İmam, ya Peygamber, ya Ali, ya Allah! Bayel'in hastalarına şifa ver, sen şifa ver

onlara!" dedi. Bayelliler, Fatıma Ninenin arkasında sıra olmuşlardı, ellerini yukarı kaldırıp bir ağızdan:

"Amin!" dediler.

BÖLÜM: 12

İki büyük kamyonla etrafı dolaştılar, önce Purus'a gidip bütün evlere, kuyulara baktılar; sonra Seyyidabad'a gittiler, Hatunabad'a, Melekzade'ye, Yenice'ye, Hasanabad'a, Mişo'ya... Bütün evleri dolaştılar ama Bayel'e gitmediler. Bayel küçüktü, bir hayli küçük.

Hezevan'dan gelip Şur'un tepesine çıktılar, ilk kamyon durdu. İkincisi de durdu. İlk kamyondan Amerikalı bir çavuş indi, dürbünle Bayel'e baktı ve oraya gitmelerini işaret etti. Amerikalı'nın arkasında duran çavuş:

"Orada bir şey yok" dedi. Amerikalı işaret etti, kamyonlar Bayel'e doğru yola düştüler. Akşam olmak üzereydi. Erkekler, Meşhedi Safer'in evinin arkasında oturmuş, laflıyorlardı. Kamyon seslerini duyunca ayağa kalkıp tarlalara doğru koşmaya başladılar. Kamyonlar durdu. Önce Amerikalı, sonra askerler indiler ve köye doluştular. Toprak evlere ve alçak damlara baktılar, bir şey bulunamadı. Amerikalı alemhaneye doğru gitti, imamzade türbesinin kapısında oturmakta olan Meşhedi Zeynal Kuran okumaya başladı. Amerikalı yaklaştı, türbenin içine baktı ve haykırdı. Askerler koşup geldiler, baktılar. Amerikalı işaret etti, askerlerden biri elindeki çantayı açtı. Amerikalı içeri girdi. Ekber'in oğlunun ve Abdullah'ın kız kardeşinin boynuna bağlı zincirleri çözdü. Yaşlı kadınlar içeri gelip hastaları dışarı çıkardılar. Amerikalı hayretten donakalmış vaziyette etrafına baktı. Sonra da şamdanları ve elleri vurup aşağı indirdi.

Çantadan iki tel çıkarıp bunların bir uçlarını sandığın üstündeki iki düğmeye, diğer uçlarını da birkaç büyük lambası olan başka bir demir kutuya bağladı. Sandığın arkasına geçti. Bayelliler yukarı çıkıp türbenin çevresinde halka oldular, gözlerini dikip dört duvarın içine bakmaya koyuldular. Amerikalı ayağını küçük girintiye koyup bastırdı, sandık ses verdi, haykırdı. Lambalar yandı, alevler parladı. Bayelliler korkup geri geri gittiler.

Amerikalı haykırdı, askerler koşup geldiler, duvarları yıkıp parçaladılar. Kamyonlardan biri yanaştı, askerler sandığı kaldırıp

kamyona koydular, sonra dönüp Bayellileri meydana topladılar. Kısa boylu çavuş:

"Bunu nereden getirdiniz?" dedi. Kethüda:

"Yolda bulduk" dedi. Çavuş:

"Hangi yolda?" dedi. Kethüda:

"Purus yolundaydı" dedi. Çavuş:

"Hanginiz getirdi bunu?" dedi. İslam:

"Hepimiz" dedi. Çavuş askerlere işaret etti ve hepsini bindirin arabaya!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu biraz arkada duruyordu, bağırdı:

"Meşhedi Cabbar getirdi, hepimiz getirmedik, Meşhedi Cabbar getirdi!" dedi. Çavuş:

"Meşhedi Cabbar hanginiz?" dedi, erkeklere baktı. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İşte orada!" dedi. Meşhedi Baba ve İslam'ın yanında duran Meşhedi Cabbar'ı gösterdi. Askerler gidip Meşhedi Cabbar'ı yakaladılar ve kamyona doğru götürdüler. Amerikalı arabaya bindi, Meşhedi Cabbar'ı da bindirdiler. Askerler küfrederek bindiler arabaya, Bayelliler korktular, geri geri gidip duvarların arkasına gizlendiler. Kamyonlar hareket edince Moserha, Abdullah'a:

"Oh ne güzel, Meşhedi Cabbar'daki şansa bak, tekrar şehre gidiyor!" dedi.

BÖLÜM: 13

Kamyonlar uzaklaşınca Fatıma Nine ve Hanım Nine alemhaneye gittiler, elleri ve şamdanları toplayıp alemhaneye götürdüler. İslam ve Kethuda kürekle toprakları kenara attılar, şemaili dışarı çıkardılar. Akşam olunca erkekler gelip havuzun yanında toplandılar, kadınlar da gidip duvarların üstüne oturdular. İslam gidip siyah musalla taşının üstüne oturdu ve ağıt okumaya koyuldu, Bayelliler hungür hüngür ağlamaya başladılar.

Yedinci Hikâye

BÖLÜM: 1

İslam, Meşhedi Baba, Meşhedi Safer'in oğlu Moserha'yı havuzun yanına getirdi. Islam'ın koltuğunun altında bir torba vardı, oradan parça parça kuru ekmek çıkarıp Moserha'nın ağzına koyuyordu. Moserha da hızlı hızlı çiğneyip yutuyordu. İsmail, Abdullah ve Kethüda da gelip otırdular. Meşhedi Baba:

"Söyleyin ne yapalım şimdi?" dedi. Kethüda:

"Benim aklım havsalam almıyor, her şeyi görmüştük, bir bu kalmıştı!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İyi ki patlamıyor bu!" dedi. Abdullah öksürdü ve:

"Ne hale gelmiş, şunun ağzına, gözlerine bakın hele!" dedi. İsmail cebinden iki patates çıkarıp Moserha'nın ağzına koydu ve:

"Eli ayağı da bir tuhaf olmuş" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu, Moserha'nın elini tutup inceledi:

"Ayının pençesine dönmüş, adam akıllı bir ayının pençesine!" dedi. İslam:

"Böyle yemeği sürdürürse bir ay sonra Bayel'de yiyecek bir şey kalmaz" dedi. Ağzı boşalmış olan Moserha bağırdı:

"Açım açım!" Meşhedi Baba:

"Patlayasıca amma da yiyor!" dedi. İslam Moserha'nın ağzına bir parça ekmek koydu, Moserha ekmeği resmen yuttu ve yine bağırdı:

"Açım!" İsmail Moserha'nın ağzına bir patates daha koydu ve:

"Dün gece Fatıma Ninenin evine gidip bütün soğanını yiyip bitirmiş. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Üç gece önce de gelip babamın biraz buğdayı vardı, onu yuttu" dedi. Abdullah:

"Bizim eve de gelmişti, duvarın üstündeki değnekle vurup aşağı indirdim" dedi. Ismail Moserha'nın ağzına başka bir patates koydu ve:

"Karım korkudan neyimiz var, neyimiz yok her şeyi götürüp saklamış" dedi. Moserha patatesi yuttu ve bağırdı:

"Açım açım!" Kethüda:

"Allah aşkına Islam, verme, yemesin, bakalım ne yapacak?" dedi Moserha daha yüksek sesle bağırdı:

"Açım açım açım!" Meşhedi Baba:

"Yeter ulan kulağım patladı!" dedi. İslam Moserha'nın ağzına bir parça ekmek koydu ve:

"Tamam bağırma!" dedi. Kethüda:

"Ne yapacağız bunu?" dedi. İslam:

"Hesap ettim bu gidişle bir ay sonra hepimizin ortalığa düşüp dilenmesi lazım ki bunun karnını doyurabilelim" dedi. Meşhedi Baba:

"Dilenip buna yedireceğim, öyle mi?" dedi. İslam:

"Görmüyor musun halini?" dedi. Islam, Moserha'nın ağzına bir tane daha patates koydu ve:

"Eğer böyle giderse şimdiden düşünmek lazım, dilenecek halim yok benim!" dedi. Kethüda:

"Ekmeğin, onun bunun yerine ot verelim, onu yesin, daha iyi değil mi?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bu böyle olmayacak, daha iyi bir yol bulmak lazım" dedi. Birbirlerine baktılar. Abdullah:

"Hangi yol?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Öldürelim gitsin" dedi. Moserha:

"Açım açım!" dedi. İsmail, Moserha'nın eline iki patates verdi ve:

"Günah hem de çok günah" dedi. Islam:

"O işi yapmanıza müsaade etmem!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ne yapacaksınız o halde?" dedi. İslam düşündü ve:

"Diyorum ki bir yere atalım, kapısını da kapatalım. Ekmeğini, suyunu da bırakalım yanına" dedi. İsmail:

"Açlıktan helak olur!" dedi. İslam:

"Keşke helak olsa, eğer olmazsa ekmeğini suyunu her gün biraz azaltalım, ta ki normal bir ölçüye gelene dek" dedi. Abdullah:

"Nereye koyacağız peki?" dedi. Kethüda keyiflendi ve güldü:

"Maşallah, İslam Maşallah! Çok iyi bir fikir bu!" dedi. Herkes mutlulukla dönüp Camişan yolundaki eski değirmene baktı. Ayağa kalkmışlardı ki Moserha bağırmaya başladı:

"Açım açım!"

BÖLÜM: 2

Kapı açılınca fareler kaçıp eski tabutun altına saklandılar. İslam içeri girdi, Meşhedi Baba ve Meşhedi Safer'in oğlu Moserha'yı içeri itti, sonra hepsi içeri girdi. Değirmenin elle tutulur bir yanı kalmamıştı, dökülüyordu. Tavanı çökmüştü, undan bembeyaz duvarlarına güneş vuruyordu. İsmail elindeki su testisini Abdullah'a verdi ve cebinden iki patates çıkardı, Moserha'nın ağzına koydu ve:

"İyi, burası gayet iyi onun için" dedi. Meşhedi Baba havuç dolu torbayı duvarın dibine koydu ve:

"Ama buranın tavanı yok İslam" dedi. İslam:

"Duvarlar yüksek, çıkamaz dışarı" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu teneke kutudaki çorbayı götürüp havuç torbasının yanına, su testisine dayayarak koydu. Kethüda kırık kapıyı gözden geçirdi ve:

"İslam, bu kapı doğru düzgün kapanmıyor, bunu ne yapacaksın?" dedi. İslam:

"Hallederiz, onu kafana takma" dedi. Kethüda birkaç lokma ekmekle bir avuç havuç getirdi, tabutun üstüne, Moserha'nın önüne koydu. Moserha yemeye başladı ve hepsi ona bakarak dışarı çıktı. İslam kapıyı kapattı ve:

"Kapıyı mıhlayalım, başka yapacak bir şey yok" dedi. İsmail:

"Yarın yine kırıp mı gireceğiz içeri?" dedi. İslam:

"Merdiven getirip duvarın bu yanına dayar, ne koyacaksak buradan atarız içeri" dedi. İsmail:

"Bu, burada kaç gün kalacak İslam?" dedi. İslam düşündü:

"Belli olmaz, Allah bilir, belki de iyileşir, erkenden çıkarırız dışarı" dedi. Kethüda:

"İnanıyor musun iyileşeceğine?" dedi. İslam:

"İyileşmesi de mümkün iyileşmemesi de. Allah'ın elinde bu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Eğer iyileşmezse köye gelmesine izin vermeyelim, salalım gitsin" dedi. Moserha ağzı dolu halde tabutun üstüne oturmuş, bağırıyordu:

"Açım açım!"

BÖLÜM: 3

Gece olunca fareler tabuttan dışarı çıkıp yavaş yavaş yaklaştılar, Moserha'nın etrafında daire oldular. Moserha bir tencere çorbayı bitirmiş, havuçları yiyordu, fareleri görünce ağzı dolu kalkıp onlara tekme savurdu. Fareler koşup boş tencerenin içine doluştular. Moserha havuç ve ekmek torbasını alıp tabutun üstüne koydu ve kendisi de oturdu. Gökyüzünde beliren ay değirmenin içini aydınlattı. Moserha çiğnemeyi bırakıp kulak kesildi, tencerenin içini iştahla yalayan farelerin sesinden başka ses işitilmiyordu.

BÖLÜM: 4

Gece yarısını geçmişti ki İslam sıçrayıp uyandı, havuza büyük bir karaltı düşmüş, çırpınıyordu. Pencereden fırlayıp dışarı çıktı, diğer erkekler de dışarı çıktı. Gördüler ki Moserha boynuna kadar havuzun suyuna batmış, ay ışığı altında balıkları kovalıyor. Kethüda hayretle baktı, Meşhedi Baba lambayı alıp geldi ve:

"Tövbe ya Rabbi oraya girmiş ne yapıyor bu?" dedi. Kethüda bağırdı:

"Ulan ne yapıyorsun orada?" Moserha havuzda hoplayıp sıçrıyor, balıkların üstüne atlıyordu. İslam:

"Dışarı çık, gel dışarı çık" dedi. Kethüda:

"Oraya girmiş ne yapıyorsun?" dedi. Moserha:

"Açım!" dedi. İsmail:

"Bütün yemekleri yedin mi?" dedi. Kethüda:

"Kesin yemiş ki dışarı çıkmış!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Dışarı nasıl çıkmış?" dedi. Kethüda:

"Gel, çık dışarı, hadi çık!" dedi. Moserha:

"Açım!" dedi ve balıklara atıldı. İsmail:

"Niye böyle yapıyor?" dedi. Meşhedi Baba:

"Görmüyor musun, balıkları yakalamaya çalışıyor" dedi. İsmail:

"Nasıl yiyecek ki? Onlar zehirli, yerse anında patlar!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Daha iyi ya, bırakın yesin de patlasın!" dedi. Kethüda lambayı Meşhedi Baba'nın elinden aldı ve:

"Dışarı çık çocuk, çık!" dedi. İslam:

"Böyle çıkmayacak bu!" dedi. Kethüda:

"Yiyecek gösterelim, hemencecik çıkar!" dedi. İsmail:

"Ben hemen getireyim!" dedi. Gitti ve iki ekmekle dönüp geldi. İslam ekmeği alıp Moserha'ya gösterdi:

"İşte lan, gel ekmek! Ekmek yemiyor musun?" dedi. Moserha aceleyle çıktı havuzdan, İslam'a doğru koştu. İslam ekmekleri parçaladı ve Moserha'nın ağzına tepti. Kethüda İslam'a:

"Şimdi ne yapacaksın?" dedi. İslam ip lazım, bir ip getirin de kapıyı bağlayalım, açamasın" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İp işe yaramaz, biz bağlarız, o dakikasında yeniden açar" dedi. Islam:

"Öyle bağlayalım ki açamasın!" dedi. Kethüda:

"Yine değirmene mi götürelim?" dedi. İslam:

"Evet, köyde kalırsa ortalığı karıştıracak, yine yiyecek götürürüz oraya" dedi. İsmail ip getirdi, hemen değirmene doğru yola koyuldular. Meşhedi Baba elinde lamba önden gidiyor, yolu aydınlatıyordu. Meşhedi Safer başını damdaki delikten dışarı çıkardı ve Camişan tarafına doğru gitmekte olanlara baktı.

BÖLÜM: 5

Değirmenden içeri girince fareler tabutun arkasına kaçıp kayboldu. Meşhedi Baba elinde lambayla ilerledi. İslam ve Meşhedi Safer'in oğlu Moserha'yı ittiler, hepsi içeri girdi. Ay tam başlarının üstündeydi ve değirmenin içinde olup biteni açıkça görüyorlardı. Abdullah:

"Velet kapıyı kırıp çıkmış!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İslam'ın kabahati, kapıyı sıkı kapatmadı" dedi. İslam:

"Bıraktıklarımızı anca yarın öğlene yiyip bitirir diye düşünmüştüm, bitirmesine imkân yok!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu boş çorba tenceresine ayağıyla vurdu ve:

"Bakın hepsini yemiş, yine de patlamamış!" dedi. Ismail ekmek ve soğan çıkınını tabutun üstüne koydu:

"Bunları da yarım saate kalmaz bitirir, yine dışarı çıkar" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bu hesaba göre iki güne kadar Bayel'de yiyecek bir şey kalmayacak, öyle değil mi?" dedi. Kethüda:

"Tarlalara dalıp buğdayları da silip süpürecek diye korkuyorum" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"En iyisi gidip biraz yonca getirelim" dedi. İslam:

"Peki, iyi düğüm atmayı kim biliyor?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben biliyorum" dedi. İslam:

"Öyle bir şey olmalı ki açamasın!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Öyle bir düğüm atacağım ki iki yıl uğraşsa açamaz!" dedi. Ismail:

"Biz de Abdullah'la gidip yonca getirelim" dedi ve gittiler.

Geriye kalanlar Moserha'nın etrafına dizilip oturdular. İslam, ekmekleri yutmakta olan Moserha'nın sağ ayağını tutup kaldırdı, Meşhedi Safer'in oğlu ipi iki kat dolayıp halka yaptıktan sonra Moserha'nın ayak bileğine geçirdi. Meşhedi Baba, lambayı yanaştırdı. Meşhedi Safer'in oğlu öyle iri ve tuhaf bir düğüm attı ki İslam ve Kethüda güldüler. Kalkıp ipin öbür ucunu da duvarın dibinde duran büyük değirmen taşına bağladılar. Hazırlanıp beklemeye başladılar. Moserha'yı izlediler. İsmail ve Abdullah iki kucak yoncayla geldiler. Getirip yoncaları tabutun üstüne döktüler, Meşhedi Baba lambayı aldı. Hepsi dışarı çıktı. Gecenin karanlığı uçup dağılmış, gün doğumunun beyaz, geniş şeridi yükselmeye başlamıştı.

BÖLÜM: 6

Akşam tarladan gelince Moserha'yı Baba Ali'nin evinin önünde buldular, kadınlar etrafını sarmış, önüne havuç ve patates dökmüşlerdi, o da iştahla yiyordu. Kethüda:

"Bunu kim çıkardı dışarı?" dedi. Hanım Nine:

"Kimse çıkarmadı, kendisi çıkıp gelmiş" dedi. İslam:

"Kendisi nasıl gelmiş, ayaklarını bağlamamış mıydık bunun?" dedi. Kadınlar kenara çekildiler, İslam ilerleyip Moserha'nın ayağına ve parçalanmış ipe baktı. Meşhedi Safer'in oğlunun, ayak bileğine bir halhal gibi bağladığı ip açılıp düşmüştü. Birkaç karış ip kıvrılan bir yılan gibi ayak bileğinde sallanıyordu. İslam ipi tutup çekti, Moserha ağzı dolu, geri dönüp baktı. Kethüda eğildi:

"Nasıl parçaladın bunu?" dedi. Moserha bir şey söylemedi, ağzındakini yuttu ve iki havuç daha aldı. Kethüda:

"Ne yapacağız seni?" dedi. Moserha bir şey söylemedi, erkekler gidip İslam'ın evinin önünde toplandılar. Islam:

"Bu olmadı, başka bir şey bulalım" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Başka bir fikrin faydası yok, önceki gün demiştim size, öldürecektik onu!" dedi. Kethüda:

"Ne yani öldürelim mi diyorsun?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Şimdi olmaz artık, şimdi götürüp çöle bırakalım onu" dedi. Meşhedi Baba:

"Geri döner, senden benden önce döner!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Çaresi var, götürüp Seyyidabad ya da Hatunabad tarafına bırakalım, Bayel'e dönmek isterse açlıktan ölür oralarda, çaresiz ölüp kalır" dedi. İslam:

"Fena fikir değil!" dedi. Kethüda:

"Ne vakit yapalım bunu?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Hemen şimdi, ertelemeye gerek yok!" dedi. Erkekler kalktılar, günbatımının kızıl çizgisi kayboImaya başladığında birkaç kişi gidip Moserha'yı getirdi. İslam da gidip arabayı getirdi. Abdullah ve Meşhedi Safer'in oğlu Moserha'yı tutup arabaya koydu. Önüne de havuçları ve ekmek parçalarını attılar. İslam sürücü yerine oturdu, diğerleri de binip yola düştüler. İsmail:

"Keşke bir lamba da alsaydık yanımıza" dedi. Kethüda:

"Yok, karanlık daha iyi, kimsenin bizi görmemesi aslında daha iyi!" dedi. İslam:

"Başka köylerde bu çocuğu tanımazlar mı?" dedi. Abdullah:

"Tanımasalar da kendisi söyler nereli olduğunu" dedi. İslam:

"Moserha'ya yazık oldu, çok sıkıntı çekti. Hatırlıyorsunuz değil mi?" dedi. İsmail:

"Evet, çocuk değil büyük gibiydi" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Artık tamam, düşünmeyin onu, farz edin ki hiç olmadı, farz edin ki öldü gitti" dedi. Kethüda:

"Herkes ölüyor, herkes telef oluyor" dedi. Çöle ulaştıklarında artık kimse konuşmuyordu. Büyük bir ay doğudan yükseliyordu. Hatunabad'dan iki araba Mişo'ya doğru gidiyordu. İki araba da patates, havuç ve balyalarla doluydu. Bayellilerin önünden geçerken bütün çölü, çıtır çıtır ekmeklerin kokusu doldurdu.

BÖLÜM: 7

Araba düzlükte durdu. İslam, Kethüda, Meşhedi Baba, İsmail ve Meşhedi Safer'in oğlu Moserha'yı aşağı indirip karanlığa doğru götürdüler. İsmail elindeki dolu torbayı yere boşalttı, Moserha oturup yemeye başladı, Bayelliler parmaklarının ucuna basa basa dönüp uzaklaştılar. İslam sürücü yerine oturdu, diğerleri de sessizce arabaya bindi. Onlar yola koyulduğunda Moserha'nın ağlaması bütün çölü doldurmuştu.

BÖLÜM: 8

Seyyidabadlılar, Moserha'yı tarlada buldular: Oturmuş, buğdayları yiyordu. Önce köye tuhaf bir canavar geldi sandılar, yaklaşınca Moserha'yı gördüler, ayağı iple bağlanmıştı. Seyyidabadlılar, etrafında toplanıp ona bakmaya başladılar. Birinci Seyyidabadlı:

"Nereden gelmiş bu?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Seyyidabadlı değil başka bir köyden gelmiş" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Tanıyor musunuz bunu?" dedi. Seyyidabadlılar biraz daha yaklaştılar ve dikkatle baktılar, kimse Moserha'yı tanımadı. Birinci Seyyidabadlı, gözleri halsizlikten ve yorgunluktan kapanmak üzere olan ve durmaksızın yiyen Moserha'nın yanına oturdu. İkinci Seyyidabadlı ayağındaki ipi tutup çekti, Moserha ayağını uzattı ve hiçbir şey demedi. Üçüncü Seyyidabadlı:

"Nerelisin?" dedi. Moserha ağzı dolu:

"Açım açım!" dedi. Üçüncü Seyyidabadlı:

"Nereden geldin?" dedi. Moserha:

"Açım!" dedi. Üçüncü Seyyidabadlı sinirlendi ve:

"Adın ne, hangi köydesin, nereden geldin?" dedi. Moserha hiçbir şey demedi, ağzını doldurdu, yemeye koyuldu. Seyyidabadlılar birbirlerine baktı. Güneş vuruyor, harmanlar altın gibi parlıyordu. Moserha buğday yığınına dalmış, kıtlıktan çıkmışçasına hızlı hızlı ağzını dolduruyordu. Birinci Seyyidabadlı:

"Biri gidip Geda Hanım'a haber versin, 'köye biri geldi, her şeyi yiyor, ne yapalım?' diye sorsun. Biri de gidip şuna ekmek ve soğan getirsin" dedi. Seyyidabadlı iki kişi gitti, birkaç dakika sonra döndü.

Birinci Seyyidabadlı, bir torba ekmek ve soğanı Moserha'nın önüne koydu. İkinci Seyyidabadlı nefes nefese:

"Geda Hanım diyor ki köye girmesine izin vermeyin, atın dışarı, beladır o, Seyyidabad'a sakın sokmayın!" dedi. Seyyidabadlılar hazırlandılar, Moserha her şeyi yiyip bitirince onu eşeğe bindirip Hasanabad'a doğru yola koyuldular.

BÖLÜM: 9

Hasanabad'da Moserha için hiçbir şey yoktu. Çocuklar etrafını sarmış, korkuyla ona bakıyorlardı. Moserha emekleyerek ilerliyor, ip de peşi sıra yerde sürünüyordu. Yaşlı kadınlar geldiler, eğilip ona baktılar. Moserha'nın saçları birbirine yapışmış, gözleri şişip kapanmıştı. Elleri, ayakları şekil değiştirmiş, parmakları yok olmuştu. Ne bulsa yiyordu, yaşlı kadınlar ekmek ve soğan verdiler ona. Moserha hepsini hızlı hızlı yuttu. Kethüda onu görünce:

"Bu insanoğlu değil, nereden gelmiş, adı nedir, kim getirmiş onu buraya?" dedi. Yaşlı kadınlar önüne diz çöküp oturdular, yalvardılar:

"Allah rızası için, peygamber aşkına buradan git! Hasanabad'dan git!" dediler. Moserha bir kurbağa gibi yere yapışmıştı, gözlerini açmaya çalıştı ama başaramadı. Erkekler gelip arkasında toplanmışlar, onu köyden nasıl çıkarabileceklerine dair plan yapıyorlardı. Hepsi Moserha'dan korkuyordu.

BÖLÜM: 10

Bayel'e bir canavar gelip tarlaya dadanmıştı, hiçbir şeye benzemiyordu. Çenesi fare çenesi gibi uzamıştı, kulakları fare kulağı gibi ufaktı; elleri, ayakları kütleşmiş, parmakları birbirine yapışmıştı. Keçi kuyruğuna benzeyen kısa, üçgen kuyruğu dimdik duruyordu. Deriyi yeni delip çıkmışçasına iki kısa boynuz kulaklarının ardından görünüyordu. Zorla gözkapaklarını araladığında kurbağanınki gibi yukarı bakan gözleri, boynuzların altından görünüyordu. Oturmuş buğday yiyordu. Meşhedi Baba:

"Bu da neyin nesi, tanıyor musunuz bunu?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bugüne dek buna benzer bir şey görmedim!" dedi. İsmail:

"Çakal olmasın!" dedi. Kethüda:

"Yok, ben üç beş defa çakal gördüm, hiçbiri buna benzemiyordu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Moserha olmasın bu, köye dönmüş olmasın!" dedi. Kethüda ve Meşhedi Baba hayretten donup kaldılar. Kethüda:

"Yok canım, Moserha böyle değildi" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, onun yüzünde tüy yoktu" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bilmiyorum, neyse ne! Ama öldürüp kurtulmalıyız bundan!" dedi. Kethüda:

"Ben yapamam!" dedi. Meşhedi Baba:

"Ben de yapamam!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ben yapabilirim" dedi. Gidip tarlaların arka tarafından büyük bir taş alıp geldi. Kethüda, Meşhedi Baba ve İsmail, Meşhedi Safer'in oğluna arkalarını döndüler ve gözlerini, esen rüzgârla beraber kırık kapıları birbirine çarpıp duran harap değirmene diktiler. Meşhedi Safer'in oğlu taşı yukarı kaldırdı, ayağının birini hayvanın bu tarafına, diğerini de öbür tarafına koydu, taşı yukarıdan bıraktı. Hayvan sesini çıkaramadan yere kapaklandı, ağzından sarı, yapışkan kanı fışkırdı. Kethüda ve Meşhedi Baba leşi gömmek üzere tarlanın öbür tarafına çukur kazmaya gittiler.

BÖLÜM: 11

Moserha'yı çeke çeke Mişo'dan dışarı çıkardılar. İri cüsseli üç adam onu at arabasına attı, bir diğer adam da bir kucak otu, pancar kabuklarını Moserha'nın önüne koydu. Moserha at arabasında düşüp kalmıştı, gözleri açılmıyordu. Çocuklar toplanmış, taş atıyorlardı ona, Moserha ağzı dolu, gözleri kapalı, dönüp homurdanıyor; çocuklar gülüyor, kaçışıyorlardı. At arabası yollanıp köyden çıktı. Güneş batmış, hava kararmıştı. Moserha birkaç gündür gözlerini açmamıştı, güneşin battığını, havanın kararduğını fark etmedi.

BÖLÜM: 12

Meşhedi İnayet'in oğlu tarladan dönerken Moserha'yı gördü, ağzı dolu, yoncaların içinde sürünüyor, Hatunabad'a doğru gidiyordu, yavaşça yaklaştı ve baktı. Eğilip Moserha'nın ayağına bağlanmış ipi tuttu, çekti. Moserha yere yapışıp uyudu. Meşhedi İnayet'in oğlu koşarak köye gitti. Babası, Mir Hamza ve Hatunabadlı iki kişiyle dönüp geldi. Meşhedi İnayet'in oğlu:

"İşte orada baba, nereden gelmiş bu?" dedi. Mir Hamza eğildi ve:

"Hatunabadlı değil" dedi. Meşhedi İnayet yere oturdu ve eliyle Moserha'nın gözlerini açıp baktı. Hatunabadlılardan biri:

"Tanıyor musun Kethüda?" dedi. Meşhedi İnayet eğildi ve bir daha baktı. Moserha'nın ağır gözkapakları kapandı. Meşhedi İnayet:

"Evet, tanıdım bunu, ben bu genci bir vakitler Bayel'de görmüştüm" dedi. Mir Hamza:

"Ne diye getirmişler buraya?" dedi. Meşhedi İnayet'in oğlu elleri, ayakları kütleşmiş, bedeni şekil değiştirmiş Moserha'ya hayretle bakıp:

"Kendisi çıkıp gelmiştir köyden" dedi. Meşhedi İnayet:

"Ben de öyle düşünüyorum" dedi. Mir Hamza:

"Peki ne yapacağız şimdi bunu? Madem onlar bakmadılar, biz de kendimize yük etmeyelim bunu!" dedi. İnayet'in oğlu:

"Götürüp Bayel'e atalım!" dedi. Meşhedi İnayet:

"Yok, bu iyi olmaz, ne de olsa tuz ekmek yemişliğimiz var onlarla" dedi. Meşhedi İnayet'in oğlu:

"İyi de, onlar niye tuz ekmek hakkı dememişler de getirip buraya atmışlar onu?" dedi. Meşhedi İnayet:

"Yok, bu mertliğe yakışmaz, bekleyin bakalım, gece olsun da götürüp o civarda bir yere bırakalım" dedi. Meşhedi İnayet'in oğlu:

"Geceye dek ne yapacağız peki bunu?" dedi. Mir Hamza:

"Meydana götürelim" dedi. Moserha'yı Hatunabad meydanına götürdüler, çocuklar duyup geldiler. Önce hayretten donup kaldılar, korkuları geçince biraz yaklaştılar. Settar, Meşhedi İnayet'e:

"Bu ne mide böyle? Önüne geleni yiyor!" dedi. Meşhedi İnayet:

"Bayelli" dedi. Settar:

"Hangi harabistandan olduğu belli!" dedi. Çocuklar Moserha'nın etrafını sarmışlardı, meydanın sağında solunda ne kadar çöp varsa toplayıp getiriyor, önüne atıyorlardı. Moserha hızlı hızlı hepsini

alıp yutuyordu. Hatunabadlılar hayretle ona bakıyor ve gülmeye başlıyorlardı.

BÖLÜM: 13

Öğlene doğruydu, Moserha'yı tarlaların ardında değirmenin yakınlarında buldular, burnu fare burnu gibi uzamış, saçı sakalı birbirine girmişti. Eli, ayağı kir içinde kalmış, kütleşip toynak gibi olmuştu. Ayağındaki ip kir pas içinde kalmış, keçi kuyruğu gibi dimdik duruyordu. Gözlerini açmaya uğraşıyor, ama başaramıyordu. Önce Meşhedi Safer'in oğlu buldu onu, diğerlerine haber verdi. Hepsi toplanıp geldiler. Meşhedi Baba:

"Ne oldu?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Onlardan biri daha gelmiş" dedi. Meşhedi Baba:

"Ne yapıyorsun?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Taş getirmeye gidiyorum" dedi. İslam eğilip baktı:

"Hayır, bu Moserha, bizim Moserha!" dedi. İslam'ın sesini işiten Moserha yavaşça inledi:

"Açım açım!" Meşhedi Safer'in oğlu:

"Taş getirmeyeyim mi yani?" dedi. Kethüda:

"Ne diyorsun sen, insan mı öldüreceksin?" dedi. İsmail:

"Zavallı, ne hale gelmiş!" dedi. İslam:

"Artık yaşayacak bir ömrü kalmamış!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İşimizi gücümüzü bırakıp buna mı bakalım istiyorsunuz?" dedi. İslam:

"Hayır merak etmeyin, Bayel'e girmesine müsaade etmeyeceğiz hiçbir zaman!" dedi. Kethüda:

"Seyyidabad'a ya da başka bir köye mi götürmek niyetindesiniz?" dedi. İslam:

"Siz karışmayın, biz onu İsmail'le şehre götüreceğiz" dedi. Meşhedi Baba:

"Ne diye götüreceksiniz oraya?" dedi. İslam:

"Sizin içiniz rahat olsun diye" dedi ve Moserha'nın arkasına oturdu, mendilini açtı ve iki ekmek çıkarıp Moserha'nın önüne koydu. Moserha İslam'ı görmek için gözkapaklarını araladı, gözleri kurbağa gözü gibi yukarı bakıyordu.

BÖLÜM: 14

Moserha dört ayak üstünde şehrin büyük meydanında sürünüyor, ilerliyordu. Ayak bileklerine bağlı ip, arkası sıra geliyordu. Etrafında büyük bir kalabalık toplanmıştı. Hayret içinde ona, nasıl olup da gözleri kapalı, yerde böyle sürünüp gittiğine bakıyorlardı. Çocuklar meyve kabuklarını, işe yaramaz kağıtları önüne atıyor, Moserha da hepsini yiyip yutuyordu. Kalabalığın ortasında duran uzun boylu bir genç:

"Gördüm, kendi gözlerimle gördüm, kanalizasyondan çıktı! Hani geçenlerde iki hayvan yakalamışlardı ya, kunduz olduklarını söylemişlerdi, işte oradan!" dedi. Onun yanında duran adam:

"Peki ne yapacağız şimdi bunu?" dedi. Uzun boylu genç:

"Bir polis çağıralım, onu yine kanalizasyona bıraksın" dedi.

Şişman, kambur bir adam geldi. Kalabalığı yararak ilerledi, Moserha'nın önüne gelince eğildi, elinde büyük bir fare kapanı vardı. Dört fare, uzun kuyruklarından kapanın dört hücresine yakalanmış, sallanıyor; ara ara kımıldanıyorlardı.

Sekizinci Hikâye

BÖLÜM: 1

Islam, at arabasıyla Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki meydanda belirdi ve gelip havuzun başında durdu, arabadan indi. Kayışları çözdü, arabanın altındaki kovaları aldı, eğilip suyla doldurduğu esnada Meşhedi Baba'nın sesi yankılandı:

"Hey İslam! Hey İslam!" İslam arkasını döndü, yukarıdaki delikten başını çıkarmış, kendisine seslenmekte olan Meşhedi Baba'yı gördü. Kovayı arabaya bıraktı, ellerini ağzının iki yanına koyup Meşhedi Baba'ya baktı ve bağırdı:

"Selam Meşhedi Baba!" Meşhedi Baba yukarıdan:

"Iki kişi seni arıyordu" dedi. İslam:

"Beni mi?" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet, Seyyidabadlı iki genç, görmedin mi onları?" dedi. İslam:

"Ne istiyorlarmış?" dedi. Meşhedi Baba:

"Şah Taki göndermiş senin için. Seni bulamayınca tarlalara doğru gittiler, görmedin mi onları?" dedi ve içeri girdi. İslam kendi kendine, "Şah Taki ile ne işim olur benim?" dedi, arabasının başına dönüp gelmişti ki Meşhedi Safer'in oğlu, Seyyidabadlı iki gençle sokağın başında göründü. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Islam orada işte!" dedi. Seyyidabadlılar gelip önünde durdular, Meşhedi Safer'in oğlu da gelip onların arkasında durdu. Meşhedi Safer'in oğlu:

"İslam, bu iki Seyyidabadlı seni arıyorlardı" dedi. Seyyidabadlılardan biri:

"Şah Taki gönderdi bizi" dedi. İslam:

"Ne istiyormuş benden?" dedi. Ikinci Seyyidabadlı:

"Sazını da alsın Seyyidabad'a gelsin dedi." Islam:

"Niçin?" Birinci Seyyidabadlı:

"Oğlunun düğünü var, gelip saz çalsın dedi." İslam:

"İşlerimi ne yapayım?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Boş ver işlerini!" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Düğün bitince dönüp gelirsin işinin başına." İslam:

"Kaç gün sürer?" dedi. Birinci Seyyidabadlı dedi ki:

"Üç günden fazla sürmez, Şah Taki mutlaka getirin onu dedi." İslam düşündü ve, "O zaman bir Kethüda'ya uğrayayım da geleyim" dedi. İkinci sokağa girdi. Seyyidabadlılar gidip siyah musalla taşının üstüne oturdular. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Kethüda'nın evi hemen şuracıkta, çabucak gider geliriz" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"O gelene kadar biz de burada oturalım" dedi. İkinci Seyyidabadlı Meşhedi Safer'in oğluna:

"Peki sen, sen gelmek istemiyor musun?" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Evet, gelsene, iyi vakit geçirirsin" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Şah Taki kızmasın!" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Şah Taki kızmaz, hem misafir de bir hayli fazla, Şah Taki gece körüdür, geceleri göremez" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Geliyor musun?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Geliyorum, gidip eve haber verip geleyim" dedi. Evine doğru gitti, İslam geldiğinde at arabasının etrafında epey kişi toplanmıştı. İslam:

"Gidebiliriz" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Bekle, Cafer de geliyor" dedi. İslam:

"Onu ne yapacaksınız?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Onu da düğüne götüreceğiz!" dedi. İslam:

"Ben sazımı alıp geleyim" dedi, kalabalığın içinden yol açıp evine doğru gitti. Pencereyi açıp içeri girdi. Kara keçi sandık odasındaki küçük pencerenin önüne oturmuş, dışarıyı seyrediyordu. İslam'ı görünce kalkıp ona doğru geldi. İslam sazını çividen aldı, pencereden dışarı çıktı. Kara keçi de çıktı peşinden, ikisi de yürüyüp arabanın yanına geldiler. Birinci Seyyidabadlı:

"Ne iri sazın varmış İslam!" dedi. İsmail:

"Tüfeğe benziyor" dedi. İslam güldü, bir şey demedi. Sazını çaprazlamasına astı omzuna ve Arabanın üstündeki kovayı alıp arabanın altındaki çengele taktı. İsmail'e:

"Keçiyi ben dönene kadar senin eve götür" dedi. İsmail gidip keçinin boynuzuna yapıştı. İslam sürücü yerine gidip oturdu, dönüp Seyyidabadlılara ve gelip onların yanına oturmuş olan Meşhedi Safer'in oğluna:

"Pekâlâ binin bakalım, yola düşelim" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Tütün çubuklarımızı doldurmaya da mı müsaade yok?" dedi. Ikinci Seyyidabadlı güldü ve:

"İslam'ın senden, benden daha çok acelesi var" dedi. Tütün kesesini çıkardı, doldurmak üzere çubuğunu hazırlayan Meşhedi Safer'in oğluna uzattı. İslam arabadan indi, havuzun kenarına gidip oturdu, oradakilere arkası dönük seslendi:

"İşiniz bitince haber verin" dedi. Suya düşen aksine baktı, omuz başından görünen sazının sapı tüfeğe benziyordu. Meşhedi Safer'in oğlu göz kırptı, önce Seyyidabadlılar güldü sonra da arabanın etrafına yayılmış olan kalabalık.

BÖLÜM: 2

İslam sürücü yerine oturmuş, "Ho, ho!" diye bağırıyor, at Seyyidabad'a yaklaşıyordu. Seyyidabadlılar İslam'ın yanına oturmuşlardı. Meşhedi Safer'in oğlu arabanın ortasına oturmuş, bağdaş kurmuş, dizlerini karnına doğru çekmişti. Seyyidabad uzaktan göründüğünde İslam kaşlarını çatmayı bırakıp, döndü ve gençlere baktı. Seyyidabadlılar sandılar ki İslam çok güldükleri için kendilerine kızdı, Meşhedi Safer'in oğlu da dönüp o üçüne baktı. Birinci Seyyidabadlı Meşhedi Safer'in oğluna göz kırptı, İslam:

"Sahi, Şah Taki hangi oğlunu evlendiriyor?" dedi. Ikinci Seyyidabadlı:

"Şah Taki'nin bir oğlu var dedi." İslam:

"Biliyorum, adı ne?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Meşhedi Şefi diyorlar ona" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu başını salladı ve:

"Meşhedi Şefi, Meşhedi Şefi" dedi. Seyyidabadlılar güldü. İslam:

"Kimin kızını alıyorlar?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Ne yapacaksın?" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Bilmek istiyor" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Bilmek mi istiyorsun Islam?" dedi. İslam omuzunu kaldırdı ve:

"Bilmem" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Tamam, tamam, alınma Islam, Zeynal Amca'nın kızını alıyorlar" dedi. İslam:

"Hangi Zeynal Amca?" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Hani geçen yıl kuyuya düşüp ölen. Kızı, Meşhedi Rukiye'nin yanında, şu saftirik kadının, tanıyor musun onu?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu başını salladı ve:

"Meşhedi Rukiye'yi mi?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Meşhedi Rukiye'nin de bir dolu talibi var ama o kocaya gitmek istemiyor" dedi. İslam:

"Evlenmedi mi?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Niye evlenmesin, evlendi canım. Kocası öldü, o da bir daha evlenmedi, çocuğu da yok" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Şah Taki kendisine de onu alsa ya!" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Şah Taki'nin karısı var, çocuğu da, üstelik Meşhedi Rukiye evlenmek istemiyor" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Evlenmek için zengin bir koca istiyordur kesin!" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"Zengin kocayı ne yapacak, daha yeni Geda Hanım'a gidip and içmiş, koca istemiyorum diye" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Niye böyle bir şey yapmış ki?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"Erkekler yakasından düşsün diye, kendisinin herşeyi var: Arazi, inek, at, at arabası... Kocayı ne yapsın!" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"At ve inek kocanın işini yapabilir mi?" dedi. Seyyidabadlılar güldü, Meşhedi Safer'in oğlu da gülmeye başladı. İslam Seyyidabad'a yaklaşınca arabayı durdurdu, kaşlarını çattı ve onlara baktı:

"Niye gülüyorsunuz ha?" dedi. Seyyidabadlılar ve Meşhedi Safer'in oğlu İslam'a baktı. Seyyidabadlılar baktılar ki İslam'ın keyfi kaçmış, gülmeyi kestiler. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Sana gülmüyorduk İslam, Meşhedi Rukiye'ye gülüyorduk!" dedi. Seyyidabadlılar yeniden gülmeye başladılar.

BÖLÜM: 3

Şah Taki'nin evi köyün ilk eviydi. Diğerleri yukarı doğru birbirleri üstüne sıralanmışlardı. Şah Taki damda oturmuş, pirinçleri yağmalamaya gelen kargaları bastonuyla kovalıyordu. Meşhedi Şefi odunların üstüne oturmuştu, yeşil gömlek, sarı yelek giymişti. Meşhedi Şefi'nin annesi dört beş yaşlı kadınla beraber sandık odasından büyük tahta bir sandığı getirip dışarı çıkarmışlar, eski püsküllerin arasında bir şey arıyorlardı.

Seyyidabadlılar damlarda sağa sola gidip gelmekte, koşuşturmaktaydılar. Geda Hanım'ın evi tek başınaydı, damında küçük, kara bir bayrak yavaş yavaş dalgalanıyordu. Gelin evi birkaç dam yukarıdaydı, Şah Taki'nin damından üç ahır geçip Zeynal Amca'nın evine, oradan da daha yukarıdaki, etrafı köhne tenekelerle çevrilmiş Meşhedi Rukiye'nin evine ulaşılıyordu. Meşhedi Rukiye damda, bir taşın üstüne oturmuş, pirinç ayıklıyordu ve ayaklarını damdaki delikten içeri sarkıtmıştı. Gelin, sandık odasında oturuyor, bir tesbihin dağılmış tanelerini gömleğinin yakasına dikiyor, arada bir de teyzesinin, sandık odasının damından sarkıttığı, odayı kararan, büyük ayaklarına bakıyordu. Gelin son taneyi de diktiğinde teyzesi ayaklarını yukarı çekti ve ısrarla etrafında dönüp duran kargaya küfretti. Karga uçtu, gidip Şah Taki'nin damına kondu ve boynunu uzatıp pirinçlere dikti gözünü. Şah Taki, bastonunu kargaya doğru attı, baston Meşhedi Şefi'nin annesinin ve yaşlı kadınların eşeleyip durdukları sandığın içine düştü. Meşhedi Şefi'nin annesi yüksek sesle:

"Bu da nesi?" dedi. Meşhedi Şefi dönüp baktı, Şah Taki ayağa kalktı, Islam'ın arabasını gördü, aceleyle gidip aşağı eğildi, bağırdı:

"Geldiler, Meşhedi İslam'ı getirdiler" dedi. Geri dönüp gelin evine baktı, Meşhedi Rukiye'yi gördü, damın kenarına gelmiş, elini gözlerine siper etmişti. Yüksek sesle bağırdı ona:

"Geldiler, geldiler!" Meşhedi Rukiye dönüp aceleyle başını damdaki delikten içeri uzattı:

"Geldiler, geldiler!" dedi. Meşhedi Şefi baltayı kapının arkasına koyup mutfağa gitti. Meşhedi Şefi'nin annesi ve yaşlı kadınlar kapının önüne gelip dışarı baktılar. Seyyidabadlıların ve Meşhedi Safer'in oğlunun kahkahaları uzaktan duyuluyordu.

BÖLÜM: 4

Akşam yemeklerini yedikten sonra Şah Taki Meşhedi İslam'ı çağırdı, ikisi beraber dışarı çıktılar. Şah Taki İslam'a:

"Bu seninle gelen kim?" dedi. İslam:

"Meşhedi Safer'in oğlu." Şah Taki:

"Sen mi getirdin onu?" Islam:

"Kendisi geldi, ben getirmedim" dedi. Şah Taki:

"Senin eline ayağına dolaşmasın!" İslam:

"Yok, boş ver!" dedi. Şah Taki düşündü ve:

"İslam, biliyorsun bu gece Meşhedi Şefi evleniyor, istiyorum ki düğünün bütün işlerinin sorumlusu sen olasın. Benim gözlerim görmüyor, kalabalık doluşur diye korkuyorum" dedi. İslam:

"Şüphen olmasın!" dedi. Şah Taki küçük kapıyı açıp içeri girdi ve eliyle İslam'a işaret etti. İkisi beraber merdivenlerden yukarı çıktılar ve damdan inip çıkmak için kullandıkları küçük pencereyi açtılar, önce Şah Taki indi aşağı, sonra İslam. Küçük pencereli büyük bir odaydı burası. İslam etrafına baktı, pencerenin önünde büyük bir duvar vardı. Duvara büyük bir çivi çakılmış, çiviye de kısa bir ip bağlanmıştı. Şah Taki ilerleyip odanın öbür başında, başka bir küçük kapıyı açtı, önce kendisi girdi içeri, sonra İslam. Dört duvardan ibaret, penceresiz bir odaydı burası. Damdaki delikten tan kızıllığı doluyordu içeri. Duvarın dibine konulmuş büyük küpe, küçük bir merdiven dayanmıştı. İki tane de teneke kutu duruyordu bunların yanında. Şah Taki elini küpe koyup:

"Görüyor musun bunu?" dedi. İslam güldü. Şah Taki:

"Yukarı çık da teneke kutulardan birini doldur" dedi. İslam yukarı çıktı ve küpün kapağını kaldırdı. Şah Taki teneke kutulardan birini yukarı uzattı.

Merdivenlerden aşağı indiler, teneke kutuyu kapının arkasına koydular, İslam ağzını sildi, dışarı çıktılar. Şah Taki kapıyı kilitledi. İslam çakırkeyif olmuştu, sazını alıp Şah Taki'yle beraber büyük odaya gitti. Misafirler gelip içeri doluşmuşlardı. Eyvan da oldukça kalabalıktı. Kadınların sesi de yan odadan geliyordu. Şah Taki perdeyi çekti, kadınlar kapıyı açtılar. İslam sendeleye sendeleye odanın başköşesine, kendisi için konulmuş büyük tabureye gelip oturdu, sazının karnını kucakladı, elini tellerin üstüne koydu ve:

"Damada ve geline tebrikler, mutluluklar!" dedi. Diğer odadan Meşhedi Safer'in oğlunun ve Seyyidabadlı iki gencin kahkahaları yükseliyordu. İslam şaşırdı, üç beş saniye kahkahalara kulak kabarttı sonra da beş parmağıyla birden vurdu sazın tellerine. Saz sesi yükselince misafirler hareketlendiler, alkışlar yükseldi ve düğün başladı.

BÖLÜM: 5

İslam'dan başka iki kişi daha türkü söylüyordu ama hiçbiri İslam gibi güzel söylemiyordu. Gelgelelim ne vakit İslam'ın sesi yükselse Meşhedi Safer'in oğlu ile Seyyidabadlı iki gencin kahkahası dolduruyordu odayı. İslam, Haydar ve Meşhedi Şefi birkaç kez merdivenlerden çıkıp teneke kutuyu doldurup aşağı inmişlerdi. Şah Taki eyvanda oturmuş, ayaklarını sarkıtmış, kıs kıs gülüyordu. Kadınlar perdeyi kenara çekmiş, erkeklerin arasında gidip geliyorlardı. Bir müddet geçmişti ki Meşhedi Şefi'nin annesi kendisine yol açarak İslam'ın yanına geldi ve eğilip kulağına:

"Vakit geldi İslam" dedi. İslam, Meşhedi Şefi'nin annesinin peşinden gidip kadınlar kısmına geçti. Meşhedi Şefi'nin annesi yüksek sesle kalabalığa:

"Gidip gelini getirelim!" dedi. Kalabalık zılgıt çekti, İslam da yüksek sesle:

"Kutlu olsun, uğurlu olsun!" dedi ve sazını çalmaya başladı. Meşhedi Şefi'nin annesinin yanına üç yaşlı kadın gelip oturdu. Meşhedi Şefi'nin annesi:

"Gecikmeyin, bahçeye gidin" dedi. İslam:

"Niye bahçeye götürüyorsun onları?" dedi. Meşhedi Şefi'nin annesi:

"Gelin evine gitmemiz lazım!" dedi. İslam:

"Diğerlerini bilmem, ben yalnızca bahçeye kadar gelirim" dedi. Geri dönmek üzereyken Meşhedi Safer'in oğlu ve Seyyidabadlı iki genci gördü, erkeklerin olduğu odada durmuş, kendisine bakıyorlardı. O tarafa doğru gitmekten vazgeçti ve pencerenin önündeki tahta merdivenden aşağı indi. Bahçede kimse yoktu, mutfağın önünde büyük bir ağaç kütüğü vardı, mutfak karanlıktı ve üç yaşlı kadın, ocağın karşısına oturmuşlardı. İslam kütüğün üstüne oturdu, gökyüzü yıldız doluydu. Yeşil, belli belirsiz bir ışık yükselmişti çölden. Meşhedi Şefi'nin annesi odadan seslendi:

"Hey İslam, İslam!" İslam ağaç kütüğünden kalktı ve parmaklarını sazın tellerine vurdu. Saz sesi yükselince sağ yanda oturan erkekler ve sol yanda oturan kadınlar hayata doluştular. Yaşlı kadınlar mutfaktan dışarı çıktılar ve İslam kütüğe çıktı. Odalar boşalmıştı, eyvanda yapayalnız oturmakta olan Şah Taki yüksek sesle bağırdı:

"Hey Islam, İslam!" İslam yüksek sesle:

"Selam Şah Taki!" dedi. Şah Taki:

"Neredesin cancağızım, yoruldun mu?" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu ve Seyyidabadlı iki genç güldü. İslam kütüğün üstünden aşağı atladı, nara attı, vurdu sazın tellerine. Kalabalık zılgıtlar atarak sokağa doğru yola koyuldu.

BÖLÜM: 6

Gelini, Meşhedi Rukiye'nin evinden çıkardıklarında, kalabalık çoğaldı. Kadınlar önden yürüyor erkekler onların arkasından geliyordu. Gelin, üç beş yaşlı kadının ortasında yürüyor, önlerinden de ellerinde lambalarla birkaç çocuk gidiyor, yolu aydınlatıyorlardı. Kadınların ortasında iki erkek görülüyordu, damat elbiseleri içinde Meşhedi Şefi ve sendeleye sendeleye saz çalıp şarkı söylemek olan Meşhedi İslam. Meşhedi İslam'la Meşhedi Şefi'nin arasında da Meşhedi Rukiye yürümekteydi. Sayıları daha az olan erkekler, kadınların arkasından geliyorlardı. Meşhedi Rukiye'nin evinden son kişi de çıktığında yaşlı komşu kadınlar kapıyı kapatıp kilitlediler. Ev sessizleşince ahırdaki lambaların ışıkları çoğaldı. Fareler mutfaktan çıkıp geldi, ortalığı kolaçan etti, kalabalığın gürültüsü uzaklaşınca da dışarı dökülüp merdivenlere hücum ettiler.

Sokağın köşesini dönerken yaşlı bir kadın Meşhedi Şefi'yi kenara çekip:

"Sen eve git, sana kim dışarı çıkmanı söyledi?" dedi. Meşhedi Şefi:

"Herkes gelince ben de geldim!" dedi. Yaşlı kadın:

"Senin lambayı alıp gelini karşılamaya gitmen lazım!" dedi. Yaşlı kadınla Meşhedi Şefi kalabalığın arasından geçip koşa koşa aşağı indiler. Damat gidince İslam söylemeyi kesti. Meşhedi Rukiye:

"Yoruldun mu İslam?" dedi. İslam ellerini aşağı sarkıtıp:

"Yoruldum, hem de fena yoruldum!" dedi. Rukiye:

"Hep tek başına mı çalıp söylüyorsun?" dedi. İslam güldü:

"Ne yapayım kimse yardıma yanaşmıyor bana" dedi. Rukiye:

"Bırakmıyorlar ki az soluklanasın!" dedi. İslam:

"Yapacak bir şey yok" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Hep Şah Taki'nin yüzünden, iki gün erken çağırtmadı seni!" dedi. İslam:

"Neyse artık" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Neyle geldin sen buraya?" dedi. İslam:

"At arabasıyla" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Kimin arabasıyla?" dedi. İslam:

"İki genç gelmişti beni davet etmeye, onlarla atlayıp geldik" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Arabayı diyorum, araba kimindi?" dedi. İslam:

"Bayel'de bir at arabası var, o da benimki" dedi. Rukiye:

"Kaç atın var?" dedi. İslam:

"Bir atım var, bir arabam, bir de keçim" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Başka neyin var?" dedi. İslam:

"Bir de evim var, havuzun karşısında, bir de bu" dedi ve sazını gösterdi. Meşhedi Rukiye:

"Benim de bir evim var, bir at arabam, üç ineğim ve iki de atım" dedi. İslam güldü ve:

"Güzel!" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Ama atlarımdan biri hasta, ölmesinden korkuyorum" dedi. Islam:

"Nesi var?" dedi. Kalabalığın gürültüsü artmıştı. Rukiye:

"Bilmiyorum nesi olduğunu" dedi. İslam:

"İyileşir muhakkak" dedi. Rukiye:

"Seyyidabad'da kimse neyi olduğunu anlayamadı" dedi. İslam:

"Bırak Seyyidabadlıları" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Üç kişi geldi baktı, önce Hacı Rıza geldi, bir şey anlamadı. Sonra birkaç kişi daha geldi, ahırda saman, çul çaput yaktılar ama bir şey yapamadılar" dedi. İslam:

"At hastalanınca bir arabaya koşup tarlaya götürmek lazım onu" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Ağzını açmıyor atım, dudağından, çenesinden kan geliyor. Sudan başka bir şey yiyip içtiği yok" dedi. İslam:

"Kan mı, kan niye gelsin ki?" dedi. Rukiye:

"Hem de ne kan, bir dakika durmuyor, senin elinden bir şey gelir mi?" dedi. İslam:

"Neden gelmesin, tabii gelir" dedi. Meşhedi Rukiye yalvararak:

"İslam ne zaman bakarsın atıma?" dedi. İslam:

"Ne zaman istersen" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Şimdi başımız epey kalabalık, hele biraz ortalık sakinleşsin" dedi. Güldü, İslam'ın pazısına vurdu ve:

"Damadın evine geldik!" dedi. İslam sazının gövdesini kucakladı ve tellerine kuvvetle vurmaya, türkü söylemeye başladı. Kadınların sesleri ilk vadide kaybolduğunda, İslam kalkıp Meşhedi Şefi'yi gördü, elinde fener nefes nefese, vadinin dibinden kalabalığa doğru yürüyordu.

BÖLÜM: 7

Misafirler gidince İslam ve Haydar ellerinde lamba, merdivenlerden yukarı çıkıp damdaki küçük pencereye geldiler. Pencereyi açıp içeri girdiler, içerisi küçük, karanlık pencerelerle doluydu. Meşhedi Haydar duvarın dibindeki küçük pencereyi açtı. İslam sazını duvara yasladı ve teneke kutuyu pencereden yukarı çıkmakta olan Meşhedi Haydar'a verdi. Kendisi de içeri girdi. Meşhedi Haydar, lambayı rafa, büyük küpün yanına koydu. Sonra da yukarı çıkıp küpün ağzını açtı, küpün ortasına bağlanmış kâseyle boş teneke kutuyu doldurmaya başladı. İslam:

"Meşhedi Haydar, doldurmuyor musun, kimse içmez artık" dedi. Meşhedi Haydar:

"Ne demek kimse içmez, ben içiyorum ya, sen de içiyorsun, Şah Taki de içer" dedi. İslam:

"Şah Taki'yi komşuları evlerine götürdü, şimdiye uyumuştur" dedi. Meşhedi Haydar:

"Peki ya sen, sen uyumuyor musun?" dedi. İslam:

"İkimiz burada içelim, sonra aşağı ineriz" dedi. Meşhedi Haydar:

"Hem burada içelim hem de inip aşağıda içelim" dedi ve kâseyi doldurdu. Merdivenin tepesinden İslam'a seslendi. İslam yere oturmuştu. Meşhedi Haydar:

"Kâseyi ver!" dedi. İslam:

"Dur, ben yavaş yavaş içiyorum, burası sakin, rahat" dedi. Meşhedi Haydar:

"O kadar bağırıp nara attın ki kendi kafanı da şişirdin!" dedi. İslam:

"Şah Taki içersem düzeleceğimi söylemişti" dedi ve kâseyi başına dikti, sonra da yeniden Meşhedi Haydar'a uzattı ve:

"İç, iç de aşağı inelim!" dedi. Meşhedi Haydar:

"Ben burada kalacağım, hiç gidesim yok!" dedi. İslam:

"Ben gidiyorum" dedi. Haydar:

"Tabii kadınların içinde dolaşmak istiyorsun, değil mi? Hadi yukarı çık da bir kâse daha ver o zaman, burada daha bir hoş oluyor" dedi. İslam:

"Şunun içine düşüp boğulacaksın!" dedi. Meşhedi Haydar güldü ve:

"En iyisi!" dedi. İslam bir şey söylemedi, merdivenden aşağı indi, ev boşalmıştı. Ev ahalisi de sağa sola düşüp kalmıştı. Meşhedi Şefi'nin annesi, bacaklarını yukarı çekip sandığın üstüne oturmuş, uykuya dalmıştı. İslam sazını koltuğunun altına alıp pencerenin önündeki tahta merdivenden hayata indi ve kütüğün üstüne oturdu. Sazının tellerine vurunca odalar ve lambalar gözünün önünde raks etmeye başladı.

BÖLÜM: 8

İslam'ın sazının sesi yükselince Meşhedi Rukiye pencerenin önündeki tahta merdivenden aşağı indi ve İslam'a:

"Islam!" diye seslendi. İslam:

"Efendim?" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Seni arıyordum!" dedi. İslam:

"Beni mi arıyordun?" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Evet, her yere baktım" dedi. Islam:

"Buradayım ben" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Evet, hadi gidelim de benim ata bir bak!" dedi. İslam:

"Şimdi gece, hava karanlık, bir şey görmek mümkün olmaz" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Lamba götürürüz, şimdi kimseler yok, yarın yine kalabalık olacak" dedi. İslam bir şey demedi, ayağa kalktı, sazını kütüğün yanına koydu. Meşhedi Rukiye gidip mutfaktan bir lamba alıp geldi, basamaklardan inip damın arkasına geçtiler. Islam:

"Niye buraya geldik, senin evine gitmiyor muyduk?" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Yok, buradan gel, karışma sen" dedi. Evlerinin damından geçip Zeynal Amca'nın evinin damına geldiler. Meşhedi Rukiye lambanın fitilini aşağı çekti ve bir dört duvarın içine atladı. İslam da atladı. Meşhedi Rukiye lambayı bir duvarın dibine koydu, sonra da pen-

cereyi açtı, dışarıdan bir kızıllık doldu içeriye. İslam başını içeri soktu, büyük bir ahırdı burası, duvardaki çiviye bir lamba asılmıştı. Üç ineğin başları samanlara gömülüydü. Duvara, leşe benzeyen bir çuval asılmıştı. Ahırın ortasında zayıf bir at vardı. Meşhedi Rukiye de başını küçük pencereden içeri uzattı, ata seslendi. At gelip ikisinin önünde durdu. İslam kulaklarından tutup atın başını dışarı çekti. Atın gözleri kapanmıştı ve yarı açık ağzından kalın, kıvamlı bir kan akıyordu. Meşhedi Rukiye:

"Görüyor musun?" dedi. İslam eliyle, atın gözyaşlarını sildi ve:

"Bir avuç toprak getir bana" dedi. Meşhedi Rukiye kalkıp diğer damdan bir avuç toprak alıp geldi, İslam'ın önüne döktü. İslam, Meşhedi Rukiye'nin çadorunu aldı, sol eline doladı, atın ağzını açtı ve elini hayvanın iki çenesi arasına yerleştirdi. Meşhedi Rukiye lambayı yukarı kaldırdı, hayvanın karanlık boğazı aydınlandı. İslam sağ eliyle toprağı alıp atın ağzına serpti, at gözlerini yumdu ve ağzını öylece açık tuttu. İslam bir avuç toprağı da hayvanın karanlık boğazına serpti ve yumruğunu çekip çıkardı atın ağzından. At geri geri gidip öksürdü, inekler başlarını samanlardan çıkarıp ata baktılar. Meşhedi Rukiye:

"Ne oldu?" dedi. İslam:

"Artık iyileşir, artık çenesinden kan gelmez" dedi. Meşhedi Rukiye pencereyi kapattı, İslam Meşhedi Rukiye'nin, sol eline doladığı çadorunu açıp çıkardı; dört duvarın bir köşesine attı. Ayağa kalkmıştı ki duvarın üstünden üç gölge geri çekilip kahkahalarla güldü. Meşhedi Rukiye korkup telaşlandı:

"Kimdi?" dedi. İslam:

"Meşhedi Safer'in oğlu ve Seyyidabadlılar" dedi.

BÖLÜM: 9

İslam eğilip başını damdaki delikten içeri soktu ve yavaşça:

"Meşhedi Haydar!" diye seslendi. Kimse cevap vermedi. İslam yeniden:

"Meşhedi Haydar!" dedi. Lambanın ışığı büyük küpü ve merdivenleri aydınlatıyordu. İslam:

"Meşhedi Haydar oradasın da cevap mı vermiyorsun, aşağı mı indin?" dedi. Meşhedi Haydar'ın sesi işitildi:

"Ne istiyorsun?" dedi, sonra da sürünerek merdivenin ortasına geldi, lamba yüzünü aydınlattı. İslam:

"Görüyor musun?" dedi. Meşhedi Haydar:

"İçeri gelmeyecek misin?" dedi. İslam:

"Sana bir şey söylemek istiyorum" dedi. Meşhedi Haydar:

"Söyle bakalım, neymiş?" dedi. İslam:

"Ben yarın artık gideceğim, yarın gün doğmadan yola çıkacağım" dedi. Meşhedi Haydar:

"Ne oldu ki, artık kimse senden türkü söylemeni istemiyor mu?" dedi. İslam:

"Ben artık gitmeyi kafama koydum" dedi. Meşhedi Haydar:

"Peki şimdi ne yapmaya çalışıyorsun?" dedi. İslam:

"Bir kâse doldurup yukarı uzatsana!" dedi. Meşhedi Haydar kâseyi doldurdu ve yavaş yavaş merdivenden yukarı çıktı, bir ayağını küpün ağzına koydu ve sol elini damdaki deliğe iyice yaklaştırıp kâseyi yukarı uzattı.

BÖLÜM: 10

Öğlene doğru İslam havuzun yanına vardı. Köy sakindi, üç beş bulutun gölgesi düşmüştü havuzun suyuna. İslam arabadan aşağı atladı, sazını arabaya bıraktı, siyah musalla taşına oturdu. Çeşme başındaki Abbas'ın kız kardeşi koşup İsmail'e haber verdi. İslam'ın kara keçisi çıkıp geldi, önünde durdu. Meşhedi Safer, başını damdaki delikten uzatıp dışarı baktı ve siyah musalla taşına oturmuş İslam'ı gördü. İsmail yüksek sesle:

"Selam Islam!" dedi. İslam dönüp baktı, kara keçi siyah musalla taşının altından dışarı fışkırmış bir tutam otu çiğneyip yuttu. İsmail:

"Çabuk döndün İslam" dedi. İslam:

"Bayel'de ne var ne yok?" dedi. İsmail:

"Bir haber yok" dedi. Islam:

"Kethüda nasıl?" dedi. İsmail:

"Önceki gün gördüğün gibi" dedi. Islam:

"Otur, tütün çubuğunu çıkarsana" dedi. İsmail oturdu, tütün kesesini ve çubuğunu çıkardı. İslam:

"Bu taşları da kim döktü benim evin arkasına?" dedi. Ismail:

"Bilmiyorum" dedi. İslam:

"Kötü bir şey yoktur inşallah!" dedi. İsmail:

"Yok, bir şey yok!" dedi. İslam bir şey söylemedi, Bayel'in evlerine ve damlarına baktı. Meşhedi Safer'in toz toprak içindeki kabak başı görünüverdi. İsmail:

"Nereye bakıyorsun?" dedi. İslam cevap vermedi ve uzanıp tütün çubuğunu İsmail'in elinden aldı.

BÖLÜM: 11

İslam uykudan uyandığında güneş sandık odasının tavanındaki küçük delikten içeri girip yayılmıştı. Kara keçi gitmiş pencereden dışarıyı izliyordu. İslam kalkıp oturdu, öylece, üstündekilerle, şapkasıyla uyumuştu bütün gece. Havuz başındaki kadınların şamataları geliyordu. Ayağa kalktı, odanın tavanındaki deliğe gitti, evin ardındaki ıssızlığa ve kuru bir ağaca bağlanmış olan atına baktı. Gölgedeydi atı, başını aşağı indirmişti, ağzından koyu bir su akıyordu. İslam kendi kendine "Başına bir iş gelmiş olmasın, Seyyidabad'da da su içmemişti" diye düşündü. Toprak kabı alıp odaya gitti, pencereyi açtı, dışarı çıktı. Kadınlar havuz başında kap kacak ve çamaşır yıkamaktaydılar. İslam'ı görünce sustular, kalkıp dağıldılar. İslam şaşkınlıkla baktı kadınlara ve sonra havuzun yanına geldi, eğilip suda kendine baktı. Sonra da elindeki kabı doldurdu, evin arkasına gitti, taş kapıyı açtı ve ıssızlığa girdi, at dönüp kendisine baktı, kabı atın önüne koydu. At su içmedi, İslam suyu yere dökup kabı duvarın bir köşesine attı. Atın başını yukarı kaldırdı ve gözlerine baktı. Issızlığa bir adamın gölgesi düşüp yayıldı ve komşu damdan alçak sesle bir erkek:

"Ne yapıyor?" dedi. Başka bir ses:

"Atın yanına oturmuş" dedi. Üçüncü:

"Kesin arabayı koşup Seyyidabad'a gitmeyi düşünüyordur" dedi. İkinci güldü ve:

"Cafer doğru söylüyor" dedi. İslam başını kaldırdı, birkaç çift göz oluktan kendisine bakmaktaydı.

BÖLÜM: 12

İslam pencerenin önünde, karanlıkta oturmuştu. Ay ışığı düşmüştü sandık odasına. Papah'ın sesi, Bayel'in dışından geliyordu. Birkaç kişi havuz kenarında yürümekteydi, İslam eğilip baktı. Meşhedi Baba'yı, Ismail'i ve Meşhedi Safer'in oğlunu gördü; yan yana yürüyor, yavaş yavaş konuşup gülüşüyorlardı.

BÖLÜM: 13

Ertesi gün Meşhedi Baba arabayı koşmak üzere tekerlekleri hazırlayan İslam'ın yanına geldi. Meşhedi Baba:

"İslam sana bir şey söylemek istiyorum" dedi. İslam:

"Ne söylemek istiyorsun?" dedi. Meşhedi Baba:

"Bayel'deki söylentilerden haberdar mısın?" dedi. İslam:

"Ne söylentisi?" dedi. Meşhedi Baba:

"Seyyidabad'dan bir kadınla evlenmek istiyormuşsun" dedi. İslam:

"Günah değil a!" dedi. Meşhedi Baba:

"Meşhedi Rukiye'yle görmüşler seni, damlardan birinde kucak kucağa yatıyormuşsunuz. Öyle diyorlar" dedi. İslam:

"Kim diyor?" diye sordu. Meşhedi Baba:

"Dün gece Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki meydanda toplanmışlardı. Meşhedi Safer'in oğlu da gelmişti odunların üstüne oturmuş, Seyyidabadlılarla beraber evin damında Meşhedi Rukiye'yle seni birbirinize sarılmış uyurken nasıl bulduklarını anlatıyordu" dedi. İslam:

"Bayelliler ne diyorlardı buna?" dedi. Meşhedi Baba:

"İnanmışlardı anlattıklarına" dedi. İslam:

"Peki ya sen?" dedi Meşhedi Baba:

"Ben... Ben inanmadım" dedi. İslam:

"Peki ne dedin onlara, ne yaptın?" dedi. Meşhedi Baba:

"İslam'a böyle iftiralar atamazsınız dedim" dedi. İslam:

"Başka?" dedi. Meşhedi Baba:

"Onlara dedim ki kim Islam'ın arkasından konuşursa ağzının üstüne tokadı yer!" İslam güldü, bir şey söylemeden yeniden arabasının başına gitti.

BÖLÜM: 14

Gün batarken İslam tarladan döndü, arabaya yonca yüklemiş, kendisi de çıkıp yoncaların üstüne oturmuştu. Erbabi Bağı'na varınca aşağı atladı ve yoncaları boşaltmaya girişti. Araba boşaldığında hava yavaş yavaş kararmaya başlamıştı. İslam çevresine bakındı, büyük solgun bir ay dağların arasında belirivermişti. İslam arabasına binecekken küçük bir at arabasıyla yabancı biri çıkıverdi ortaya, hızla gelip durdu ve Islam'a baktı:

"Gelmiyor musun Seyyidabad'a gidelim?" dedi. İslam dehşete düştü ve:

"Hayır, ben gelmiyorum!" dedi. Yabancı:

"Peki nereye gidiyorsun?" dedi. İslam:

"Evime gidiyorum" dedi. Yabancı:

"Ama sana söyleyeyim İslam, en iyisi Bayel'den gitmen!" dedi. İslam:

"Sen nereden geliyorsun?" dedi. Yabancı:

"Ben buradan geçiyordum, Bayel'de işim yok" dedi ve kamçısını şaklatıp yola koyuldu. İslam durup baktı ona, yabancı uzaklaşıp karanlıkta kayboldu.

Islam arabayı Erbabi Bağı'nın arkasında bıraktı ve köye yayan geldi. Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki meydana doğru gitti, erkekler karşılıklı oturmuşlardı. Meşhedi Baba odunların üstüne gidip oturmuş, hızlı hızlı konuşuyor, Bayelliler de onu dinliyorlardı. Meşhedi Baba'nın başının üstünde küçük bir lamba yanmaktaydı. İslam duvarın arkasına çekilip durdu, beklemeye başladı. Meşhedi Baba:

"Sonra Haydar'la yukarı aşağı o kadar inip çıkmışlar ki artık İslam iyice kafayı bulmuş" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu'nun sesi odunların arkasından yükseldi:

"Haydar yukarıda duruyor, İslam aşağı yalnız geliyordu" dedi. Meşhedi Baba:

"Evet aşağı yalnız inmiş ve Rukiye'yi bulmak için her yeri aramış ama bulamamış, gidip iri bir kütüğün üstüne oturmuş, başlamış saz çalmaya ki Rukiye gelip kendisini bulabilsin. Sonra ikisi kalkıp çıkmışlar, Seyyidabadlılar peşlerine düşüp onları bulduklarında ahırın damında birbirlerine sarılmış uyuyorlarmış. Seyyidabadlılar Bayel'in şerefini düşünüp sessiz sedasız dönüp gitmişler, iki saat

sonra İslam ortaya çıkmış, gelip merdivenden sallanmış ve derken yere düşmüş" dedi. İslam geri dönüp sokağa girdi, Meşhedi Baba'nın sesi uzaktan duyuluyordu, yüksek sesle:

"Sabaha kadar yerde öylece kalmış, onu aramaya çıkanlar bir de ne görsünler, kusmuş, merdiven de göğsünün üstüne düşmüş, kalmış. Düşünüyorlar ki..."

BÖLÜM: 15

Sabah gün doğmadan İslam sazını aldı ve kara keçisiyle dışarı çıktı. Sazını siyah musalla taşına yaslayıp Kethüda'nın evine doğru gitti, duvardan atlayıp hayata girdi. Kazma kürek alıp çıktı, gidip evinin önünü kazmaya başladı. Toprak hazır olunca, su getirip çamur yaptı. Pencereyi açıp odaya baktı, ayakkabılarını çıkarıp odanın ortasına tekerleğin üstüne attı ve gece, arabanın söküp çıkardığı parçalarını bir araya topladı. Oda karanlıktı, sandık odasının küçük penceresini ve damdaki delikleri önceki gece kapatmıştı. Sonra da odasına baktı, pencereyi kapatıp çamur yapmaya başladı. Güneş yükselince Bayelliler dışarı çıktılar ve havuzun etrafında toplandılar. Siyah yas elbiselerini[22] giymiş ter dökerek çalışan İslam'ı izlemeye koyuldular. Meşhedi Baba İslam'ı bu halde görünce dönüp geldi, İsmail'i bulup:

"Kethüda'ya koş, ona de ki hemen gelsin!" dedi. İsmail:

"Kethüda hasta" dedi. Meşhedi Baba:

"Olsun, söyle gelsin, Meşhedi İslam Bayel'den gitmeye niyetlenmiş de!" dedi. İsmail:

"Gerçekten gitmek mi istiyor?" dedi. Geri dönüp Kethüda'nın evine doğru koştu. Meşhedi Baba yüksek sesle:

"Hey İslam!" dedi. İslam dönüp baktı ve hiçbir şey demedi. Meşhedi Baba bir daha seslendi: "Selam İslam, ne haber?" dedi. Dört duvarının pencereciğinden başını dışarı uzatmış olan Baba Ali:

"Ne yapıyorsun Meşhedi İslam?" dedi. Fatıma Nine kadınlara:

"İslam evini çamurla sıvayıp kapatıyor" dedi. Meşhedi Baba:

"Merhaba İslam, neden evini çamurla sıvıyorsun?" dedi. İslam:

"Canım öyle istediği için evimi çamurla sıvıyorum" dedi. Meşhedi Baba:

---

22 Şiilerin Muharrem ayında Hazreti Hüseyin'e ağıt yakmak için giydikleri yas giysisi. (ç. n.)

"Yoksa bir şey mi oldu?" dedi. İslam:

"Hiçbir şey olmadı" dedi. Meşhedi Baba:

"Niye bu işi yapıyorsun, başka bir yere mi gitmek niyetindesin?" dedi. İslam:

"Ev benim, canım ne isterse onu yaparım, nereye istersem oraya giderim" dedi. Meşhedi Baba:

"Bir şey mi oldu, biri bir şey mi söyledi?" dedi. İslam cevap vermedi, işini bitirip aşağı indi. Bütün delikler, pencereler çamurla kapatılmıştı. Ev, yerden bitmiş, yukarı doğru giden bir kubbe gibi olmuştu. Sonra gitti, atı evin arkasındaki ıssızlıktan getirip havuzun yanına bıraktı. Durup kalabalığı izlemekte olan kara keçi ata doğru gitti. İslam da siyah musalla taşının yanına gidip sazını aldı, omzuna astı. O esnada kucağında odunlarla Kethüda çıkageldi, yüzü şişmişti ve su toplamış ayakları zorlukla basıyordu yere. İslam:

"Kethüda seni görmeye gelemedim, sen ne diye dışarı çıktın?" dedi. Kethüda dehşete kapılmış vaziyette:

"Bir yere mi gidiyorsun İslam?" dedi. İslam:

"Benim artık gitmem lazım, Bayel'de kalamam!" dedi. Kethüda:

"Sen gidemezsin İslam, çok ömrüm kalmadı benim, bugün yarın göçüp giderim. Beni kefenleyip defnetmeyecek misin yoksa?" dedi. İslam:

"Gitmeyi ben de istemiyorum; ama gitmem şart oldu" dedi. Kethüda:

"Kim yaptı bu işi?" dedi. Bayelliler Kethüda'yla İslam'ın çevresini sarmışlardı. Kimseden ses çıkmadı, Kethüda:

"Islam, eğer sen gidersen Bayel'de elinden iş gelen kimse kalmayacak, nasıl gidersin sen söylesene!" dedi. Islam:

"Onlara sor, ben gittikten sonra Meşhedi Baba'ya sor" dedi. Bayelliler hep bir ağızdan:

"Gitme İslam, gitme!" dediler. İslam:

"Gitmeyeyim de ne için kalayım? Yoksa unuttunuz mu dünü?" dedi. Kethüda ağladı ve:

"Yahu ne oldu, niye bana bir şey söylemiyorsunuz?" dedi. İslam gidip Kethüda'yı kucakladı, alnından öptü ve döndü. Hiçbir şey söylemeden kalabalığa doğru yürüdü, kalabalık kenara çekildi. İslam anayola doğru yürümeye başladı, kalabalık ona bakıyordu. Kethüda yere oturdu ve kısık sesle:

"Ne yaptınız ona, ne yaptınız?" dedi ve höyküre höyküre ağlamaya başladı. Meşhedi Baba:

"Ben bilmiyorum, ben hiçbir şey bilmiyorum" dedi.

Papah ve İslam'ın kara keçisi Meşhedi Safer'in evinin arkasındaki meydandan çıkıp geldiler, kalabalığın arasından geçip İslam'ın peşi sıra birkaç adım gittiler. Sonra durdular ve İslam'a bakmaya başladılar. At başını yere indirip söğüdün altına gitti, yarı açık gözlerle yere baktı. Büyük, kuru dilini çıkardı ve musalla taşının kenarını yalamaya başladı.

BÖLÜM: 16

Üç gün sonra batı yönünde gökyüzü bulutlu ve kapalıydı. İslam sazının büyük kâsesini kucaklamış, diyar diyar geziyor, saz çalıp türkü söylüyordu. Karşılaştığı insanlar kenara çekilip bu siyah gömlekli, tuhaf sazlı yaşlı adamı izliyorlar, sesini işitince de gülüp önüne para atıyorlardı. İslam bir sokaktan, diğerine dönüyor, kalabalıkları kendisine çekiyordu. İslam saz çalıyor, kalabalıklar gülüyordu.

BÖLÜM: 17

Tımarhanede bir yer boştu. Yatağın üstünde sahipsiz bir gömlek ve bir pantolon vardı. Yatağın altında ise yeni dört zincir ve dört kilit duruyordu. Küçük pencereden gün ışığı girmiyordu içeri. Hava bulutluydu, kapalıydı, nemliydi. Tımarhanenin uzun çam ağaçları hareketsiz duruyordu. Yalnız uzaktan bir saz sesi geliyor, yavaş yavaş yaklaşmakta olan kalabalığın kahkahaları duyuluyordu. Tımarhane görevlileri aceleyle anahtar destelerini arıyorlardı. O, emindi, yanlış bir şey yapmamıştı.

BÖLÜM: 18

Üç gün sonra havanın bulutlu, kapalı, nemli olduğu batı yönünden Meşhedi Rukiye, Meşhedi Haydar ve Seyyidabadlı iki genç, iki atla Bayel'e geldi. Meşhedi Baba, başını kapının üstündeki delikten dışarı çıkarmıştı, onların gelip havuzun yanına oturduklarını gördü. Köyde, ortalıkta kimseler yoktu. Islam'ın kara keçisi pencerenin önünde oturmuş, geviş getiriyor, uyukluyordu. Meşhedi Baba yüksek sesle:

"Hey Seyyidabadlılar kimi arıyorsunuz?" dedi. Seyyidabadlılar dönüp baktılar, Meşhedi Baba'yı göremediler. Meşhedi Baba şapkasını başına koydu, dışarı çıktı. Kadın, erkek birkaç Bayelli daha dışarı çıkıp yeni gelenlerin etrafında toplandılar. Atlar, havuza doğru gidip ağızlarını suya yanaştırdılar. Meşhedi Safer'in oğlu çıkıverdi ortaya, gençler ona seslendiler. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Niçin geldiniz?" dedi. Birinci Seyyidabadlı:

"İslam'ı arıyoruz" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu:

"Ne yapacaksınız onu?" dedi. İkinci Seyyidabadlı:

"İşimiz var" dedi. Meşhedi Safer'in oğlu, Meşhedi Rukiye'yi işaret edip göz kırptı ve yavaşça:

"Onun mu işi var?" dedi. Meşhedi Rukiye dönüp ona baktı ve:

"Evet, benim işim var" dedi. Meşhedi Baba kimi aradıklarını anladı:

"İslam şehre gitti" dedi. Meşhedi Haydar:

"Şehre mi gitti, ne zaman döner?" dedi. Meşhedi Baba:

"Ne zaman döneceği belli değil, belki de dönmez, Allah bilir!" dedi. Meşhedi Rukiye:

"Ne zaman döneceğini söylemedi mi?" dedi. Meşhedi Baba:

"Ben bilmiyorum, bilen kimse de yok, işte evi orada, çamurla sıvayıp gitti" dedi. Meşhedi Rukiye Haydar'a:

"Ne yapacağız?" dedi. İkisi de dönüp İslam'ın evine ve kara keçisine baktılar. Meşhedi Baba:

"Bir şey mi oldu?" dedi. Meşhedi Haydar cevap vermedi. Meşhedi Rukiye:

"Ne yapacağız?" dedi. Meşhedi Baba gençlere:

"Ne oldu?" dedi. Gençler omuzlarını silktiler, bir şey söylemediler. Meşhedi Rukiye atların yanına gitti, elini atlardan birinin sağrısına koydu, yüksek sesle:

"Sizi ne yapacağımı bilmiyorum!" dedi. Dönüp bir daha İslam'ın evine baktı. Meşhedi Baba ve Meşhedi Safer'in oğlu yaklaşıp atlara baktılar, atlar istifra eden biri gibi ayaklarını açıp başlarını aşağı indirmişlerdi, boğazlarından gelen kıvamlı kan, yarı açık ağızlarından köpürerek dışarı sızıyor; damla damla havuzun suyuna dökülüp can buluyordu. Tıpkı kanalizasyonun karanlık suyundan kurtulup engin denizin pırıl pırıl sularına dökülen irili ufaklı kurbağalar gibi.

Gerçekle gerçeküstü arasında gidip gelen, birbiriyle bağlantılı sekiz öyküden oluşan *Bayel Ağıtçıları* 1964 yılında İran'da yayımlandığında büyük ilgi toplar. Eser İran edebiyatının yanı sıra sineması üzerinde de etkili olur. Bu kitaptaki "Dördüncü Hikâye" *Gav (İnek)* adıyla 1969'da ünlü yönetmen Daryuş Mehrcui tarafından beyazperdeye aktarılır. Film kazandığı ödülle birlikte İran sinemasının adını dünyaya duyururken, ülkenin sinema tarihinde de dönüm noktası olur.

Çağdaş İran edebiyatının özgün kalemi
Gulam Hüseyin Sâedi, *Top* romanından sonra
Bayel Ağıtçıları'yla Türkçede...

Meşhedi İslam öksürdü ve onun bir şey söylemesini bekleyerek:
"Meşhedi Hasan, selamün aleyküm, halin keyfin nicedir,
iyi misin diye bakmaya geldik."
Meşhedi Hasan sanki geviş getiriyordu:
"Ben Meşhedi Hasan değilim, ben ineğim, ben Meşhedi
Hasan'ın ineğiyim" dedi. Moserba korkuyla geri çekildi.
Kethüda: "Böyle konuşma Meşhedi Hasan, sen Meşhedi
Hasan'ın ta kendisisin, değil misin?"
Meşhedi Hasan ayağını yere vurdu ve:
"Hayır değilim. Ben Meşhedi Hasan'ın ineğiyim" dedi.

ISBN 978-975-08-4080-7
14 TL
9 789750 840807